

Monitoring
jednostek administracji
województwa mazowieckiego
pod kątem dostosowania
do postanowień Konwencji ONZ
o prawach osób niepełnosprawnych

RAPORT ZBIORCZY

Warszawa 2018

Raport zbiorczy powstał w ramach projektu pt. „Monitoring jednostek administracji województwa mazowieckiego pod kątem dostosowania do postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych” finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego realizowanego w ramach Osi Priorytetowej II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji; Działania 2.6. Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych EFS na lata 2014–2020 (nr umowy: POWR.02.06.00-00.0022/16-00).

Raport zbiorczy został opracowany w Partnerstwie Polskiego Związku Niewidomych, Fundacji SYNAPSIS i Fundacji Polska Bez Barrier przez zespół monitoringowy:

Karina Augustyniak
Maciej Augustyniak
Aleksandra Banaś
Ewa Broma-Bąk
Agata Fiedotow
Anna Grądek
Maria Jankowska
Katarzyna Milczewska
Elżbieta Oleksiak
Dominik Rymer
Maria Wroniszewska
Grażyna Wuls

Ekspert ds. opracowywania danych: Agnieszka Deja

Opracowanie edytorskie: Wydawnictwo EKWITA
Redakcja: Magdalena Misuno, Ewa Gigiel-Misuno
Korekta: Ewa Gigiel-Misuno, Magdalena Misuno
Skład, opracowanie graficzne środka: Adam Kamiński
Projekt okładki: Aleksandra Koleśniak
Druk: Mazowieckie Centrum Poligrafii

Nakład: 130 egzemplarzy

ISBN: 978-83-934505-9-6

Publikacja dystrybuowana bezpłatnie

Spis treści

Podziękowania	7
1. Opis przebiegu poszczególnych monitoringów	9
1.1. Dobór instytucji monitorowanych do badania	10
1.2. Obszary stanowiące przedmiot monitoringu	14
1.2.1. Obszary obligatoryjne i obowiązkowe.....	14
1.2.2. Obszary dodatkowe.....	16
1.3. Daty przeprowadzonego monitoringu	19
2. Problemy, jakie napotkały zespoły monitoringowe w trakcie monitoringów – w podziale na typy instytucji monitorowanych	23
2.1. Specyfika projektu	23
2.2. Specyfika funkcjonowania jednostek monitorowanych	25
2.3. Metodologia realizacji projektu	27
3. Najważniejsze bariery we wdrażaniu Konwencji.....	29
4. Opis poszczególnych barier we wdrażaniu Konwencji oraz przyczyn ich występowania... 33	
4.1. Bariery prawne	33
4.1.1. Polityka krajowa	33
4.1.2. Polityka regionalna	35
4.1.3. Polityka lokalna	36
4.1.4. Podział ze względu na jednostki	36

4.2. Bariery finansowe.....	37
4.2.1. Bariery finansowe z zakresu zadań własnych	38
4.2.2. Bariery finansowe z zakresu zadań zleconych.....	38
4.2.3. Podział ze względu na jednostki	39
4.3. Bariery związane z zasobami ludzkimi (pracownicy) w instytucjach.....	41
4.4. Brak bądź niska aktywność społeczności lokalnej i/lub samych osób z niepełnosprawnościami.....	43
4.5. Inne bariery.....	45
5. Najczęściej pojawiające się rekomendacje	47
5.1. Najczęstsze rekomendacje w obszarach obligatoryjnych dla wszystkich instytucji.....	48
5.2. Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie.....	51
5.3. Administracja zespolona działająca na poziomie wojewódzkim	53
5.4. Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie	56
5.5. Starostwa powiatowe/urzędy miast (miasta na prawach powiatu)	61
5.5.1. Powiatowe urzędy pracy	65
5.5.2. Powiatowe centra pomocy rodzinie.....	69
5.6. Urzędy gmin.....	74
5.6.1. Ośrodki pomocy społecznej.....	79
6. Stopień wykorzystania rekomendacji z monitoringu.....	85
6.1. Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie.....	88
6.2. Administracja zespolona działająca na poziomie wojewódzkim	90
6.3. Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie	93
6.4. Starostwa powiatowe/urzędy miast (miasta na prawach powiatu)	96
6.4.1. Powiatowe urzędy pracy	100
6.4.2. Powiatowe centra pomocy rodzinie	105
6.5. Urzędy gmin.....	109
6.5.1. Ośrodki pomocy społecznej.....	114
6.6. Wdrożenie rekomendacji w wybranych jednostkach	117

7. Analiza porównawcza stanu przestrzegania Konwencji w monitorowanych instytucjach	119
7.1. Świadomość i znajomość treści Konwencji.....	122
7.2. Przestrzeganie Konwencji w zakresie zadań obligatoryjnych	122
7.3. Przestrzeganie Konwencji w zakresie zadań nieobligatoryjnych	125
7.4. Stan przestrzegania Konwencji w gminach i ich jednostkach organizacyjnych (według obszarów)	126
7.5. Stan przestrzegania Konwencji w starostwach powiatowych według obszarów.....	133
7.6. Stan przestrzegania Konwencji w służbach zespolonych.....	140
Podsumowanie.....	143
Spis tabel	145
Spis wykresów	147

Podziękowania

Realizatorzy projektu serdecznie dziękują wszystkim instytucjom, które do niego przystąpiły i aktywnie w nim uczestniczyły.

Mieli Państwo możliwość pogłębić, czasami poznać nieznane dotąd zagadnienia niwelowania różnego rodzaju barier i dostrzec ograniczenia, jakie się z nimi wiążą dla osób z różnymi niepełnosprawnościami.

Dziękujemy, że wspólnie z nami zechcieli Państwo zająć się tym trudnym tematem.

Zespół monitoringowy

1. Opis przebiegu poszczególnych monitoringów

Projekt „Monitoring jednostek administracji województwa mazowieckiego pod kątem dostosowania do postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych” (dalej jako Konwencja), realizowany od 1 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2018 r., miał **charakter wojewódzki**. Przeprowadzono go zgodnie z *Metodologią prowadzenia monitoringu działań jednostek administracji pod kątem realizacji praw osób z niepełnosprawnościami zawierającą minimalne wymogi dla przeprowadzenia tego monitoringu, w tym projekt narzędzia do wykorzystania przez projektodawców przy prowadzeniu ww. monitoringu*¹ (dalej jako Metodologia).

Głównym celem monitoringu było zwiększenie zdolności instytucji monitorowanej do wdrażania postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych poprzez analizę działań tej instytucji, sformułowanie rekomendacji dotyczących jej działań oraz weryfikację ich wykorzystania.

Niniejszy raport opracowano po zakończeniu zaplanowanych monitoringów na podstawie wszystkich raportów końcowych i weryfikacyjnych.

Monitoring wdrażania Konwencji był prowadzony przez organizacje pozarządowe: Polski Związek Niewidomych, Fundację SYNAPSIS oraz Fundację Polska Bez Barrier. Organizacje te działają aktywnie na rzecz osób z niepełnosprawnościami (w tabelach jako OzN). Stowarzyszenie Polski Związek Niewidomych działa w szczególności na rzecz osób niewidomych i słabowidzących, Fundacja Polska bez Barrier – na rzecz ogólnej dostępności,

¹ *Metodologia prowadzenia monitoringu...* dostępna jest wraz z dokumentacją dotyczącą ogłoszenia naboru w konkursie nr POWR.02.06.00-IP.03-00-002/16 w ramach II Osi priorytetowej Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji PO WER – Działanie 2.6. Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych (Priorytet inwestycyjny 9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie) – załącznik 17, <https://efs.mrpips.gov.pl/skorzystaj/nabory/monitoring-dzialan-jednostek-administracji-rzadowej-i-samorzadowej-pod-katem-realizacji-praw-osob-z-niepelno-sprawnosciami>.

z ekspercką wiedzą na temat potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchu, a Fundacja SYNAPSIS – na rzecz osób z autyzmem i innymi całościowymi zaburzeniami rozwojowymi, niepełnosprawnością intelektualną i niepełnosprawnościami sprzężonymi. W zespołach monitoringowych brały udział osoby z niepełnosprawnościami (osoby z niepełnosprawnością wzroku, osoby poruszające się na wózkach).

Monitoring obejmował następujące etapy (zgodnie z Metodologią):

- 1) dobór instytucji monitorowanej;
- 2) zbieranie danych o instytucji monitorowanej (ankiety samooceny i analiza wyników samooceny z wykorzystaniem dostępnych danych na temat instytucji monitorowanej, wstępny przegląd, audyt stron internetowych, wypełnienie matrycy wspomagającej wybór obszarów monitoringu);
- 3) opracowanie planu monitoringu (wybór obszarów do monitorowania, przygotowanie planu);
- 4) przeprowadzenie w jednostkach monitorowanych i podległych jednostkach organizacyjnych monitoringu dostępności architektonicznej budynków według *Matrycy diagnostycznej – dostępność*;
- 5) przeprowadzenie monitoringu (zebranie danych w poszczególnych obszarach, analiza zebranych danych, wypełnienie tabeli rekomendacji z monitoringu obszaru: dostępność architektoniczna budynków oraz tabeli rekomendacji z pozostałych obszarów, sformułowanie rekomendacji, przygotowanie raportu wstępnego, analiza raportu wstępnego przez instytucję monitorowaną i naniesienie przez nią uwag, spotkanie podsumowujące mające na celu opracowanie treści raportu końcowego wraz z rekomendacjami i listą kontrolną rekomendacji, opracowanie raportu zbiorczego na podstawie raportów końcowych i weryfikacyjnych);
- 6) weryfikacja wykorzystania rekomendacji (wizyta weryfikująca, opracowanie raportu weryfikacyjnego wraz z załącznikiem 1 stanowiącym wykaz rekomendacji w poszczególnych obszarach uznanych za wykorzystane lub nie).

Przygotowano łącznie 11 dokumentów dla poszczególnych instytucji monitorowanych zgodnie z Metodologią oraz 2 dokumenty potwierdzające realizację rekomendacji.

1.1. Dobór instytucji monitorowanych do badania

Monitoring działań jednostek administracji w województwie mazowieckim pod kątem realizacji praw osób z niepełnosprawnościami objął łącznie 50 instytucji, przy czym przez instytucję monitorowaną rozumie się jednostkę administracji rządowej lub

samorządowej wraz z wybranymi jednostkami organizacyjnymi odpowiedzialnymi, w zależności od szerokości samorządu, za prowadzenie działalności w zakresie: pomocy społecznej i rehabilitacji, polityki rynku pracy, edukacyjnej, kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej, obsługi administracyjnej mieszkańców, służb zespolonych.

Dobór instytucji przebiegał zgodnie z Metodologią. W dniu 2 lutego 2017 r. podczas spotkania zespołu projektowego przeprowadzono losowanie 10 właściwych powiatów i 5 powiatów rezerwowych, w których monitoringiem miały być objęte starostwa powiatowe, oraz 27 gmin i 18 gmin rezerwowych, w których monitorowane były urzędy gmin. Przypadki odmowy udziału w monitoringu autorzy zobowiązani byli udokumentować, a próbę badawczą uzupełnić o kolejną instytucję dobraną zgodnie z kryteriami dla danego typu instytucji.

Podczas losowania uzupełniającego wybrano jeszcze jeden powiat.

Wybór starostw powiatowych/urzędów miast (miasta na prawach powiatu)

Zgodnie z Metodologią miasta na prawach powiatu i powiaty tworzą osobne warstwy, dlatego dla każdej z nich dokonano odrębnego doboru instytucji do monitoringu. W przypadku powiatów wylosowano odpowiednią liczbę instytucji administracji samorządowej.

W związku z tym, że w województwie mazowieckim jest 5 miast na prawach powiatu i właśnie taką liczbę wyżej wymienionych jednostek należało wytypować do badania, losowanie urzędów miast nie było konieczne.

Wybór urzędów gmin

Zgodnie z Metodologią gminy miejskie, miejsko-wiejskie i wiejskie tworzą osobne warstwy. Doboru instytucji do monitoringu dokonano dla każdej warstwy osobno. W celu objęcia monitoringiem gmin zarówno o wysokich, jak i niskich dochodach na mieszkańca wykorzystano opublikowany przez Ministerstwo Finansów wskaźnik G – podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy, przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej na rok 2016. W celu uwzględnienia wskaźnika podczas losowania obliczono medianę wskaźnika G dla gmin w województwie mazowieckim, a następnie utworzono zmienną wskazującą, czy wskaźnik G danej gminy jest powyżej czy też poniżej obliczonej mediany.

Przed losowaniem z listy gmin w warstwie gmin miejskich usunięto gminy miejskie będące jednocześnie powiatami grodzkimi. W niniejszej metodologii zaliczono je do powiatów jako miasta na prawach powiatu. Zastosowanie opisanej procedury pozwoliło uniknąć dwukrotnego wylosowania tego samego miasta – raz jako gminy miejskiej oraz powtórnie jako powiatu grodzkiego.

Losowanie gmin przeprowadzono osobno w warstwach tworzonych przez typ gminy (miejska, miejsko-wiejska, wiejska). Aby w próbie badawczej znajdowała się równa liczba gmin z podzbioru o wartości wskaźnika G wyższej od mediany i z podzbioru o wartości wskaźnika G poniżej mediany, gminy – oprócz typu – podzielono również ze względu na wartość tego wskaźnika.

W momencie rozpoczęcia monitoringu wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych przez jednostki samorządu terenowego w 2017 r. sytuacja poszczególnych gmin i powiatów była bardzo zróżnicowana pod względem liczby mieszkańców ogółem, poziomu zamożności mieszkańców oraz aktywności samorządów w działaniach na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Wśród wylosowanych 27 gmin 12 znajdowało się poniżej mediany, a 15 powyżej. Również w powiatach sytuacja przedstawiała się bardzo różnie: w 7 wylosowanych powiatach wskaźnik Pp – podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca powiatu w roku 2016 – był powyżej średniej (199,59), a w 8 powiatach – poniżej².

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 r. liczba osób z niepełnosprawnościami w województwie mazowieckim wyniosła 515 697, czyli 10% ogółu mieszkańców.

Monitoringiem objęto instytucje administracji na następujących poziomach:

- **urząd wojewódzki wraz z delegaturami**, w których prowadzona jest obsługa mieszkańców:
 - Mazowiecki Urząd Wojewódzki wraz z 5 delegaturami: w Ciechanowie, Ostrołęce, Płocku, Radomiu, Siedlcach (1 instytucja monitorowana);
- **administracja zespolona działająca na poziomie wojewódzkim** (6 instytucji monitorowanych):
 - Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Warszawie,
 - Kuratorium Oświaty w Warszawie,
 - Wojewódzka Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Warszawie,
 - Wojewódzki Inspektorat Farmaceutyczny w Warszawie,
 - Wojewódzki Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Warszawie,
 - Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Warszawie;

² http://www.mf.gov.pl/pl/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/finanse-publiczne/budzety-jednostek-samorzadu-terytorialnego/kwoty-i-wskazniki/-/asset_publisher/RJc8/content/wskazniki-dochodow-podatkowych-dla-poszczegolnych-gmin-powiatow-i-wojewodztw-na-2016-r?redirect=http%3A%2F%2Fwww.mf.gov.pl%2Fpl%2Fministerstwo-finansow%2Fdzialalnosc%2Ffinanse-publiczne%2Fbudzety-jednostek-samorzadu-terytorialnego%2Fkwoty-i-wskazniki%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_RJc8%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-2%26p_p_col_count%3D1.

- **Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego wraz z wojewódzkimi samorządowymi jednostkami organizacyjnymi** (1 instytucja monitorowana);
- **starostwa powiatowe/urzędy miast (miasto na prawach powiatu) wraz z jednostkami organizacyjnymi** – liczebność próby badawczej na poziomie powiatów ustalono według zasad wskazanych w Metodologii – **15 instytucji** (w tym obowiązkowo Miasto Stołeczne Warszawa):
 - Powiat Warszawski Zachodni w Ożarowie Mazowieckim,
 - Starostwo Powiatowe w Białobrzegach,
 - Starostwo Powiatowe w Koźienicach,
 - Starostwo Powiatowe w Legionowie,
 - Starostwo Powiatowe w Piasecznie,
 - Starostwo Powiatowe w Pruszkowie,
 - Starostwo Powiatowe w Pułtusku,
 - Starostwo Powiatowe w Siedlcach,
 - Starostwo Powiatowe w Sierpcu,
 - Starostwo Powiatowe w Sokołowie Podlaskim,
 - Starostwo Powiatowe w Wołominie,
 - Starostwo Powiatowe w Węgrowie,
 - Starostwo Powiatowe w Zwoleńcu,
 - Urząd Miasta Płock,
 - Urząd m.st. Warszawy;
- **urzędy gmin wraz z jednostkami organizacyjnymi** – liczebność próby badawczej na poziomie gmin ustalono według zasad wskazanych w Metodologii – 27 instytucji:
 - Urząd Gminy Belsk Duży,
 - Urząd Gminy Bulkowo,
 - Urząd Gminy Ciechanów,
 - Urząd Gminy Czerwin,
 - Urząd Gminy Drobin,
 - Urząd Gminy Gostynin,
 - Urząd Gminy i Miasta Grójec,
 - Urząd Gminy Jabłonna,
 - Urząd Gminy Kobyłka,
 - Urząd Gminy Lesznowola,
 - Urząd Gminy Lipsko,
 - Urząd Gminy Łaskarzew,
 - Urząd Gminy Michałowice,
 - Urząd Gminy Nasielsk,

- Urząd Gminy Nur,
- Urząd Gminy Odrzywół,
- Urząd Gminy Opinogóra Górna,
- Urząd Gminy Ostrów Mazowiecka³,
- Urząd Gminy Piastów,
- Urząd Gminy Platerów,
- Urząd Gminy Solec nad Wisłą,
- Urząd Gminy Stara Błotnica,
- Urząd Gminy Szczutowo,
- Urząd Gminy Wiśniew,
- Urząd Gminy Wołomin,
- Urząd Gminy i Miasta Wyszogród,
- Urząd Gminy Żyrardów.

1.2. Obszary stanowiące przedmiot monitoringu

Monitoring każdej instytucji uwzględniał obszary obligatoryjne i obowiązkowe dla danego typu instytucji oraz wybrane obszary dodatkowe – zgodnie z załącznikiem 2 do Metodologii.

1.2.1. Obszary obligatoryjne i obowiązkowe

W każdej instytucji monitorowanej (urząd wojewódzki, administracja zespolona, urząd marszałkowski, urzędy gmin/miast, starostwa powiatowe) **obligatoryjnie badano następujące obszary:**

- 1) dostępność budynków – monitoring prowadzony zgodnie ze wskazaną w Metodologii matrycą diagnostyczną w obszarze dostępności, obejmującą podstawowe wymagania, jakie powinny być spełnione w stosunku do bezpośredniej grupy beneficjentów (osób z niepełnosprawnością fizyczną, niepełnosprawnością sensoryczną, osób mających ograniczoną zdolność poznawczą);
- 2) dostosowanie form informacji do potrzeb osób z niepełnosprawnościami;
- 3) działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dotyczącej praw i godności osób z niepełnosprawnościami oraz promocji zatrudnienia takich osób;
- 4) działania na rzecz zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w instytucji;

³ Na etapie uzgodnień raportu końcowego z przeprowadzonego monitoringu zrezygnował pisemnie z dalszego udziału w procesie wdrażania rekomendacji.

- 5) konsultacje społeczne w instytucji;
- 6) kompetencje pracowników instytucji;
- 7) wypełnianie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji.

W przypadku urzędów gmin wraz z jednostkami organizacyjnymi gminy oprócz obligatoryjnych obszarów wskazanych powyżej uwzględniono także obowiązkowe obszary:

- 1) dostępność informacji oraz udział w wyborach i referendach;
- 2) dostępność przestrzeni publicznych;
- 3) dostępność usług i urzędzeń dla osób z niepełnosprawnościami;
- 4) dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu;
- 5) działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego;
- 6) działania na rzecz usług wspierających osoby z niepełnosprawnościami w ich samodzielności;
- 7) działania na rzecz zabezpieczenia praw osoby z niepełnosprawnością oraz podnoszenia świadomości prawnej osób z niepełnosprawnościami;
- 8) mobilność osoby z niepełnosprawnością;
- 9) organizacja oświaty;
- 10) podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej;
- 11) racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów;
- 12) usługi socjalne i odpowiednie warunki życia;
- 13) współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej.

W przypadku starostw powiatowych lub urzędów miast na prawach powiatu wraz z jednostkami organizacyjnymi powiatu poza obszarami obligatoryjnymi monitoring obejmował obszary obowiązkowe:

- 1) dostęp do informacji o usługach, ofertach pracy i szkoleniach;
- 2) dostępność przestrzeni publicznych;
- 3) dostępność usług i urzędzeń dla osób z niepełnosprawnościami;
- 4) dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu;
- 5) działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego;
- 6) działania na rzecz usług wspierających osoby z niepełnosprawnościami w ich samodzielności;
- 7) działania na rzecz zabezpieczenia praw osoby z niepełnosprawnością oraz podnoszenia świadomości prawnej osób z niepełnosprawnościami;
- 8) działania w zakresie ochrony życia;

- 9) instrumenty rynku pracy;
- 10) mobilność osoby z niepełnosprawnością;
- 11) organizacja oświaty;
- 12) podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej;
- 13) racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów;
- 14) usługi socjalne i odpowiednie warunki życia;
- 15) współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej.

Monitoring w urzędzie marszałkowskim oraz wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych obejmował poza obszarami obligatoryjnymi dodatkowe obszary obowiązkowe:

- 1) dostęp do informacji o usługach, ofertach pracy i szkoleniach;
- 2) dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji;
- 3) dostępność usług i urzędzeń dla osób z niepełnosprawnościami;
- 4) dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu;
- 5) działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. osób niepełnosprawnych;
- 6) działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego,
- 7) działania w zakresie ochrony życia;
- 8) instrumenty rynku pracy;
- 9) podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej;
- 10) usługi socjalne i odpowiednie warunki życia.

1.2.2. Obszary dodatkowe

Na podstawie uzyskanych danych o instytucjach biorących udział w projekcie ustalono dodatkowe obszary, które podlegały monitoringowi. Przy ich doborze wzięto pod uwagę specyfikę działań instytucji monitorowanej. Korzystano także z listy obszarów monitoringu, które mogą być wybrane do monitorowania (lista stanowiąca załącznik do Metodologii), oraz matrycy wspomagającej wybór obszarów monitoringu, która pozwoliła uporządkować dotychczas uzyskane informacje o poszczególnych instytucjach. Zastosowanie matrycy pozwoliło na wybór dodatkowych obszarów z uwzględnieniem:

- możliwości dostępu do rzetelnych danych w toku monitoringu;
- preferencji osób z niepełnosprawnościami i ich otoczenia oraz organizacji mających bezpośredni kontakt z daną instytucją;

- potencjalnego poziomu niezgodności działań instytucji z postanowieniami Konwencji w danym obszarze;
- czasu niezbędnego do wykonania monitoringu tego obszaru.

Obszary dodatkowe monitoringu zastosowano do:

- jednej spośród 6 monitorowanych instytucji administracji zespolonej działającej na poziomie wojewódzkim – była to **Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Warszawie (obszar: dostępność usług i urządzeń dla osób z niepełnosprawnościami)**;
- urzędu marszałkowskiego wraz z wojewódzkimi samorządowymi jednostkami organizacyjnymi – **Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego (obszar: działalność wojewódzkich pełnomocników ds. równego traktowania, pełnomocników ds. osób z niepełnosprawnościami)**;
- **wszystkich (15) starostw powiatowych/urzędów miast (miasta na prawach powiatu)** wraz z ich jednostkami organizacyjnymi, przy czym:
 - **obszar: działania na rzecz mieszkalnictwa** zastosowano do:
 - Powiatu Warszawskiego Zachodniego,
 - Starostwa Powiatowego w Białobrzegach,
 - Starostwa Powiatowego w Koźienicach,
 - Starostwa Powiatowego w Legionowie,
 - Starostwa Powiatowego w Pruszkowie,
 - Starostwa Powiatowego w Siedlcach,
 - Starostwa Powiatowego w Sierpcu,
 - Starostwa Powiatowego w Sokołowie Podlaskim,
 - Starostwa Powiatowego w Wołominie,
 - Starostwa Powiatowego w Zwoleniu,
 - Urzędu m.st. Warszawy,
 - Urzędu Miasta Płocka;
 - **obszar: dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji** zastosowano do:
 - Starostwa Powiatowego w Piasecznie,
 - Starostwa Powiatowego w Pułtusku,
 - Starostwa Powiatowego w Węgrowie;
 - **obszar: działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad do spraw osób niepełnosprawnych** zastosowano do:
 - Starostwa Powiatowego w Sierpcu,
 - Starostwa Powiatowego w Wołominie;

- **wszystkich (27) urzędów gmin wraz z jednostkami organizacyjnymi gminy**, przy czym:
 - **obszar: działania w zakresie ochrony życia** zastosowano do:
 - Urzędu Gminy Belsk Duży,
 - Urzędu Gminy Bulkowo,
 - Urzędu Gminy Drobin,
 - Urzędu Gminy Gostynin,
 - Urzędu Gminy Lipsko,
 - Urzędu gminy Odrzywół,
 - Urzędu Gminy Ostrów Mazowiecka,
 - Urzędu Gminy Platerów,
 - Urzędu gminy Szczutowo,
 - Urzędu Gminy Wiśniew,
 - Urzędu Gminy Wołomin,
 - Urzędu Gminy Żyrardów;
 - **obszar: działania na rzecz mieszkalnictwa** zastosowano do:
 - Urzędu Gminy Belsk Duży,
 - Urzędu Gminy Czerwin,
 - Urzędu Gminy Łaskarzew,
 - Urzędu Gminy Odrzywół,
 - Urzędu Gminy Ostrów Mazowiecka,
 - Urzędu Gminy Wiśniew,
 - Urzędu Gminy Żyrardów;
 - **obszar: współpraca na rzecz aktywizacji zawodowej** zastosowano do:
 - Urzędu Gminy Ciechanów,
 - Urzędu Gminy i Miasta Wyszogród,
 - Urzędu Gminy Kobyłka,
 - Urzędu Gminy Lesznowola,
 - Urzędu Gminy Nur,
 - Urzędu Gminy Opinogóra Górna,
 - Urzędu Gminy Piastów,
 - Urzędu Gminy Solec nad Wisłą;
 - **obszar: działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad do spraw osób niepełnosprawnych** zastosowano do:
 - Urzędu Gminy Jabłonna,
 - Urzędu Gminy Michałowice,
 - Urzędu Gminy Nasielsk;

- **obszar: dostęp do informacji o usługach urzędów pracy** zastosowano do:
 - Urzędu Gminy Stara Błotnica;
- **obszar: dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji** zastosowano do:
 - Urzędu Gminy Grójec;
- **obszar: bezpłatny transport dzieci do szkoły/przedszkola i opieki** zastosowano do:
 - Urzędu Gminy Ostrów Mazowiecka.

1.3. Daty przeprowadzonego monitoringu

Daty prowadzonego monitoringu w poszczególnych jednostkach i instytucjach odnoszą się do okresu od przystąpienia danej jednostki do projektu i wyrażenia zgody na udział w nim (data rozpoczęcia monitoringu) do weryfikacji wykorzystania przez nie wskazanych szczegółowych rekomendacji w poszczególnych obszarach (data zakończenia monitoringu).

Tab. 1. Daty przeprowadzonego monitoringu w poszczególnych typach instytucji

Nazwa instytucji monitorowanej	Typ jednostki monitorowanej	Data rozpoczęcia monitoringu	Data zakończenia monitoringu
1.	2.	3.	4.
Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie	urząd wojewódzki wraz z delegaturami	25.05.2017	25.10.2018
Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Warszawie	administracja zespolona działająca na poziomie wojewódzkim	03.04.2017	19.11.2018
Kuratorium Oświaty w Warszawie		01.06.2017	19.09.2018
Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Warszawie		18.10.2017	03.10.2018
Wojewódzki Inspektorat Farmaceutyczny		01.08.2017	22.10.2018
Wojewódzki Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Warszawie		06.07.2017	18.09.2018
Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Warszawie		06.07.2017	29.10.2018
Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego	urząd marszałkowski wraz z wojewódzkimi samorządowymi jednostkami organizacyjnymi	07.04.2017	23.11.2018
Powiat Warszawski Zachodni		11.07.2017	05.11.2018
Starostwo Powiatowe w Białobrzegach		18.10.2017	08.10.2018

MONITORING JEDNOSTEK ADMINISTRACJI WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO POD KĄTEM DOSTOSOWANIA
DO POSTANOWIEŃ KONWENCJI ONZ O PRAWACH OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH. RAPORT ZBIORCZY

Tab. 1. cd.

1.	2.	3.	4.
Starostwo Powiatowe w Koziencach	starostwa powiatowe/urzędy miast (w miastach na prawach powiatu) wraz z ich jednostkami organizacyjnymi	15.05.2017	17.10.2018
Starostwo Powiatowe w Legionowie		20.09.2017	31.10.2018
Starostwo Powiatowe w Piasecznie		27.07.2017	18.10.2018
Starostwo Powiatowe w Pruszkowie		10.08.2017	02.10.2018
Starostwo Powiatowe w Pułtusk		16.05.2017	21.11.2018
Starostwo Powiatowe w Siedlcach		24.09.2017	18.10.2018
Starostwo Powiatowe w Sierpcu		07.04.2017	10.10.2018
Starostwo Powiatowe w Sokółowie Podlaskim		07.06.2017	25.10.2018
Starostwo Powiatowe w Wołominie		03.10.2017	17.10.2018
Starostwo Powiatowe w Węgrowie		03.04.2017	03.12.2018
Starostwo Powiatowe w Zwoleniu		04.10.2017	21.11.2018
Urząd Miasta Płocka		28.03.2017	21.09.2018
Urząd m.st Warszawy		18.08.2017	21.11.2018
Urząd Gminy Belsk Duży		urząd gminy wraz z jednostkami organizacyjnymi gminy	18.08.2017
Urząd Gminy Bulkowo	27.12.2017		31.10.2018
Urząd Gminy Ciechanów	05.06.2017		17.10.2018
Urząd Gminy Czerwin	28.11.2017		23.10.2018
Urząd Gminy Drobin	14.06.2017		16.10.2018
Urząd Gminy Gostynin	06.04.2017		06.11.2018
Urząd Gminy Jabłonna	27.04.2017		11.10.2018
Urząd Gminy Kobyłka	22.11.2017		24.10.2018
Urząd Gminy Lesznowola	06.04.2017		11.10.2018
Urząd Gminy Lipsko	16.05.2017		29.10.2018
Urząd Gminy Michałowice	13.10.2017		20.09.2018
Urząd Gminy Nasielsk	06.04.2017		14.11.2018
Urząd Gminy Nur	15.09.2017		09.11.2018
Urząd Gminy Odrzywół	03.10.2017		14.11.2018
Urząd Gminy Opinogóra Górna	22.06.2017		26.10.2018
Urząd Gminy Ostrów Mazowiecka	18.12.2017		rezygnacja
Urząd Gminy Piastów	24.04.2017		21.11.2018
Urząd Gminy Platerów	20.07.2017		21.11.2018
Urząd Gminy Solec nad Wisłą	19.05.2017	16.10.2018	
Urząd Gminy Stara Błotnica	06.07.2017	15.10.2018	

Tab. 1. cd.

1.	2.	3.	4.
Urząd Gminy Szczutowo	urząd gminy wraz z jednostkami organizacyjnymi gminy	06.04.2017	23.10.2018
Urząd Gminy Wiśniew		28.03.2017	19.10.2018
Urząd Gminy Wołomin		03.07.2017	09.11.2018
Urząd Gminy i Miasta Grójec		16.05.2017	20.11.2018
Urząd Gminy i Miasta Wyszogród		21.09.2017	09.11.2018
Urząd Gminy Łaskarzew		24.08.2017	25.10.2018
Urząd Gminy Żyrardów		18.07.2017	07.11.2018

2. Problemy, jakie napotkały zespoły monitoringowe w trakcie monitoringów – w podziale na typy instytucji monitorowanych

Problemy, jakie napotkały zespoły monitoringowe podczas działań, miały różnorodny charakter. Wynikały przede wszystkim ze **specyfiki projektu** (działanie długofalowe, dotyczące tematyki często marginalizowanej w samorządach, przy dobrowolności zaangażowania jednostki i braku wynagrodzeń dla jej przedstawicieli), **specyfiki funkcjonowania jednostek monitorowanych** (sposób zarządzania, struktura funkcjonowania, inne priorytety), a także samej **metodologii realizacji projektu** (merytorycznie szeroki zakres badania).

2.1. Specyfika projektu

Projekt, do którego przystąpienie było dobrowolne, lecz instytucje uczestniczące nie otrzymywały środków na koordynację i wdrożenie zaleceń, a jednocześnie były z nich rozliczane i oceniane, wiązał się z pewnymi trudnościami na każdym etapie współpracy.

Jeden z większych problemów, jaki napotkały zespoły monitoringowe, stanowiły odmowy przystąpienia do projektu przez pierwotnie wylosowane jednostki. Instytucje – mimo wielokrotnie podejmowanych przez zespół monitorujący prób negocjacji i przekonywania, kontaktu telefonicznego, mailowego i pisemnego, a także przedstawionych rekomendacji Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – nie decydowały się na przystąpienie do projektu lub rezygnowały na etapie wypełniania ankiety samooceny. Znacznie wydłużało to proces rekrutacji, bardzo także angażowało personel projektu już na wstępnym etapie działań. W ramach rekrutacji na 100 wystanych zaproszeń 45 jednostek odmówiło udziału w projekcie, 5 nie udzieliło odpowiedzi, a 50 potwierdziło chęć przystąpienia do monitoringu.

Niezależnie od tego, jakie mogły być realne przyczyny odmowy udziału: czy był to niski priorytet spraw osób z niepełnosprawnościami, brak czasu i inne pilniejsze zadania,

bardzo zły stan przestrzegania Konwencji, niechęć do poddania się ocenie i konsultacjom trzeciego sektora, czy też inne powody, warto mieć ten fakt na uwadze przy analizie wyników całej dokonanej w projekcie oceny. Należy szczególnie podkreślić, że oceny poziomu wdrożenia Konwencji w jednostkach samorządowych dokonano na próbie jednostek, które zgodziły się tej ocenie poddać. Trudno przewidzieć, jak wypadłaby ocena, gdyby uwzględnić jednostki (a jest ich aż 50), które nie wyraziły zgody na taką analizę.

Projekt przypadł w okresie wyborów samorządowych w październiku 2018 r. W wielu jednostkach odbyła się II tura wyborów. Prace związane z wyborami powodowały jeszcze większe ograniczenia czasowe. Nastąpiły także zmiany personalne po wyborach, więc były sytuacje, w których inne osoby sprawowały władzę w jednostkach monitorowanych w początkowych etapach projektu.

Odmowy w podziale na typy jednostek przedstawiały się następująco:

- **służby zespolone**

W projekcie nie zgodziły się wziąć udziału 3 wylosowane pierwotnie wojewódzkie urzędy służb zespolonych (na 6, które wzięły udział w projekcie): Komenda Wojewódzka Policji w Radomiu, Wojewódzki Inspektorat Transportu Drogowego oraz Mazowiecki Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska;

- **starostwa powiatowe**

Spośród powiatów wylosowanych pierwotnie albo podczas losowania uzupełniającego 16 odmówiło udziału w projekcie. Stanowi to blisko 40% wszystkich powiatów w województwie (w województwie mazowieckim jest 37 powiatów, w tym miasta na prawach powiatu). Jednocześnie w projekcie wzięło udział 15 powiatów, więc liczba powiatów, które odmówiły, jest zbliżona do liczby powiatów, które wzięły udział w projekcie.

Udziału odmówiły starostwa powiatowe: Wyszaków, Grodzisk Mazowiecki (wycofał się po otrzymaniu ankiety samooceny), Maków Mazowiecki, Nowy Dwór Mazowiecki, Płońsk, Mińsk Mazowiecki, Garwolin, Mława, Przasnysz, Sochaczew, Lipsk, Otwock, Przysucha oraz 3 urzędy miast na prawach powiatu: Ostrołęka, Radom, Siedlce;

- **gminy**

Spośród gmin wylosowanych pierwotnie lub w losowaniu uzupełniającym 30 odmówiło udziału w projekcie lub nie udzieliło odpowiedzi (2 gminy). Były to: Poświętne, Kampinos, Raszyn, Mała Wieś, Jastrzębia, Zatory, Promna, Stare Babice, Prażmów, Jakubów, Gózd, Jabłonna Lacka, Sabnie, Mordy, Grudusk, Jednorozec, Regimin, Starożreby, Czernice Borowe, Sobienie Jeziory, Radzanów, Łochów, Łyse, Pionki, Sochaczew, Mińsk Mazowiecki, Brochów, Grębków (brak odpowiedzi) i Wodynie (brak odpowiedzi). To liczba większa niż liczba gmin, które zgodziły się na monitoring.

Warto w tym miejscu podkreślić, że samorządy, które zdecydowały się przystąpić do udziału w projekcie, nie zawsze były wystarczająco zaangażowane do końca jego realizacji. Zespół monitoringowy musiał podejmować intensywne działania w celu nawiązania kontaktu telefonicznego, mailowego i pisemnego.

Drugim zauważalnym problemem podczas realizacji projektu, wynikającym z jego charakteru, był **brak dodatkowego wynagradzania pracowników samorządu, wyznaczonych do kontaktu z zespołem monitoringowym** – przy konieczności długotrwałego, wieloetapowego zaangażowania. Dla większości pracowników udział w projekcie był działaniem dodatkowym, wymagającym często znacznego zaangażowania czasowego, kontaktu z jednostkami podległymi, zapoznawania się z obszerną dokumentacją oraz konsultacji z zespołem monitoringowym. Wielu pracownikom brakowało czasu na realizację takich zadań. Skutkowało to najczęściej brakiem wystarczającego zaangażowania, brakiem przepływu informacji pomiędzy samorządem a zespołem monitorującym lub przeciąganiem się w czasie nawet prostych działań. Zdarzało się też, że samorząd wykonywał pewne działania, ale ich efekty nie były przekazywane do partnerów lub trafiały do nich z dużym opóźnieniem (np. uwagi do raportów wstępnych, efekty wdrożonych rekomendacji). Problem ten dotyczył w szczególności gmin i powiatów, których zakres zadań jest szeroki i realizowany przez liczne jednostki organizacyjne.

Zespół monitoringowy napotkał także problemy związane z wypracowywaniem i przekazywaniem rekomendacji. Jednostki niechętnie przyjmowały **rekomendacje długofalowe, wymagające nakładu pracy i środków**, a zespoły monitoringowe nie miały realnych argumentów, by je przekonać (np. zaoferowanie wsparcia finansowego). Dlatego też wiele istotnych rekomendacji przesunięto do wdrożenia po projekcie. Problem stanowił też **brak dodatkowych środków finansowych** – obiektywna bariera pozostawała i uniemożliwiała realizację zaleceń. Jednocześnie identyfikowane potrzeby – bardzo różnorodne – powodowały przekazywanie jednostkom wielu rekomendacji, a to z kolei spotykało się z niechęcią instytucji. Dotyczyło to głównie gmin i powiatów.

2.2. Specyfika funkcjonowania jednostek monitorowanych

Wiele problemów w realizacji projektu wiązało się ściśle ze **sposobem działania i organizacją pracy jednostek samorządowych**. Zespoły monitoringowe włączając samorządy w działanie dobrowolne, niefinansowane dodatkowo, były w znacznym stopniu uzależnione od trybu prac jednostek monitorowanych, a także ich problemów organizacyjnych, struktury, rocznego cyklu prac. Stwarzało to wiele trudności organizacyjnych, z którymi zespoły mierzyły się w trakcie trwania projektu. Wśród nich pojawiały się takie, jak:

- rozkład kompetencji w jednostkach – władze urzędów jednostek monitorowanych (wójt, burmistrz, starosta, prezydent) nie podejmowały samodzielnie decyzji dotyczących poszczególnych raportów, bez uzgodnień z organami stanowiącymi i kontrolnymi (np. rada gminy, rada powiatu);
- problemy kompetencyjne między osobą wyznaczoną do realizacji projektu (np. kierownik GOPS-u) a kierownikami jednostek organizacyjnych gminy czy powiatu. Powodowały one utrudnienia w przyjmowaniu rekomendacji, egzekwowaniu ich realizacji oraz zebraniu informacji o ich wykonaniu;
- problemy komunikacyjne w ramach jednostek monitorowanych (nieprzekazywanie informacji, niewyznaczanie osób odpowiedzialnych podczas nieobecności czy choroby pracowników);
- realizacja innych priorytetowych działań – działań obligatoryjnych jednostek lub projektów, na które jednostka otrzymała konkretne środki finansowe (np. obciążenie zadaniami OPS-ów), a w konsekwencji opóźnienia i nieefektywna współpraca;
- przygotowania do wyborów samorządowych, które angażowały instytucje.

Zidentyfikowane problemy w podziale na typy jednostek monitorowanych:

- **Urząd Wojewódzki wraz z delegaturami (1 jednostka):**
 - długotrwałe uzgodnienia wynikające z rozmiarów urzędu,
 - sformalizowana procedura udzielania informacji;
- **administracja zespolona na poziomie wojewódzkim (6 jednostek):**
 - niski priorytet monitoringu dla niektórych urzędów administracji,
 - niska świadomość potrzeb osób z niepełnosprawnościami, przeświadczenie, że jej zakres działania zupełnie nie dotyczy spraw tych osób;
- **Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego wraz z wojewódzkimi samorządowymi jednostkami organizacyjnymi (1 jednostka):**
 - długotrwałe uzgodnienia wynikające z rozmiarów urzędu,
 - sformalizowana procedura udzielania informacji,
 - wybory samorządowe;
- **starostwa powiatowe/urzędy miast wraz z jednostkami organizacyjnymi powiatu/miasta (15 jednostek):**
 - brak realnego wpływu urzędników odpowiedzialnych za realizację projektu na kierowników jednostek organizacyjnych w powiecie, co powodowało odmowy, zwłaszcza częste w przypadku powiatowych komend policji;
 - wybory samorządowe w 2018 r., powodujące dodatkowy wzrost obowiązków urzędników w wielotygodniowym okresie przed wyborami – w tych jednostkach, które nie zakończyły udziału w projekcie przed wyborami;

- brak odpowiedzialności za planowanie na poziomie powiatu wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami i przekonanie, że to gminy powinny zadbać o takich mieszkańców;
- zainteresowanie działaniami wyłącznie związanymi z zadaniami obligatoryjnymi dla starostwa powiatowego;
- **urzędy gmin wraz z jednostkami organizacyjnymi gmin (27 jednostek):**
 - niski szczebel urzędników odpowiedzialnych za wdrażanie rekomendacji w gminach i brak realnego wpływu na kierowników jednostek organizacyjnych gmin;
 - wybory samorządowe w 2018 r., powodujące dodatkowy wzrost obowiązków urzędników w wielotygodniowym okresie przed wyborami – w tych jednostkach, które nie zakończyły udziału w projekcie przed wyborami;
 - przeświadczenie, że gminy właściwie reagują na zgłaszane potrzeby osób z niepełnosprawnościami, a jeżeli nikt się nie zgłasza, to w ich odbiorze problem nie istnieje, co powodowało opór w przyjmowaniu rekomendacji;
- **m.st. Warszawa**

Ze względu na rozmiar, liczbę mieszkańców, liczbę osób korzystających z usług oraz wielość zadań Miasto Stołeczne Warszawa powinno stanowić przedmiot monitoringu w ramach odrębnego projektu. Nie był więc możliwy, w ramach tego projektu, wnikliwy i miarodajny monitoring urzędu, któremu podlega tak duża liczba jednostek w Warszawie. Wyciąganie wniosków na podstawie kilku ocenionych instytucji jest zupełnie nieadekwatne do rozmiarów urzędu. Zidentyfikowane problemy to:

- bardzo szeroka działalność, co uniemożliwiało precyzyjne ustalenie stanu faktycznego – np. różne sytuacje w poszczególnych jednostkach, dzielnicach, mnogość działań w tym samym zakresie;
- bardzo duża liczba jednostek organizacyjnych, z którymi należało konsultować ustalenia na poszczególnych etapach projektu;
- bardzo duża instytucja, w której wprowadzenie nawet prostych zmian w krótkim czasie jest utrudnione;
- przeświadczenie pracowników, że władze miasta podejmują już dużo działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

2.3. Metodologia realizacji projektu

Część problemów przy realizacji monitoringu wiązała się z założeniami metodologii prac. Ich wskazanie autorzy uważają za istotne, mając na uwadze powodzenie ewentualnych podobnych działań w przyszłości. Były to przede wszystkim:

- 1) bardzo szeroki zakres merytoryczny badania, obejmujący praktycznie wszystkie działania instytucji i ich jednostek organizacyjnych. W przypadku gmin i powiatów oznaczało to trudności zarówno organizacyjne, jak i merytoryczne. Wymagało bowiem z jednej strony zaangażowania w prace monitoringowe pracowników wielu wydziałów i jednostek organizacyjnych. Z drugiej zaś, jak zgłaszało wielu pracowników, wymagało od nich dysponowania bardzo szeroką wiedzą, sięgania do obszernej dokumentacji. Rozbudowane pytania ujęte w obszarach monitoringu i minimalnym zakresie pytań monitoringowych sprawiały, że wizyty w sprawie projektu były trudne do przeprowadzenia i zajmowały wiele czasu. Wymagały również wielu uzgodnień wewnątrz jednostek, a na wiele pytań jednostki nie potrafiły udzielić odpowiedzi;
- 2) nieprecyzyjne pytania, które można było różnie interpretować, niezdefiniowane daty graniczne, pokrywanie się pytań w różnych obszarach stanowiło dużą trudność w realizacji monitoringu. Często też mimo dobrego przygotowania i wielu starań zespołów ten problem był przyczyną zniechęcania i znużenia przedstawicieli samorządu. Wpływało to również na niecelowe wydłużenie prac monitoringowych;
- 3) pytania nieadekwatne do działalności jednostki (takie same dla gmin i powiatów, nieodpowiadające działaniom służb zespolonych czy urzędu wojewódzkiego);
- 4) obszerna dokumentacja wynikająca z metodologii wpływała na znaczne sformalizowanie prac zespołów. Treści załączników częściowo pokrywały się z treścią innej dokumentacji, co również wpływało na niecelowe wydłużenie prac.

Ponadto, jak już sygnalizowano wyżej, problemem było ujęcie w ramach typowego projektu o charakterze wojewódzkim m.st. Warszawy, które ze względu na swój stołeczny charakter, ustrój, wielkość, liczbę jednostek organizacyjnych powinno zostać objęte odrębnym projektem. Metodologia nie pozwalała na zbadanie i ocenę w stopniu adekwatnym do wielkości instytucji, a także rozsądne porównanie jej z mniejszymi jednostkami.

3. Najważniejsze bariery we wdrażaniu Konwencji

W trakcie przeprowadzanego monitoringu w jednostkach i instytucjach objętych badaniem zidentyfikowano podstawowe bariery we wdrażaniu Konwencji. Uszeregowano je według najczęściej pojawiających się obszarów problemowych, przy czym należy podkreślić, że obszary te występowały we wszystkich instytucjach monitorowanych, lecz w różnym stopniu. Zidentyfikowane obszary problemowe to:

- 1) bariery prawne** – odnoszące się do polityki krajowej (np. w zakresie modernizacji, przebudowy budynków podlegających nadzorowi konserwatora zabytków) oraz odpowiednio w zależności od charakteru instytucji: polityki regionalnej bądź lokalnej (np. w zakresie regionalnego bądź lokalnego programowania polityki publicznej);
- 2) bariery finansowe** – dotyczące kwestii finansowania rozwiązań na rzecz osób z niepełnosprawnościami, w tym uniwersalnego projektowania i dostępności. Wskazywano brak lub niewystarczające środki z zakresu zadań własnych bądź zadań zleconych z zakresu administracji rządowej;
- 3) bariery związane z zasobami ludzkimi (pracownicy) w instytucjach** – najczęściej wskazywano:
 - braki kadrowe (niewystarczająca ilość kadr);
 - brak specjalistów/ekspertów (brak specjalistycznej i eksperckiej wiedzy oraz brak kandydatów do pracy, którzy posiadaliby odpowiednie/wystarczające kwalifikacje i doświadczenie);
 - brak bądź niski poziom wiedzy czy świadomości pracowników instytucji w zakresie potrzeb osób z niepełnosprawnościami i barier, na jakie napotykają, oraz nieznanomość Konwencji;
- 4) brak bądź niska aktywność społeczności lokalnej i/lub samych osób z niepełnosprawnościami** – niewielkie zaangażowanie w sprawy społeczności lokalnej (np. udział w konsultacjach społecznych) lub sprawy dotyczące bezpośrednio osób

z niepełnosprawnościami (zrzeszanie się w celu realizacji praw osób z niepełnosprawnościami, podejmowanie działań rzeczniczych i interwencji w sprawach dotyczących tej grupy osób).

Najczęściej identyfikowaną barierą występującą niemal we wszystkich instytucjach monitorowanych jest **problem związany z zasobami ludzkimi** (kadry). Jak już wspomniano, kategoria tych problemów generalnie odnosi się do niewystarczającej liczby urzędników oraz poziomu ich świadomości i wiedzy w zakresie praw osób z niepełnosprawnościami, jak również Konwencji. Kwestie wiedzy i świadomości są złożone. Wpływa na nie wiele czynników:

- ustalanie priorytetów działań w poszczególnych instytucjach – **sprawy dotyczące osób z niepełnosprawnościami nie są traktowane priorytetowo**, bardzo często w sytuacji podejmowania decyzji odnoszących się do spraw obywateli/mieszkańców **nie są uwzględniane potrzeby osób z grup mniejszościowych**, w tym osób z niepełnosprawnościami;
- **stereotypowe myślenie o osobach z niepełnosprawnościami** jako przede wszystkim o osobach z niepełnosprawnością fizyczną (stąd często działania na rzecz tej grupy osób są związane z dostępnością architektoniczną przestrzeni i obiektów);
- **brak bądź ograniczona oferta działań edukacyjnych** (szkoleń) dla urzędników z zakresu szeroko pojętych praw osób z niepełnosprawnościami i wdrażania zapisów Konwencji.

Rozkład najczęstszych barier we wdrażaniu Konwencji w poszczególnych instytucjach przedstawiono w tabeli 2.

Tab. 2. Najczęstsze bariery we wdrażaniu Konwencji w poszczególnych typach instytucji monitorowanych

Instytucja	Bariery prawne	Bariery finansowe	Bariery związane z zasobami ludzkimi (pracownicy) w instytucjach	Brak/niska aktywność społeczności lok. i/lub OzN	Inne
1.	2.	3.	4.	5.	6.
Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie wraz z delegaturami		x	x		
Administracja zespolona			x		wyjątkowo niski priorytet
Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego wraz z jednostkami organizacyjnymi	x	x			
Starostwa powiatowe/urzędy miast		x	x		
Powiatowe urzędy pracy	x		x		
Powiatowe centra pomocy rodzinie	x	x	x		

3. NAJWAŻNIEJSZE BARIERY
WE WDRAŻANIU KONWENCJI

Tab. 2. cd.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
Urzędy gmin		x	x	x	niski priorytet – wielość zadań gminy
Ośrodki pomocy społecznej	x	x	x		położenie geograficzne – bliskość dużego miasta

Objaśnienia:

OzN – osoby z niepełnosprawnościami.

4. Opis poszczególnych barier we wdrażaniu Konwencji oraz przyczyn ich występowania

Zidentyfikowano następujące bariery: prawne, finansowe, związane z zasobami ludzkimi, z brakiem bądź niską aktywnością społeczności lokalnej (w tym osób z niepełnościami) i inne. Dokonano ich podziału ze względu na jednostki monitorowane i zaproponowano wnioski w zakresie możliwości usunięcia barier.

4.1. Bariery prawne

Jedną z poważnych przeszkód we wdrażaniu Konwencji są bariery prawne, które inaczej można określić jako formalne, wynikające z ogólnokrajowych aktów prawnych (ustawy, rozporządzenia, uchwały RM) oraz aktów prawa lokalnego, programów, strategii, zaleceń/rekomendacji przyjmowanych na wszystkich szczeblach. Oczywiście żaden z przywołanych wyżej dokumentów nie zabrania wprowadzania Konwencji ani jej poszczególnych artykułów. Mogą one natomiast utrudniać realizację w praktyce poszczególnych praw osób z niepełnościami.

Bariery prawne podzielono ze względu na źródła na następujące szczeble:

- polityka krajowa;
- polityka regionalna;
- polityka lokalna.

4.1.1. Polityka krajowa

W zakresie polityki krajowej są to ustawy, rozporządzenia Rady Ministrów i poszczególnych ministrów, uchwały Rady Ministrów, różnego rodzaju dokumenty dotyczące środków unijnych, takie jak opisy programów operacyjnych, wytyczne, a także inne działania

praktyczne organów na szczeblu centralnym, które stanowią bariery w pełnej realizacji praw osób z niepełnosprawnościami.

Zapisy te mogą m.in.:

- 1) nakładać na jednostki obowiązek dopełniania określonych formalności – np. obowiązek uzyskania zgody konserwatora zabytków na remonty i adaptacje budynków wpisanych do rejestru zabytków (Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane, t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1202);
- 2) nakładać ograniczenia formalne na realizowane przez jednostki przedsięwzięcia – np. zakaz zatrudniania w zakładach aktywności zawodowej większej liczby pełnosprawnych pracowników, niż to wynika z ustawy, co utrudnia prowadzenie placówek dla osób ze sprzężonymi niepełnosprawnościami (Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 511, z późn. zm.);
- 3) zakazywać dofinansowywania realizacji działań zleconych jednostkom samorządu, nawet jeśli środki z budżetu państwa są za małe w stosunku do zakresu koniecznego wsparcia, zwłaszcza w odniesieniu do osób ze sprzężonymi lub specyficznymi niepełnosprawnościami – np. specjalistyczne usługi opiekuńcze (SUO) i SUO świadczone w ŚDS-ach (Ustawa z dnia 12 marca 2006 r. o pomocy społecznej, t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1508, z późn. zm.);
- 4) ograniczać wymiar wsparcia w likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych na wnioski indywidualne osób z niepełnosprawnościami oraz na dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny i przedmioty ortopedyczne;
- 5) ustalać warunki, wskaźniki i wytyczne realizacji projektów unijnych – część tych barier powstaje już na poziomie Unii Europejskiej.

Przykładem działań praktycznych, utrudniających respektowanie praw osób z niepełnosprawnościami jest przygotowywanie i przesyłanie do jednostek monitorowanych materiałów elektronicznych przez inne instytucje w formatach niedostępnych dla osób z problemami wzroku, bez możliwości przygotowania wersji dostępnej na stronie internetowej czy tablicy ogłoszeń (ze względu na logotypy, podpisy, brak upoważnienia do edycji).

Barierami formalnymi mogą być też luki w przepisach, zwłaszcza w zakresie koordynacji pracy różnych jednostek lub jednostek różnych szczebli. Z powodu odrębnych kompetencji różnych szczebli samorządu oraz braku odpowiednich zapisów jednostki nie są zobowiązane do prowadzenia polityki ponadgminnej lub międzygminnej zapewniającej dostęp do usług dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Dotyczy to zwłaszcza dostępności usług na rzecz dorosłych z niepełnosprawnościami, w szczególności z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Przykładem może być problem domów pomocy społecznej (DPS). Gminne DPS-y działają niezależnie od siebie i niezależnie od władz powiatu. Co prawda starosta ogłasza koszt utrzymania jednego mieszkańca w każdym DPS-ie na terenie powiatu, ale nie ma żadnego wpływu na DPS-y gminne w zakresie jakości usług ani też możliwości stwierdzenia, czy ustalana przez niego kwota wystarcza na zapewnienie koniecznych standardów dla osób np. ze sprzężonymi niepełnosprawnościami. Ani na szczeblu powiatowym, ani wojewódzkim nie ma obowiązku zapewnienia miejsc w DPS-ie dostosowanych dla osób ze sprzężonymi niepełnosprawnościami (np. dla osób ze spektrum autyzmu i niepełnosprawnością intelektualną czy osób niewidomych z niepełnosprawnością ruchową). Nie ma także żadnego systemu informacji o miejscach dla takich osób na terenie powiatu czy województwa. Gminy, które kierują mieszkańców do DPS-u, także nie mają wiedzy dotyczącej zasobów województwa. W efekcie żaden szczebel samorządu nie jest odpowiedzialny za zapewnienie miejsc dostosowanych do różnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Bariery mogą stwarzać również dokumenty dotyczące funduszy unijnych. Przykładem są zapisy z wytycznych kwalifikowalności, zabraniające przy realizacji projektów ze środków unijnych zatrudniania na umowy zlecenia własnych pracowników oraz nakładające obowiązek naboru osób do wykonywania zadań na umowy zlecenia w trybie konkurencyjności. Organizacje pozarządowe, realizujące nietypowe projekty dotyczące usług dla osób z niepełnosprawnościami, rezygnują często ze startów w konkursach ogłaszanych przez urząd marszałkowski. Przyczyną są utrudnienia w elastycznym zatrudnieniu kadry do realizacji niestandardowych, dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami usług oraz niemożności zatrudniania własnych wykształconych kadr. W rezultacie oferta usług dla osób z niepełnosprawnościami świadczonych przez organizacje pozarządowe na terenie jednostki samorządowej jest mniejsza lub mniej dostosowana do potrzeb.

4.1.2. Polityka regionalna

Na szczeblu polityki regionalnej mogą być tworzone następujące bariery:

- niedostosowanie warunków konkursów ogłaszanych przez samorząd wojewódzki do realnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami, co zniechęca organizacje pozarządowe do realizowania projektów, zwłaszcza na rzecz osób ze sprzężonymi czy specyficznymi niepełnosprawnościami;
- brak konkursów dostosowanych do potrzeb osób ze sprzężonymi czy specyficznymi niepełnosprawnościami.

Barierą polityki krajowej na szczeblu regionalnym jest brak zgody wojewody (przedstawiciela rządu w województwie) na tworzenie ŚDS-ów przez samorządy szczebla powiatowego i gminnego.

4.1.3. Polityka lokalna

Na szczeblu polityki lokalnej mogą być tworzone następujące bariery:

- ustalenie przez starostę zbyt niskiego kosztu utrzymania mieszkańca w DPS-ie, uniemożliwiającego dostosowanie standardów do potrzeb osób ze sprzężonymi lub specyficznymi niepełnosprawnościami.

Odrębnym problemem jest brak zapisów dotyczących działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w strategiach gminnych czy powiatowych, ale same rady są w stanie go rozwiązać. Bariery te to raczej skutek niepodejmowania działań przez jednostki samorządowe na rzecz osób z niepełnosprawnościami niż ich przyczyna.

4.1.4. Podział ze względu na jednostki

Wymienione wyżej bariery mogą utrudniać wdrażanie Konwencji w jednostkach podlegających monitoringowi:

- w urzędzie wojewódzkim i administracji zespolonej działającej na poziomie wojewódzkim bariery prawne dotyczące zgody konserwatora zabytków;
- w urzędzie marszałkowskim bariery prawne dotyczące:
 - zgody konserwatora zabytków,
 - wskaźników i wytycznych realizacji projektów unijnych ustalanych na poziomie centralnym, a nawet unijnym;
- w starostwach powiatowych/urzędach miast bariery prawne dotyczące:
 - zgody konserwatora zabytków,
 - ograniczeń formalnych na realizowane przez jednostki przedsięwzięcia (ZAZ),
 - zakazu dofinansowywania zadań zleconych (ŚDS),

przy czym w:

- powiatowych urzędach pracy nie stwierdzono wielu barier prawnych w działalności merytorycznej,
- powiatowych centrach pomocy rodzinie – zakaz dofinansowywania zadań zleconych;
- w urzędach gmin bariery prawne dotyczące:
 - zgody konserwatora zabytków,
 - ograniczeń formalnych na realizowane przez jednostki przedsięwzięcia (ZAZ),
 - zakazu dofinansowywania zadań zleconych (SUO, ŚDS prowadzone przez gminy),

przy czym w:

- ośrodkach pomocy społecznej:
 - zakaz dofinansowywania zadań zleconych (SUO i ŚDS),

- niemożność znalezienia ośrodka pobytu całodobowego dostosowanego do potrzeb osoby z niepełnosprawnościami sprzężonymi potrzebującej specjalistycznego wsparcia,
- brak oferty usług dla osób z niepełnosprawnościami finansowanych ze środków unijnych ze strony organizacji pozarządowych,
- brak zgody wojewody na założenie ŚDS-u (często z przyczyn finansowych).

Wnioski

Istnieją potrzeby w zakresie:

- możliwości dofinansowania zadań zleconych w przypadku SUO i ŚDS-ów, przynajmniej w zakresie usług dla osób ze sprzężonymi niepełnosprawnościami;
- obowiązku koordynacji na szczeblu powiatowym i wojewódzkim usług placówek dziennych oraz całodobowego pobytu okresowego i stałego dla osób z niepełnosprawnościami, w szczególności z niepełnosprawnościami sprzężonymi i specyficznymi.

4.2. Bariery finansowe

Przez bariery finansowe rozumie się brak lub niewystarczające środki na wykonywanie zadań mających na celu zapewnienie realizacji praw osób z niepełnosprawnościami zawartych w Konwencji. Są one jedną z przyczyn większości pozostałych barier, takich jak brak kompetentnego personelu czy niska aktywność społeczna (ograniczone środki na działalność NGO). Występują też w większości obszarów działania jednostek objętych monitoringiem.

Bariery finansowe mają szczególne znaczenie w obszarach, w których wypełnianie zadań przez jednostki nie ma charakteru obligatoryjnego. Środki przeznaczane są w pierwszej kolejności na wypełnianie zadań obowiązkowych (np. dowóz uczniów z niepełnosprawnością do placówek oświatowych), a w niewielkim stopniu albo wcale – na niepieniężne świadczenia na rzecz dorosłych z niepełnosprawnościami.

Bariery finansowe wynikają zarówno z barier formalnych, niskiego priorytetu danego zakresu zadań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w polityce na różnych szczeblach, jak i ograniczonych środków budżetu centralnego, budżetu PFRON i budżetów samorządowych wszystkich szczebli.

Ze względu na charakter podzielono je na bariery finansowe z zakresu:

- zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego;
- zadań zleconych, w tym ze środków przekazywanych przez PFRON.

4.2.1. Bariery finansowe z zakresu zadań własnych

Należy tu wymienić:

- duże potrzeby;
- ograniczone środki w stosunku do potrzeb;
- duże zaległości w działaniach inwestycyjnych i dostępnej ofercie usług;
- trudny wybór między działaniami adresowanymi do osób z niepełnosprawnościami a działaniami adresowanymi do ogółu mieszkańców, także osób z niepełnosprawnościami (np. wybór między budową wodociągu a dostosowaniem architektonicznym budynków użyteczności publicznej);
- niski priorytet działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami przy planowaniu i realizacji budżetu;
- połączenie w ramach pomocy społecznej działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami z działalnością na rzecz osób dotkniętych ubóstwem czy wykluczeniem społecznym – niemal wszystkie działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami są relatywnie kosztowniejsze niż działania na rzecz innych klientów pomocy społecznej, co rzutuje na podział środków (mieszkania chronione, wyjazdy wakacyjne, placówki dzienne itp.).

4.2.2. Bariery finansowe z zakresu zadań zleconych

W zakresie zadań zleconych są to:

- ograniczenia środków przeznaczonych na finansowanie SUO, zarówno globalnie na poszczególne gminy, jak i w odniesieniu do poszczególnych grup osób z niepełnosprawnościami (z informacji wielu gmin wynika, że stawki za godzinę SUO są wystarczające dla specjalistów pracujących z dziećmi ze spektrum autyzmu, ale zbyt niskie na opłacenie usług dla dorosłych ze spektrum autyzmu, więc gminy nie realizują SUO dla dorosłych ze spektrum autyzmu – przykład ścisłej korelacji między barierami finansowymi a brakiem personelu);
- ograniczenia środków przeznaczonych na finansowanie SUO w ŚDS-ach, w szczególności dla osób z poważnymi zaburzeniami zachowania. Według informacji gmin dodatkowe środki na finansowanie ŚDS-ów dla osób ze spektrum autyzmu i niepełnosprawnościami sprzężonymi, wprowadzone w ustawie o pomocy społecznej, nie poprawiły dostępności ŚDS-ów dla tych osób, bo brakuje miejsc dla nowych podopiecznych;
- ograniczenia środków przeznaczonych na zakładanie nowych ŚDS-ów (odmowy stwierdzono w jednym powiecie i jednej gminie) lub tworzenie w nich nowych miejsc;

- ograniczenia środków PFRON zarówno na usuwanie barier architektonicznych, jak i finansowanie placówek (WTZ oraz ZAZ), przy braku zróżnicowania dofinansowania tych placówek w zależności od stopnia i rodzaju niepełnosprawności, co ogranicza dostęp do tych placówek osobom ze sprzężonymi niepełnosprawnościami.

4.2.3. Podział ze względu na jednostki

Bariery finansowe dotyczące poszczególnych jednostek:

- urząd wojewódzki:
 - ograniczenie środków finansowych na inwestycje poprawiające dostępność własnych siedzib,
 - ograniczenie środków finansowych z budżetu państwa na realizację SUO w skali województwa;
- administracja zespolona działająca na poziomie wojewódzkim:
 - ograniczenie własnych środków finansowych na inwestycje poprawiające dostępność własnych siedzib;
- urząd marszałkowski:
 - ograniczenie własnych środków finansowych na inwestycje poprawiające dostępność własnych siedzib,
 - ograniczenie środków PFRON na dofinansowanie robót budowlanych dotyczących obiektów służących rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami,
 - brak środków własnych na przekazywanie 10% kosztów utrzymania ZAZ-ów w województwie (prowadzonych przez jednostki lub NGO),
 - brak środków PFRON i własnych na zakładanie nowych ZAZ-ów w województwie,
 - ograniczenie środków PFRON na zadania zlecane organizacjom pozarządowym, co pogarsza dostępność usług w gminach i powiatach,
 - brak lub ograniczenie środków własnych na zadania zlecane organizacjom pozarządowym działającym na rzecz osób z niepełnosprawnościami, co pogarsza dostępność usług w gminach i powiatach;
- starostwa powiatowe/urzędy miast – ograniczenia środków:
 - własnych na inwestycje w poprawę dostępności budynków urzędu i jednostek organizacyjnych,
 - z budżetu państwa na ŚDS-y prowadzone przez powiaty, w szczególności dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi,
 - z PFRON na dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych,

- z PFRON na dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych na wnioski indywidualne osób z niepełnosprawnościami,
- z PFRON na dofinansowanie sprzętu rehabilitacyjnego i przedmiotów ortopedycznych,
- z PFRON na zadania zlecane organizacjom pozarządowym, co pogarsza dostępność usług w gminach i powiatach,
- własnych na zadania zlecane organizacjom pozarządowym, co pogarsza dostępność usług w gminach i powiecie,
- własnych na tworzenie i prowadzenie mieszkań chronionych,
- własnych na zatrudnienie osób lub firm potrafiących przygotować projekty ze środków unijnych na rzecz osób z niepełnosprawnościami i sporządzić prawidłowe wnioski,
- oraz brak środków z PFRON i własnych na zakładanie nowych WTZ-etów w powiecie, przy czym w:
 - powiatowych urzędach pracy nie stwierdzono barier finansowych w działalności merytorycznej (PUP-y nie wskazywały wyczerpania środków),
 - powiatowych centrach pomocy rodzinie stwierdzono ograniczenie środków:
 - z budżetu państwa na ŚDS-y prowadzone przez powiaty, w szczególności dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi,
 - z PFRON na dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych,
 - z PFRON na dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych na wnioski indywidualne osób z niepełnosprawnościami,
 - z PFRON na dofinansowanie sprzętu rehabilitacyjnego i przedmiotów ortopedycznych,
 - z PFRON na zadania zlecane organizacjom pozarządowym, co pogarsza dostępność usług w gminach i powiatach,
 - własnych na zadania zlecane organizacjom pozarządowym, co pogarsza dostępność usług w gminie,
 - własnych na tworzenie i prowadzenie mieszkań chronionych,
 - oraz brak środków PFRON i własnych na zakładanie nowych WTZ-etów w powiecie.
- urzędy gmin – ograniczenia środków:
 - własnych na inwestycje w poprawę dostępności budynków urzędu i jednostek organizacyjnych,
 - własnych na tworzenie i prowadzenie mieszkań chronionych,
 - z budżetu państwa na SUO,

- z budżetu państwa na ŚDS-y prowadzone przez gminy, w szczególności na miejsca dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi,
- z budżetu państwa na ŚDS-y prowadzone przez NGO, w szczególności na miejsca dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, co zmniejsza dostępność usług w gminie,
- własnych na zatrudnienie osób lub firm potrafiących przygotować projekty ze środków unijnych na rzecz osób z niepełnosprawnościami i sporządzić prawidłowe wnioski,

przy czym w :

- ośrodkach pomocy społecznej ograniczenie środków:
 - własnych na tworzenie i prowadzenie mieszkań chronionych,
 - z budżetu państwa na SUO,
 - z budżetu państwa na ŚDS-y prowadzone przez gminy, w szczególności na miejsca dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi,
 - z budżetu państwa na ŚDS-y prowadzone przez NGO, w szczególności na miejsca dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, co zmniejsza dostępność usług w gminie.

4.3. Bariery związane z zasobami ludzkimi (pracownicy) w instytucjach

Kategoria ta dotyczy kwestii związanych z pracownikami monitorowanych instytucji i jednostek organizacyjnych. Wyróżniono tu bariery odnoszące się do:

- braków kadrowych,
- braku specjalistów/ekspertów (brak specjalistycznej i eksperckiej wiedzy oraz brak kandydatów do pracy, którzy posiadaliby odpowiednie/wystarczające kwalifikacje i doświadczenie),
- braku lub niskiego poziomu wiedzy bądź świadomości pracowników instytucji w zakresie potrzeb osób z niepełnosprawnościami i barier, na jakie napotykają, oraz niezajomość Konwencji.

Niewystarczająca liczba pracowników może wpływać ograniczająco na podejmowanie i realizację działań w zakresie wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami. Brak specjalistów, osób ze specjalistyczną czy ekspercką wiedzą w danej instytucji/jednostce powoduje, że świadomość potrzeb osób z niepełnosprawnościami jest niska. Brak specjalistów to również brak wiedzy o rozwiązaniach zwiększających dostępność budynków i usług, a niektóre z nich wcale nie wymagają dużych nakładów finansowych ani dużych nakładów pracy (np. kontrastowe oznaczenie schodów, ciągu komunikacyjnego, drzwi, klamek itp.).

Przyczyny występowania barier

Budżet jednostek nie przewiduje zatrudniania nowych urzędników, których zadaniem byłoby wdrażanie Konwencji, a zakres pracy aktualnie zatrudnionych w bardzo ograniczonym stopniu pozwala na zajmowanie się zadaniami dodatkowymi. Niskie płace mogą wpływać na niewielkie zainteresowanie specjalistów pracą w samorządzie czy administracji publicznej. Dodatkową przyczyną może być brak otwarcia jednostek/institucji na zatrudnienie ekspertów znających potrzeby osób z niepełnosprawnościami i rozwiązań dostępnościowych ze względu na „wąską” specjalizację.

Najczęściej pojawiające się bariery w jednostkach administracyjnych:

- **Mazowiecki Urząd Wojewódzki**

Najczęściej wskazywaną przez zespół monitoringowy barierą w tej kategorii był niedostateczny poziom wiedzy i świadomości pracowników instytucji na temat potrzeb osób z niepełnosprawnościami i ograniczeń, z jakimi się spotykają.

Nieznajomość specyfiki potrzeb poszczególnych grup osób z niepełnosprawnościami w zakresie różnorodnego wsparcia oraz problematyki dostosowania urzędu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami nie sprzyja wprowadzaniu zmian. Pracownicy wrażliwi i świadomi potrzeb osób z niepełnosprawnościami mogą wpływać na zmianę sytuacji przy każdej nadarzającej się okazji w inicjatywach oddolnych. Przy braku wiedzy, bez odgórných nakazów i przepisów zmuszających do działań na rzecz dostępności, pracownicy nie dążą do poprawy warunków;

- **administracja zespolona**

Tutaj również najczęściej wskazywano niski poziom wiedzy i świadomości pracowników instytucji w zakresie potrzeb osób z niepełnosprawnościami i barier, jakie napotykają;

- **Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego**

W Urzędzie Marszałkowskim także wskazano niedostateczny poziom wiedzy, świadomości pracowników instytucji w zakresie potrzeb osób z niepełnosprawnościami i barier, na jakie napotykają;

- **starostwa powiatowe/urzędy miejskie**

W badanych starostwach powiatowych i urzędach miejskich najczęściej wskazywaną barierą we wdrażaniu postanowień Konwencji był brak bądź niski poziom wiedzy i świadomości pracowników instytucji na temat potrzeb osób z niepełnosprawnościami i barier, jakie napotykają. W powiatowych urzędach pracy i powiatowych centrach pomocy rodzinie również wskazywano brak bądź niską wiedzę i świadomość pracowników;

- **gminy**

W gminach także najczęściej wskazywaną barierą była ta dotycząca niskiej wiedzy/świadomości pracowników w zakresie potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Drugą barierą, często się pojawiającą, był brak specjalistów/ekspertów. Powoduje on brak wiedzy w jednostce/instytucji o potrzebach osób z niepełnosprawnościami, a w związku z tym brak świadomości konieczności zmiany, co z kolei oznacza niepodejmowanie działań. W ośrodkach pomocy społecznej główną barierę stanowi niedostateczna liczba pracowników – znają oni potrzeby osób z niepełnosprawnościami, mają konieczną wiedzę, ale liczba zatrudnionych jest zbyt mała, by w wystarczającym stopniu zadbać o te potrzeby.

Wnioski

Istnieje potrzeba:

- zwiększenia liczby bezpłatnych szkoleń organizowanych dla jednostek przez MCPS z zakresu potrzeb osób z różnymi niepełnosprawnościami i kierowania na nie zatrudnionych w jednostkach urzędników;
- nawiązania współpracy z lokalnymi NGO zajmującymi się tematyką niepełnosprawności w celu przeszkolenia urzędników albo konsultacji działań dotyczących wdrożenia Konwencji lub zapoznania z prawami osób z niepełnosprawnością;
- pozyskania dodatkowych środków na zatrudnienie specjalistów posiadających wiedzę na temat osób z niepełnosprawnościami.

4.4. Brak bądź niska aktywność społeczności lokalnej i/lub samych osób z niepełnosprawnościami

Kategoria ta odnosi się z jednej strony do zaangażowania i aktywności społecznej na rzecz szeroko rozumianego społeczeństwa obywatelskiego, ale także włączania obszarów związanych z osobami z niepełnosprawnościami i ich środowiskami do debaty publicznej i działań w społeczności lokalnej. Z drugiej strony aktywność społeczna rozumiana jest także w kategorii aktywności samych osób z niepełnosprawnościami i ich środowisk oraz organizacji pozarządowych. Dotyczy to działań społecznych, w które angażują się osoby z niepełnosprawnościami i ich środowiska na rzecz wyrównywania szans, zabiegania o realizację praw itd. (w myśl zasady „nic o nas bez nas” czy empowermentu – upodmiotowienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i oddanie im głosu, angażowanie do działań wzmacniających ich podmiotowość).

Przyczyny występowania barier

W badanych instytucjach i jednostkach organizacyjnych brakuje świadomości społecznej nt. Konwencji i jej zapisów. W mniejszych gminach się zdarza, że władze nie wiedzą, ilu mieszkańców to osoby z niepełnosprawnością, dlatego brakuje przekonania o konieczności dostosowania lokalnego prawa czy obiektów użyteczności publicznej do potrzeb takich osób, a z tego wynika niska aktywność jednostek/instytucji. Konsultacje społeczne organizowane są rzadko i dotyczą w szczególności programu współpracy z NGO. Informacje o nich można znaleźć jedynie na stronie danej instytucji, a same konsultacje często są organizowane w miejscach pełnych barier architektonicznych lub w formie elektronicznej, która nie jest dostępna np. dla osób z niepełnosprawnością wzroku czy spektrum autyzmu. W ten sposób wyklucza się część społeczności lokalnej, która nawet nie jest świadoma, że może mieć wpływ na niektóre zagadnienia. NGO zajmujące się tematyką niepełnosprawności często nie działają aktywnie w obszarach, które mogłyby zagospodarować, nie komunikują się z jednostkami w celu nawiązania lub podtrzymania współpracy. Jeśli są zapraszane do konsultacji np. programów, nie korzystają z tej możliwości wpływu na zmianę sytuacji osób z niepełnosprawnościami.

Nie wskazano barier w tym obszarze w **Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim, administracji zespolonej, Urzędzie Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego. W starostwach powiatowych/urzędach miejskich** jako najczęstszą barierę wskazano brak/niską aktywność społeczną osób z niepełnosprawnościami. Brak aktywności osób najbardziej zainteresowanych poprawą sytuacji powoduje, że kwestie dostosowania usług i przestrzeni mają niski priorytet z powodu przekonania, że zmiany nie są potrzebne. W powiatowych urzędach pracy i powiatowych centrach pomocy społecznej główną barierą był również brak lub niska aktywność społeczna osób z niepełnosprawnościami.

W **gminach** także jako najczęstszą barierę wskazano brak/niską aktywność społeczną osób z niepełnosprawnościami – tak samo w ośrodkach opieki społecznej.

Wnioski

Istnieje potrzeba:

- stworzenia spójnej i jasnej polityki angażującej i włączającej osoby z niepełnosprawnościami w działania organizowane na terenie instytucji;
- organizowania kampanii społecznych uświadamiających wpływ aktywności społecznej na sytuację lokalną;
- organizowania dostępnych konsultacji społecznych i powszechnego ich ogłaszania;
- rozpoznawania i uwzględniania potrzeb osób z niepełnosprawnościami w trakcie przygotowywania lokalnych imprez.

4.5. Inne bariery

Kategorię tę stworzono, aby zgrupować pojedyncze bariery wymieniane przez jednostki/instytucje, których nie wskazano w poprzednich kategoriach. Mogą to także być kategorie specyficzne dla danego samorządu/instytucji/jednostki.

Zaproponowano umieścić w tej grupie położenie geograficzne – przez co rozumie się wpływ położenia danego samorządu (oddalenie lub bliskość od dużego/większego ośrodka miejskiego). Sąsiedztwo większego miasta skutkuje często zaspokajaniem potrzeb związanych ze specjalistyczną rehabilitacją bądź edukacją osób z niepełnosprawnościami poza danym samorządem.

Niski priorytet tematyki dotyczącej niepełnosprawności to kolejna zaproponowana podkategoria. Odnosi się do rangi tematyki w regionalnej/lokalnej polityce publicznej i traktowania jej jako przekrojowej, horyzontalnej w politykach publicznych. Brak w dokumentach strategicznych odniesień do zagadnienia wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami czy stereotypowe traktowanie takich osób, brak rzetelnych i realnych diagnoz ich sytuacji może wskazywać na niski priorytet tej tematyki w działaniach samorządu.

Nie wskazano barier w tym obszarze w **Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim, Urzędzie Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego** oraz **starostwach powiatowych i urzędach miejskich na prawach powiatu**, a także w powiatowych urzędach pracy i powiatowych centrach pomocy społecznej.

W **administracji zespolonej** wskazano wyjątkowo niski priorytet kwestii dotyczącej niepełnosprawności, co bezpośrednio przekładało się dotychczas na niewielkie działania w celu poprawy sytuacji lub wręcz ich brak.

W **gminach** pojawiała się bariera dotycząca niskiego priorytetu ze wskazaniem, że wynika on z wielości zadań gminy. Przy czym w ośrodkach pomocy społecznej jako barierę wskazywano położenie geograficzne, czyli położenie w pobliżu dużego miasta.

5. Najczęściej pojawiające się rekomendacje

Na podstawie przeprowadzonych analiz w trakcie monitoringu (w tym szczególnie w odniesieniu do ustalonego stanu faktycznego, przyczyn jego występowania i skutków dla praw osób z niepełnosprawnościami) sformułowano rekomendacje na temat dostosowania stanu faktycznego do postanowień Konwencji. Dla każdej jednostki wyznaczono indywidualnie termin wdrożenia rekomendacji. Proces uzgadniania z przedstawicielami jednostek monitorowanych treści, zakresu oraz terminu wdrożenia rekomendacji był z reguły wieloetapowy i długotrwały, co powodowało, że jednostki miały niewiele czasu na wdrożenie zaleceń. W celu zapewnienia przejrzystej struktury rekomendacji stosowano metodę MoSCoW – opartą na podzieleniu ich dla instytucji monitorowanej na takie, które:

- a) można wykorzystać i zweryfikować ich wykorzystanie w trakcie trwania projektu:
 - ze statusem: muszą być wdrożone (MUST),
 - ze statusem: powinny być wdrożone (SHOULD),
 - ze statusem: mogą być wdrożone (COULD);
- b) są możliwe do wykorzystania przez instytucję dopiero po zakończeniu projektu:
 - ze statusem: nie będą wykorzystane w trakcie trwania projektu (WON'T).

Rekomendacje opracowywano na podstawie:

- badań i obserwacji bezpośrednich (w tym szczególnie miejsc i budynków),
- danych uzyskanych od personelu instytucji monitorowanej, od osób z niepełnosprawnościami i ich otoczenia oraz innych podmiotów współpracujących z instytucją monitorowaną (przedstawiciele organizacji społecznej reprezentujący osoby z niepełnosprawnościami lub działające na ich rzecz, członkowie społecznej rady ds. osób z niepełnosprawnością lub rady działalności pożytku publicznego);
- analizy dokumentacji instytucji monitorowanej i dokumentacji dotyczącej działań instytucji;

- prowadzonych przez zespoły monitoringowe działań analitycznych opartych na badaniach związków przyczynowo-skutkowych i wyciąganych wnioskach.

Rekomendacjom długoterminowym i kosztownym dotyczącym poszczególnych obszarów, głównie obszaru pierwszego: dostępność budynków, ze względu na brak możliwości wdrożenia w trakcie trwania projektu trzeba było nadać status WON'T. Nie znaczy to, że nie są one istotne, tylko jedynym sposobem ich zawarcia w rekomendacjach było obniżenie rangi priorytetu.

Wielokrotnie jednostki monitorowane z mniejszą liczbą mieszkańców informowały, że znają i zaspokajają potrzeby osób z niepełnosprawnościami w kontaktach bezpośrednich – urzędnicy są w stanie dotrzeć do miejsca zamieszkania każdej osoby i załatwić sprawę, która wymagałaby wizyty w urzędzie. W związku tym istnieje przekonanie, że osoby z niepełnosprawnościami nie mają potrzeby wychodzenia z domu w celu załatwienia spraw urzędowych, a urzędy nie widzą potrzeby dostosowania infrastruktury, usług oraz informacji do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

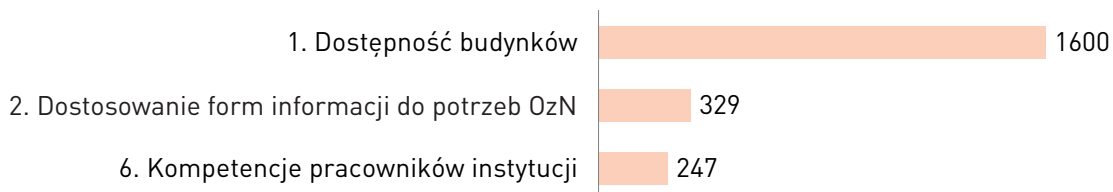
5.1. Najczęstsze rekomendacje w obszarach obligatoryjnych dla wszystkich instytucji

Analizując obszary obligatoryjne, które monitorowano we wszystkich 50 instytucjach, można zauważyć, że największa liczba rekomendacji (biorąc pod uwagę rekomendacje: MUST, SHOULD, COULD, WON'T) dotyczyła:

- **dostępności budynków (53%)**, w tym:
 - otoczenia przed budynkiem i wejścia do budynku, ciągów komunikacyjnych w budynku (repcja/punkt informacyjny, korytarze, schody, windy, toalety), dostępu do informacji (m.in. w zakresie bezpieczeństwa: system powiadamiania alarmowego, droga ewakuacyjna);
- **dostosowania form informacji do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (11%)**, w tym:
 - publikacji informacji w wersjach dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami (np. ulotki informacyjne, ogłoszenia, raporty, publikacje, strony www) – tekst zrozumiały, zapewnienia dostępności w przypadku usług elektronicznych zamawianych przez daną instytucję (wraz z podstawą prawną obligującą do stosowania kryteriów dostępności w zamówieniach na nowe usługi);
- **kompetencji pracowników instytucji (8%)**, w tym:
 - prowadzenia monitoringu potrzeb zgłaszanych przez osoby z niepełnosprawnościami i ich otoczenie w zakresie kontaktu z instytucją i jej jednostkami organizacyjnymi, wdrażania wniosków z monitoringu potrzeb takich osób i ich otoczenia, możliwości zgłaszania przez pracowników instytucji monitorowanej i jej jednostek

organizacyjnych szkoleń nt. osób z niepełnosprawnościami, przygotowania pracowników (działania edukacyjne) do kontaktów z osobami z niepełnosprawnościami, w tym w zakresie praktycznego stosowania PJM lub SJM w obsłudze klienta.

Obszary z największą liczbą rekomendacji łącznie (50 jednostek)

Wykres 1. Trzy obszary, w których wydano najwięcej rekomendacji łącznie dla wszystkich 50 instytucji

Na wykresie 2 przedstawiono rozkład **liczbowy** rekomendacji w obszarach obligatoryjnych (z uwzględnieniem wszystkich czterech priorytetów rekomendacji) we wszystkich 50 monitorowanych instytucjach z terenu województwa mazowieckiego. Przewaga liczbowa rekomendacji, które nie będą wykorzystane w trakcie projektu, pokazuje jedynie to, że z powodu ograniczonych możliwości finansowych i czasowych jednostek nastąpiła konieczność przesunięcia terminu ich wykonania, a nie to, że te rekomendacje nie są ważne dla osób z niepełnosprawnościami.

Szczegółowy rozkład liczbowy wszystkich rekomendacji przygotowanych dla 50 instytucji objętych monitoringiem przedstawiono w tabeli 3.

Tab. 3. Liczba wszystkich rekomendacji w obszarach obligatoryjnych dla 50 instytucji monitorowanych dotyczących dostosowania stanu faktycznego do postanowień Konwencji

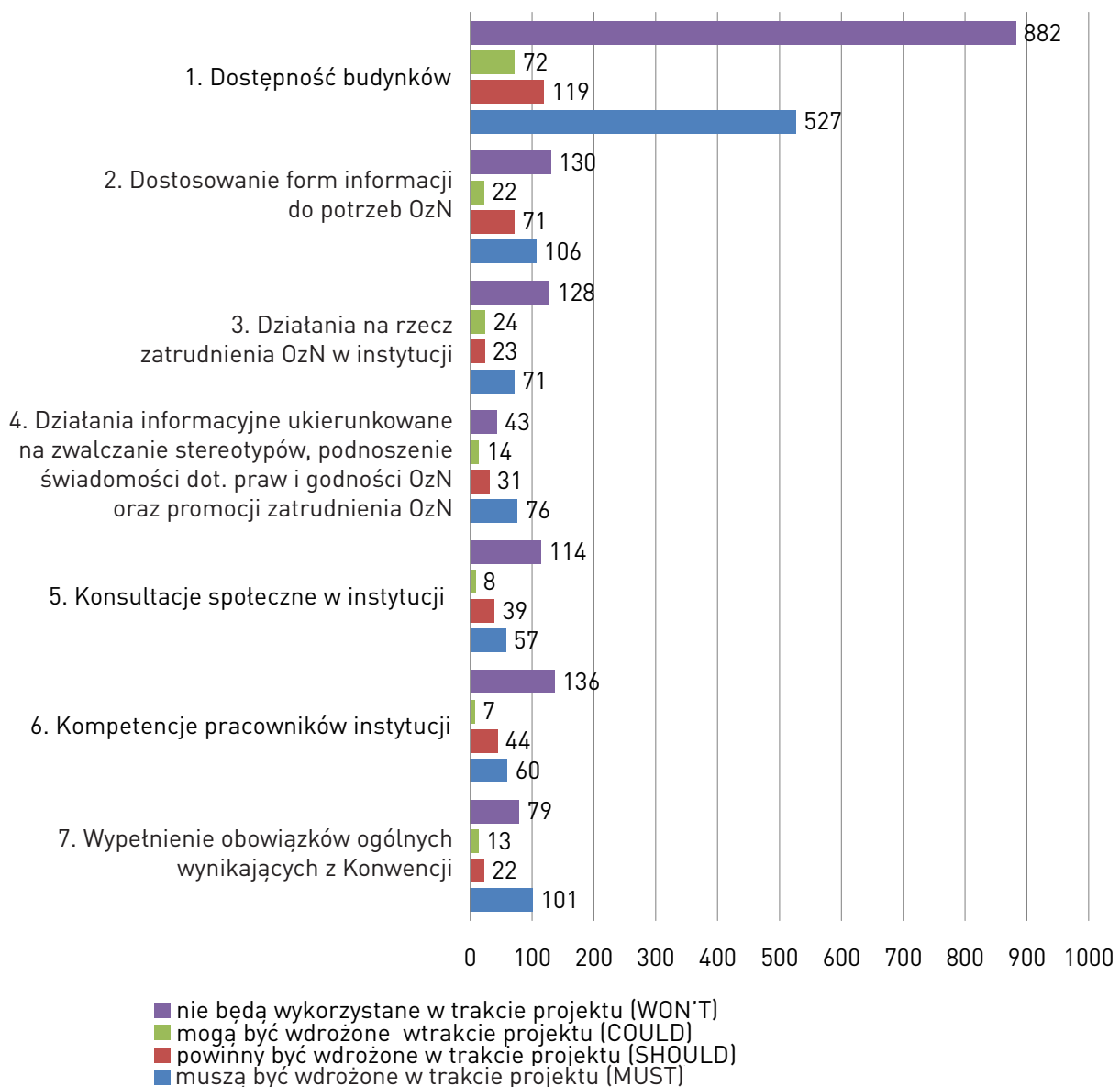
Obszary rekomendacji	Liczba rekomendacji z poszczególnymi priorytetami				
	muszą być wdrożone (MUST)	powinny być wdrożone (SHOULD)	mogą być wdrożone (COULD)	nie będą wykorzystane w trakcie projektu (WON'T)	MUST SHOULD COULD WON'T razem
1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Dostępność budynków	527	119	72	882	1600
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	106	71	22	130	329
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	71	23	24	128	246
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	76	31	14	43	164

Tab. 3. cd.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
5. Konsultacje społeczne w instytucji	57	39	8	114	218
6. Kompetencje pracowników instytucji	60	44	7	136	247
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	101	22	13	79	215
Razem	998	347	160	1512	3019

Oznaczenia: OzN – osoby z niepełnosprawnościami

Rekomendacje w obszarze obligatoryjnym (50 jednostek)

Wykres 2. Rozkład liczby rekomendacji w obszarach obligatoryjnych dla wszystkich instytucji objętych monitoringiem

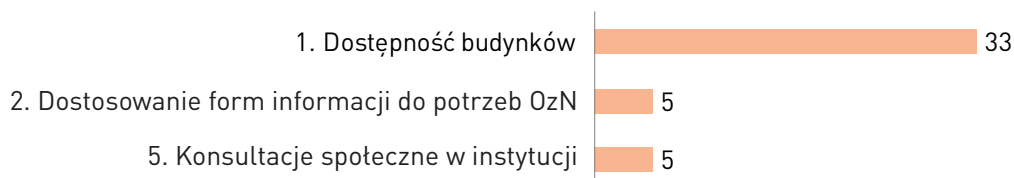
5.2. Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie

Dla Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie wraz z 5 delegaturami wydano łącznie 54 rekomendacje. W przypadku tej instytucji wszystkie obszary rekomendacji odnoszą się do obszarów obligatoryjnych.

Obszary o największej liczbie rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD, WON'T) to:

- **dostępność budynków** (33 rekomendacje, co stanowi 61% wszystkich rekomendacji);
- **konsultacje społeczne w instytucji** (5 rekomendacji – 9%);
- **dostosowanie form informacji do potrzeb osób z niepełnosprawnościami** (5 rekomendacji – 9%).

Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie wraz z delegaturami

Wykres 3. Trzy obszary, w których wskazano najwięcej rekomendacji dla Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie wraz z delegaturami

Rozkład liczby wszystkich rekomendacji, tj. z priorytetem MUST, SHOULD, COULD oraz WON'T (dotyczącym rekomendacji, których wdrożenie nie było wymagane w okresie realizacji projektu) dla Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego przedstawiono na wykresie 4.

Wśród wszystkich priorytetów rekomendacji liczba tych, które określono jako MUST, SHOULD, COULD (czyli tych, których wykorzystanie było weryfikowane w ramach projektu) wynosiła 28.

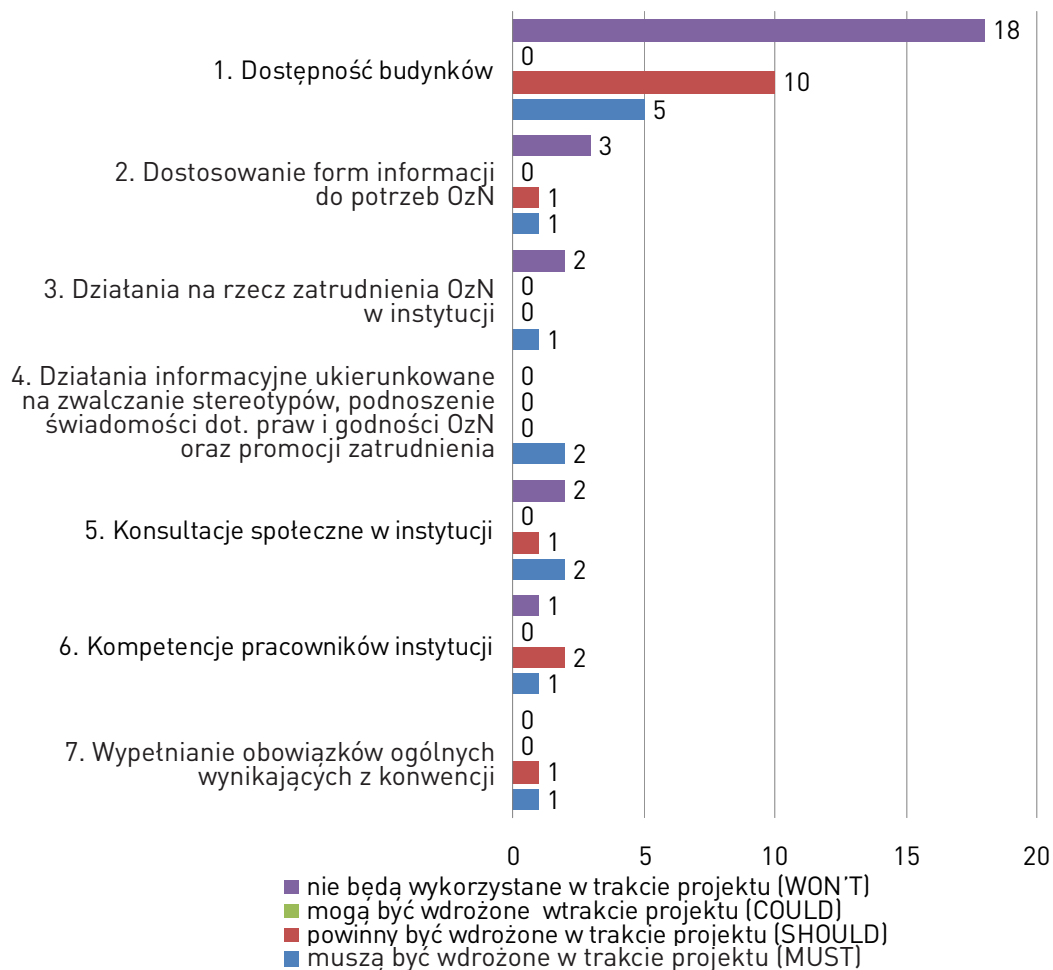
Najwięcej rekomendacji z tymi priorytetami wskazano w obszarach pokrywających się z najczęstszymi obszarami, których dotyczą rekomendacje ze wszystkimi priorytetami ważności, czyli:

- **dostępność budynków** (15 rekomendacji);
- **konsultacje społeczne w instytucji** (3 rekomendacje);
- **kompetencje pracowników instytucji** (3 rekomendacje).

Zakres najczęściej występujących rekomendacji z priorytetami MUST, SHOULD, COULD w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkiego w Warszawie:

- **dostępność budynków**: otoczenie przed budynkiem i wejścia do budynku, ciągi komunikacyjne w budynku (recepcja/punkt informacyjny, korytarze, schody, windy, toalety),

Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie wraz z delegaturami

Wykres 4. Rozkład liczby rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD, WON'T dla Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie

dostęp do informacji (m.in. w zakresie bezpieczeństwa: system powiadamiania alarmowego, droga ewakuacyjna);

- konsultacje społeczne w instytucji: dostępność informacji o konsultacjach społecznych dla osób z niepełnosprawnościami oraz form tych informacji, wprowadzenie racjonalnych usprawnień w tym zakresie, uczestnictwo w konsultacjach społecznych osób z niepełnosprawnościami, ich otoczenia lub organizacji pozarządowych działających na rzecz tej grupy osób;
- kompetencje pracowników instytucji: prowadzenie monitoringu potrzeb zgłaszanych przez osoby z niepełnosprawnościami i ich otoczenie w zakresie kontaktu z instytucją i jej jednostkami organizacyjnymi, wdrażanie wniosków z monitoringu tych potrzeb, możliwość zgłaszania przez pracowników instytucji monitorowanej i jej jednostek organizacyjnych szkoleń nt. osób z niepełnosprawnościami, przygotowanie pracowników

(działania edukacyjne) do kontaktów z osobami z niepełnosprawnościami, w tym w zakresie praktycznego stosowania polskiego języka migowego (PJM) lub systemu językowo-migowego (SJM) w obsłudze klienta.

Szczegółowy rozkład wszystkich rekomendacji przygotowanych dla Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie przedstawiono w tabeli 4.

Tab. 4. Liczba rekomendacji z poszczególnymi priorytetami dotyczących dostosowania stanu faktycznego do postanowień Konwencji dla Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie

Obszary rekomendacji	Liczba rekomendacji z poszczególnymi priorytetami					
	muszą być wdrożone (MUST)	powinny być wdrożone (SHOULD)	mogą być wdrożone (COULD)	MUST SHOULD COULD razem	nie będą wykonywane w trakcie projektu (WON'T)	MUST SHOULD COULD WON'T razem
1. Dostępność budynków	5	10	0	15	18	33
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	1	1	0	2	3	5
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	1	0	0	1	2	3
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podniesienie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	2	0	0	2	0	2
5. Konsultacje społeczne w instytucji	2	1	0	3	2	5
6. Kompetencje pracowników instytucji	1	2	0	3	1	4
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	1	1	0	2	0	2
Razem	13	15	0	28	26	54

5.3. Administracja zespolona działająca na poziomie wojewódzkim

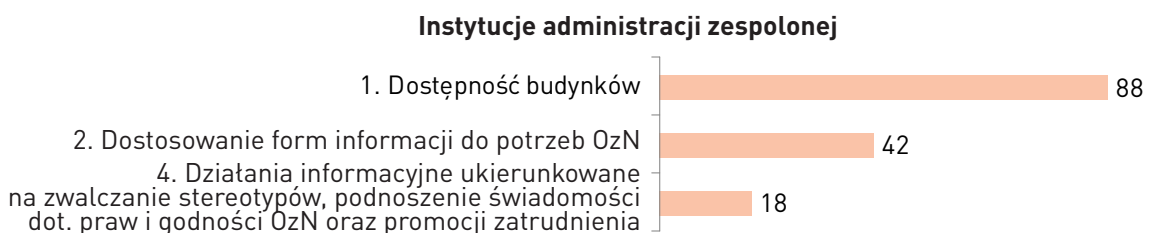
Dla administracji zespolonej (6 instytucji) objętej monitoringiem opracowano łącznie 190 rekomendacji. Obszary, w których wskazano ich najwięcej (wchodzą one w zakres obszarów obligatoryjnych), to:

- **dostępność budynków** (88 rekomendacji, co stanowi 46% wszystkich rekomendacji);
- **dostosowanie form informacji do potrzeb osób z niepełnosprawnościami** (42 rekomendacje – 22%);

- **działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dotyczącej praw i godności osób z niepełnosprawnościami oraz promocji zatrudnienia tych osób** (18 rekomendacji – 9%).

Obszary, w których wskazano najwięcej rekomendacji, miały następujący zakres:

- dostępność budynków – otoczenie przed budynkiem i wejścia do budynku, ciągi komunikacyjne w budynku (repcja/punkt informacyjny, korytarze, schody, windy, toalety), dostęp do informacji (m.in. w zakresie bezpieczeństwa: system powiadamiania alarmowego, droga ewakuacyjna);
- dostosowanie form informacji do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – publikacja informacji w wersjach dostępnych dla tych osób (np. ulotki informacyjne, ogłoszenia, raporty, publikacje, strony www), publikacja informacji dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami – tekst zrozumiały, zapewnianie dostępności w przypadku nowych stron internetowych, usług elektronicznych zamawianych przez daną instytucję (wraz z podstawą prawną obligującą do stosowania kryteriów dostępności w zamówieniach na nowe usługi);
- działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenia świadomości dotyczącej praw i godności osób z niepełnosprawnościami oraz promocji zatrudnienia tych osób – prowadzenie działań informacyjnych skierowanych do społeczeństwa, a dotyczących praw osób z niepełnosprawnościami, realizacja działań informacyjnych w sposób włączający wraz z przyjęciem określonych zasad pozwalających na ich włączający charakter.

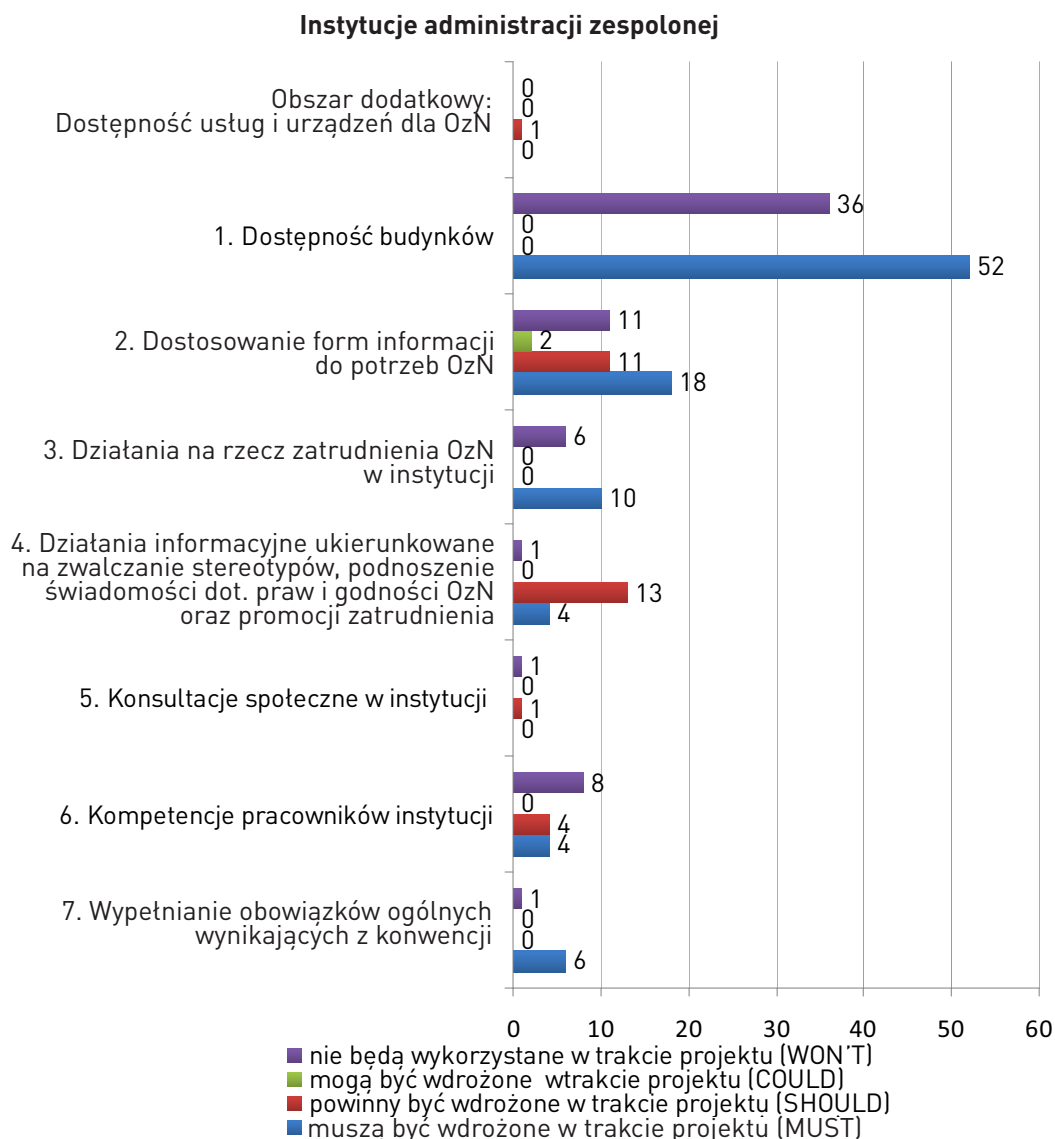

Wykres 5. Trzy obszary, w których wskazano najwięcej rekomendacji dla instytucji administracji zespolonej

W przypadku administracji zespolonej łączna liczba rekomendacji ze statusem MUST, SHOULD, COULD (priorytety te odnoszą się do wdrożenia w trakcie realizacji projektu) wynosi 126. Najwięcej tych rekomendacji wskazano w następujących obszarach:

- **dostępność budynków** (52 rekomendacje, co stanowi 41% rekomendacji);

- **dostosowanie form informacji do potrzeb osób z niepełnosprawnościami** (31 rekomendacji – 25% wskazań w obszarach obligatoryjnych);
- **działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dotyczącej praw i godności osób z niepełnosprawnościami oraz promocji zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami** (17 rekomendacji – 13%).

Wykres 6. Rozkład liczby rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD, WON'T dla monitorowanych instytucji administracji zespolonej

Szczegółowy rozkład wszystkich rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD, WON'T przygotowanych dla administracji zespolonej przedstawiono w tabeli 5.

Tab. 5. Liczba rekomendacji z poszczególnymi priorytetami dotyczących dostosowania stanu faktycznego do postanowień Konwencji dla administracji zespolonej

Obszary rekomendacji	Liczba rekomendacji z poszczególnymi priorytetami					
	muszą być wdrożone (MUST)	powinny być wdrożone (SHOULD)	mogą być wdrożone (COULD)	MUST SHOULD COULD razem	nie będą wykorzystane w trakcie projektu (WON'T)	MUST SHOULD COULD WON'T razem
Obligatoryjne						
1. Dostępność budynków	52	0	0	52	36	88
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	18	11	2	31	11	42
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	10	0	0	10	6	16
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dotyczącej praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	4	13	0	17	1	18
5. Konsultacje społeczne w instytucji	0	1	0	1	1	2
6. Kompetencje pracowników instytucji	4	4	0	8	8	16
7. Wypełnianie obowiązków ogólnych wynikających z konwencji	6	0	0	6	1	7
Dodatkowe						
Dostępność usług i urzędzeń dla OzN	0	1	0	1	0	1
Razem	94	30	2	126	64	190

5.4. Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie

Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie wraz z wojewódzkimi samorządowymi jednostkami organizacyjnymi prowadzącymi działalność w obszarach objętych monitoringiem otrzymał łącznie 64 rekomendacje (z priorytetem MUST, SHOULD, COULD, WON'T), przy czym 34 z nich dotyczyło obszaru:

- **dostępność budynków** (co stanowi 53% wszystkich rekomendacji dla tej instytucji). Obszar ten należy do zakresu obligatoryjnego monitoringu, jaki obejmował wszystkie instytucje badane w ramach niniejszego projektu. Zakres rekomendacji z obszaru dostępności budynków odnosi się do: otoczenia przed budynkiem i wejścia do budynku, ciągów komunikacyjnych w budynku (repcja/punkt informacyjny, korytarze, schody, windy, toalety), dostępu do informacji (m.in. w zakresie bezpieczeństwa: system powiadamiania alarmowego, droga ewakuacyjna).

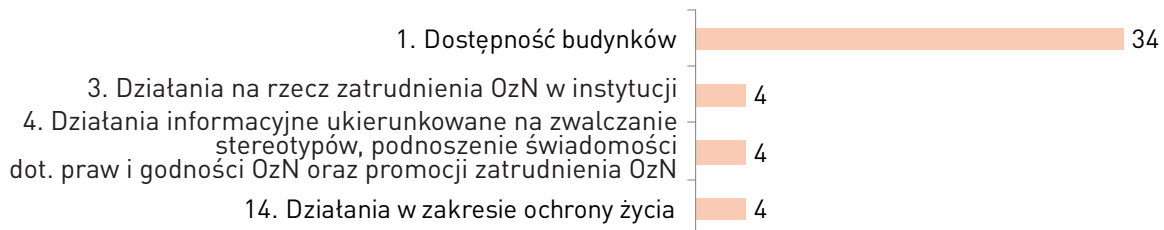
Należy podkreślić, że w przypadku Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w pozostałych obszarach wskazano pojedyncze rekomendacje. Najczęściej odnosiły się one do następujących obszarów:

- **działania na rzecz zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w instytucji** (4 rekomendacje, co stanowi 6% wszystkich rekomendacji) – obszar wchodzący w zakres obszarów obligatoryjnych;
- **działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dotyczącej praw i godności osób z niepełnosprawnościami oraz promocji zatrudnienia tych osób** (4 rekomendacje – 6%) – obszar wchodzący w zakres obszarów obligatoryjnych, które podlegały monitorowaniu we wszystkich instytucjach;
- **działania w zakresie ochrony życia** (4 rekomendacje – 6%).

Zakres wymienionych obszarów obejmuje:

- działania na rzecz zatrudnienia osób z niepełnosprawnością w instytucji – realizacja przez instytucję projektów lub prowadzenie działań mających na celu zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami, zatrudnianie przez instytucję i jej jednostki organizacyjne takich osób (minimum na poziomie 6% wskaźnika zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami), upublicznianie w trakcie naboru na wolne stanowiska urzędnicze informacji o osiągnięciu lub nie 6% wskaźnika zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami – w przypadku wskaźnika niższego niż wymagany pierwszeństwo w zatrudnieniu na stanowiska urzędnicze mają osoby z niepełnosprawnościami, prowadzenie przez instytucję specjalnych działań usprawniających wykonywanie pracy przez już zatrudnione osoby z niepełnosprawnościami (np. zatrudnienie wspomagane, możliwość pracy zdalnej, przystosowanie stanowiska pracy);
- działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dotyczącej praw i godności osób z niepełnosprawnościami oraz promocji zatrudnienia tych osób – prowadzenie działań informacyjnych skierowanych do społeczeństwa a dotyczących praw osób z niepełnosprawnościami, realizacja działań informacyjnych w sposób włączający wraz z przyjęciem określonych zasad pozwalających na ich włączający charakter;
- działania w zakresie ochrony życia – prowadzenie działań wspierających matki mające urodzić dziecko z niepełnosprawnością, współpraca z innymi podmiotami w działaniach wspierających w zakresie ochrony życia, działania na rzecz zwiększenia dostępności w budynkach, w których są świadczone usługi medyczne, zapewnianie transportu medycznego przystosowanego do potrzeb poszczególnych osób z niepełnosprawnościami.

Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie

Wykres 7. Obszary, w których wskazano najwięcej rekomendacji dla Urzędu Marszałkowego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

Łączna liczba rekomendacji, które miałyby podlegać wdrożeniu w trakcie trwania projektu (rekomendacje z priorytetem MUST, SHOULD, COULD), wynosi 34, z czego 25 odnosi się do obszaru związanego z dostępnością budynków. W pozostałych obszarach wskazywano pojedyncze rekomendacje z ww. priorytetami.

Szczegółowy rozkład liczbowy wszystkich rekomendacji przygotowanych dla Urzędu Marszałkowego Województwa Mazowieckiego przedstawiono w tabeli 6.

Tab. 6. Liczba rekomendacji z poszczególnymi priorytetami dotyczącymi dostosowania stanu faktycznego do postanowień Konwencji dla Urzędu Marszałkowego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

Obszary rekomendacji	Liczba rekomendacji z poszczególnymi priorytetami					
	muszą być wdrożone (MUST)	powinny być wdrożone (SHOULD)	mogą być wdrożone (COULD)	MUST SHOULD COULD razem	nie będą wykorzystane w trakcie projektu (WON'T)	MUST SHOULD COULD WON'T razem
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Obligatoryjne						
1. Dostępność budynków	19	2	4	25	9	34
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	1	0	0	1	0	1
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	1	0	0	1	3	4
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	2	0	0	2	2	4
5. Konsultacje społeczne w instytucji	0	1	0	1	1	2
6. Kompetencje pracowników instytucji	1	0	0	1	2	3

5. NAJCZĘŚCIEJ POJAWIAJĄCE SIĘ REKOMENDACJE

Tab. 6. cd.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	1	0	0	1	1	2
Obowiązkowe						
8. Dostęp do informacji o usługach, ofertach pracy i szkoleniach	0	0	0	0	1	1
9. Dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji	0	0	0	0	1	1
10. Dostępność usług i urzędzeń dla OzN	0	0	0	0	0	0
11. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu	0	0	0	0	3	3
12. Działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. OzN	0	0	0	0	0	0
13. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego	0	0	0	0	0	0
14. Działania w zakresie ochrony życia	1	0	0	1	3	4
15. Instrumenty rynku pracy	0	0	0	0	0	0
16. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej	0	0	0	0	3	3
17. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia	0	0	0	0	1	1
Dodatkowe						
Działalność wojewódzkich pełnomocników ds. równego traktowania, pełnomocników ds. OzN	1	0	0	1	0	1
Razem	27	3	4	34	30	64

Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie

Wykres 8. Rozkład liczby rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD, WON'T dla monitorowanego Urzędu Marszałkowego Województwa Mazowieckiego w Warszawie

5.5. Starostwa powiatowe/urzędy miast (miasta na prawach powiatu)

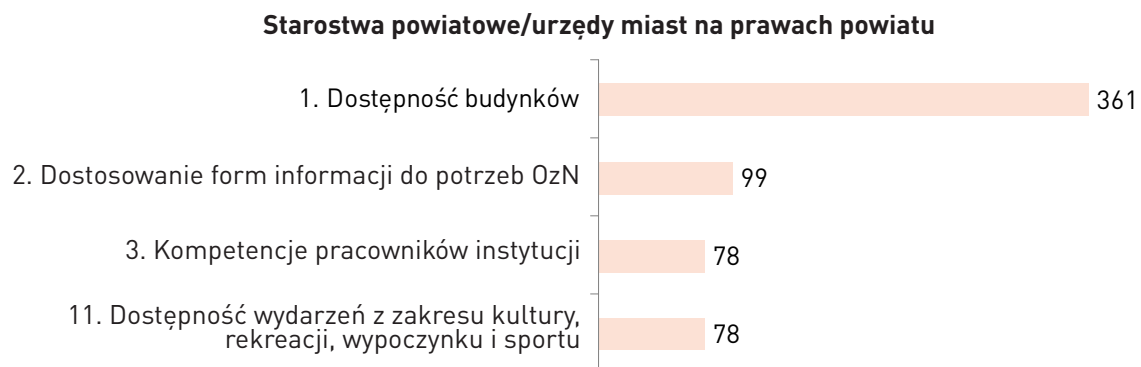
Dla 15 starostw powiatowych/urzędów miast opracowano łącznie 1484 rekomendacje. Obszary, w których wskazano najwięcej rekomendacji, to:

- **dostępność budynków** (361 rekomendacji, co stanowi 24% rekomendacji);
- **dostosowanie form informacji do potrzeb osób z niepełnosprawnością** (99 rekomendacji – 7%);
- **kompetencje pracowników instytucji** (78 rekomendacji – 5%);
- **dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu** (78 rekomendacji – 5%).

Zakres ww. obszarów, w których przedstawiono starostwom najwięcej rekomendacji, odnosi się do:

- dostępności budynków – otoczenia przed budynkiem i wejść do budynku, ciągów komunikacyjnych w budynku (repcja/punkt informacyjny, korytarze, schody, windy, toalety), dostępu do informacji (m.in. w zakresie bezpieczeństwa: system powiadamiania alarmowego, droga ewakuacyjna);
- dostosowania form informacji do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – publikacji informacji w wersjach dostępnych dla tych osób (np. ulotki informacyjne, ogłoszenia, raporty, publikacje, strony www), publikacji informacji dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami – tekst zrozumiały, zapewnienia dostępności w przypadku nowych stron internetowych, usług elektronicznych zamawianych przez daną instytucję (wraz z podstawą prawną obligującą do stosowania kryteriów dostępności w zamówieniach na nowe usługi);
- kompetencji pracowników instytucji – prowadzenia monitoringu potrzeb zgłaszanych przez osoby z niepełnosprawnościami i ich otoczenie w zakresie kontaktu z instytucją i jej jednostkami organizacyjnymi, wdrażania wniosków z monitoringu tych potrzeb, możliwości zgłaszania przez pracowników instytucji monitorowanej i jej jednostek organizacyjnych szkoleń nt. osób z niepełnosprawnościami, przygotowania pracowników (działania edukacyjne) do kontaktów z osobami z niepełnosprawnościami – w tym w zakresie praktycznego stosowania PJM lub SJM w obsłudze klienta;
- dostępności wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu – sposobu informowania o mających się wydarzyć imprezach kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych itp., dostępności informacji w formie dostosowanej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zapewnienia przez instytucję transportu dla osób z niepełnosprawnościami (gdy jest to konieczne), wyznaczenia wydzielonych miejsc parkingowych w miejscach realizacji imprez, możliwości dotarcia transportem publicznym

na miejsce istotnych wydarzeń, dostosowania wydarzeń i ich miejsc do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, wynikających z ich ograniczeń (np. teatry, kina, muzea), uwzględniania w toku organizacji imprez/wydarzeń udziału osób z niepełnosprawnościami (np. maraton, koncerty), dostępności miejsc rekreacji na terenie objętym działaniem instytucji, podejmowania działań mających na celu zapewnienie osobie z niepełnosprawnością dostępu do miejsc zabytkowych, a w przypadku placów zabaw – uwzględniania potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami, wspierania przez jednostki organizacyjne instytucji rozwoju umiejętności osób z niepełnosprawnościami, funkcjonowania na terenie działania instytucji klubów, teatrów, organizacji społecznych zrzeszających takie osoby.

Wykres 9. Obszary, w których wskazano najwięcej rekomendacji dla starostw powiatowych/urzędów miast (w miastach na prawach powiatu)

Obszary, w których wskazano najwięcej rekomendacji odnoszących się do czasu wdrożenia w trakcie projektu (MUST, SHOULD, COULD), dotyczyły:

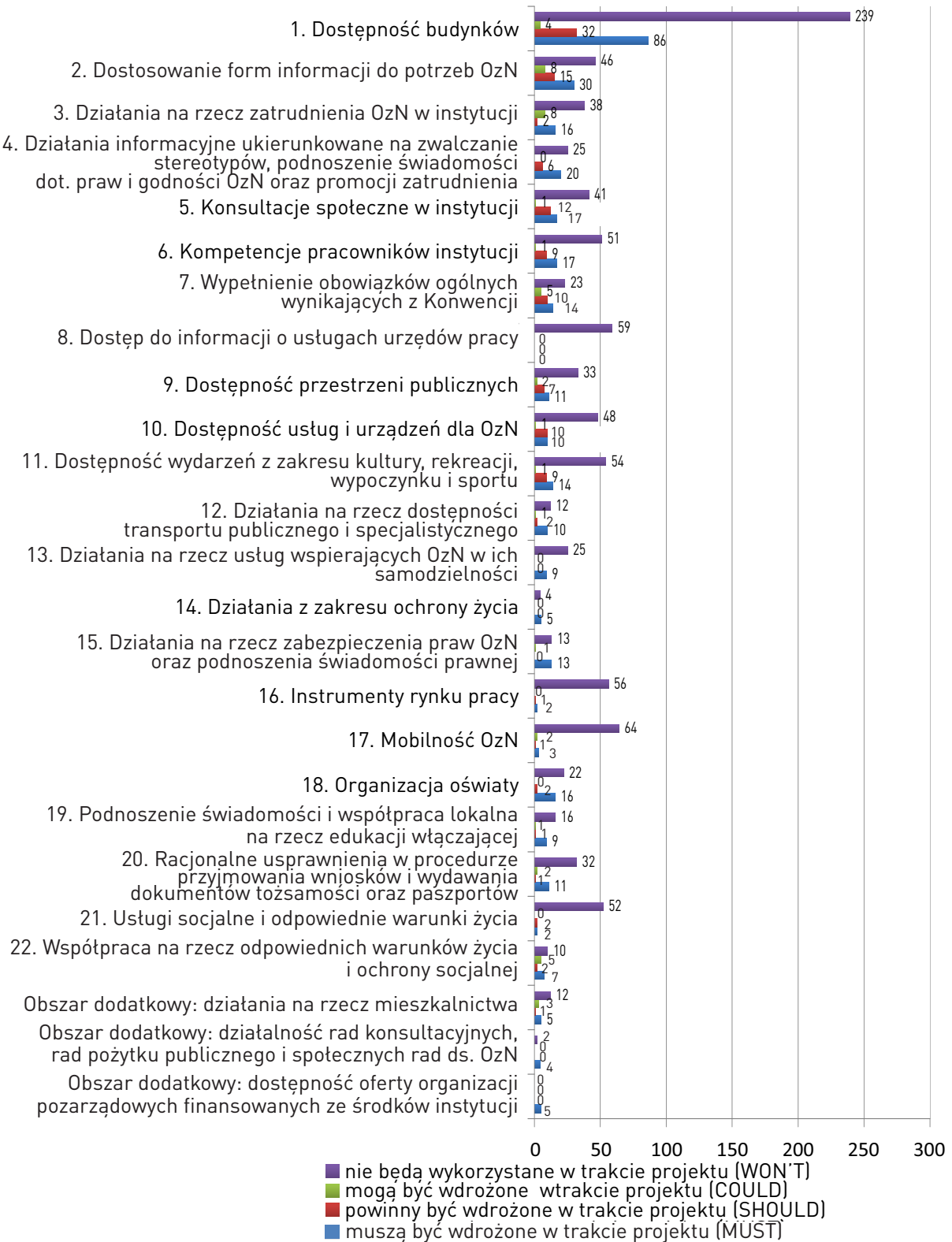
- **dostępności budynków** (122 rekomendacje);
- **dostosowania form informacji do potrzeb osób z niepełnosprawnościami** (53 rekomendacje);
- **konsultacji społecznych w instytucji** (30 rekomendacji).

Rozkład liczby rekomendacji z priorytetem: MUST, SHOULD, COULD oraz WON'T dla starostw powiatowych zilustrowano na wykresie 10.

Szczegółowy rozkład liczbowy wszystkich rekomendacji przygotowanych dla starostw powiatowych/urzędów miast (w miastach na prawach powiatu) przedstawiono w tabeli 7.

5. NAJCZĘŚCIEJ POJAWIAJĄCE SIĘ REKOMENDACJE

Starostwa powiatowe/urzędy miast na prawach powiatu

Wykres 10. Rozkład liczby rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD, WON'T dla monitorowanych starostw powiatowych/urzędów miast (w miastach na prawach powiatu)

Tab. 7. Liczba rekomendacji z poszczególnymi priorytetami dotyczących dostosowania stanu faktycznego) do postanowień Konwencji dla starostw powiatowych/urzędów miast (w miastach na prawach powiatu)

Obszary rekomendacji	Liczba rekomendacji z poszczególnymi priorytetami					
	muszą być wdrożone (MUST)	powinny być wdrożone (SHOULD)	mogą być wdrożone (COULD)	MUST SHOULD COULD razem	nie będą wykorzystane w trakcie projektu (WON'T)	MUST SHOULD COULD WON'T razem
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Obligatoryjne						
1. Dostępność budynków	86	32	4	122	239	361
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	30	15	8	53	46	99
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	16	2	8	26	38	64
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	20	6	0	26	25	51
5. Konsultacje społeczne w instytucji	17	12	1	30	41	71
6. Kompetencje pracowników instytucji	17	9	1	27	51	78
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	14	10	5	29	23	52
Obowiązkowe						
8. Dostęp do informacji o usługach urzędów pracy	0	0	0	0	59	59
9. Dostępność przestrzeni publicznych	11	7	2	20	33	53
10. Dostępność usług i urzędzeń dla OzN	10	10	1	21	48	69
11. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu	14	9	1	24	54	78
12. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego	10	2	1	13	12	25
13. Działania na rzecz usług wspierających OzN w ich samodzielności	9	0	0	9	25	34
14. Działania z zakresu ochrony życia	5	0	0	5	4	9

Tab. 7. cd.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
15. Działania na rzecz zabezpieczenia praw OzN oraz podnoszenia świadomości prawnej	13	0	1	14	13	27
16. Instrumenty rynku pracy	2	1	0	3	56	59
17. Mobilność OzN	3	1	2	6	64	70
18. Organizacja oświaty	16	2	0	18	22	40
19. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej	9	1	1	11	16	27
20. Racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów	11	1	2	14	32	46
21. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia	2	2	0	4	52	56
22. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej	7	2	5	14	10	24
Dodatkowe						
Działania na rzecz mieszkalnictwa	5	1	3	9	12	21
Działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. OzN	4	0	0	4	2	6
Dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji	5	0	0	5	0	5
Razem	336	125	46	507	977	1484

5.5.1. Powiatowe urzędy pracy

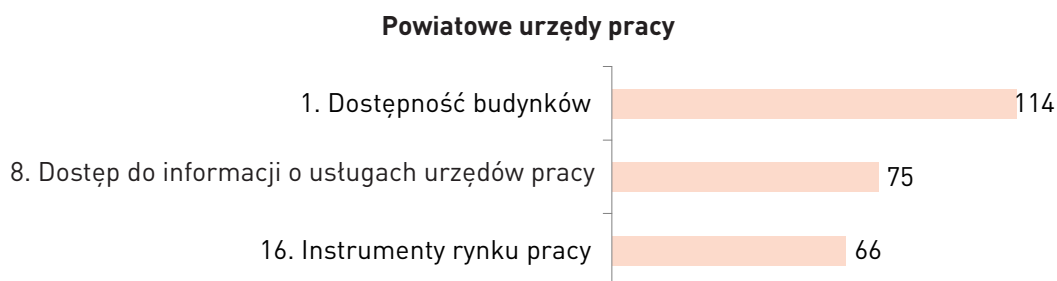
W każdym z 15 badanych powiatów monitoringiem objęto obowiązkowo powiatowy urząd pracy (PUP). Urzędy te realizują zadania samorządu powiatowego w zakresie polityki rynku pracy.

Dla wszystkich PUP objętych monitoringiem przygotowano łącznie 267 rekomendacji. Obszary, w których wskazano ich najwięcej, to:

- **dostępność budynków** (114 rekomendacji, co stanowi 43% rekomendacji dla urzędów pracy) – jest to obszar zaliczany w monitoringu do obligatoryjnych;
- **dostęp do informacji o usługach urzędów pracy** (75 rekomendacji – 28% rekomendacji);
- **instrumenty rynku pracy** (66 rekomendacji – 25%).

Rekomendacje z najczęściej wskazywanych obszarów miały następujący zakres:

- dostępność budynków – otoczenie przed budynkiem i wejścia do budynku, ciągi komunikacyjne w budynku (repcja/punkt informacyjny, korytarze, schody, windy, toalety), dostęp do informacji (m.in. w zakresie bezpieczeństwa: system powiadamiania alarmowego, droga ewakuacyjna);
- dostęp do informacji o usługach rynku – działania podejmowane na rzecz zapewnienia dostępu do informacji o ofertach pracy i usługach publicznych służb zatrudnienia, stosowanie rozwiązań ułatwiających osobom z niepełnosprawnościami korzystanie z usług PUP, umożliwienie takim osobom dojazdu do PUP komunikacją publiczną lub transportem specjalistycznym, szkolenia pracowników PUP w zakresie kontaktu i świadczenia usług dla osób z niepełnosprawnościami;
- instrumenty rynku pracy – dostosowanie instrumentów rynku pracy (szkolenia, poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy) do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, organizowanie staży dla tych osób oraz szkoleń ze środków urzędu pracy, dofinansowanie studiów podyplomowych, rozdysponowanie środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej przez osoby z niepełnosprawnościami, monitorowanie potrzeb w zakresie usług oferowanych przez PUP, stworzenie mechanizmów pozwalających odbiorcom usług na ich ocenę, korzystanie z wniosków z oceny usług przez ich odbiorców.

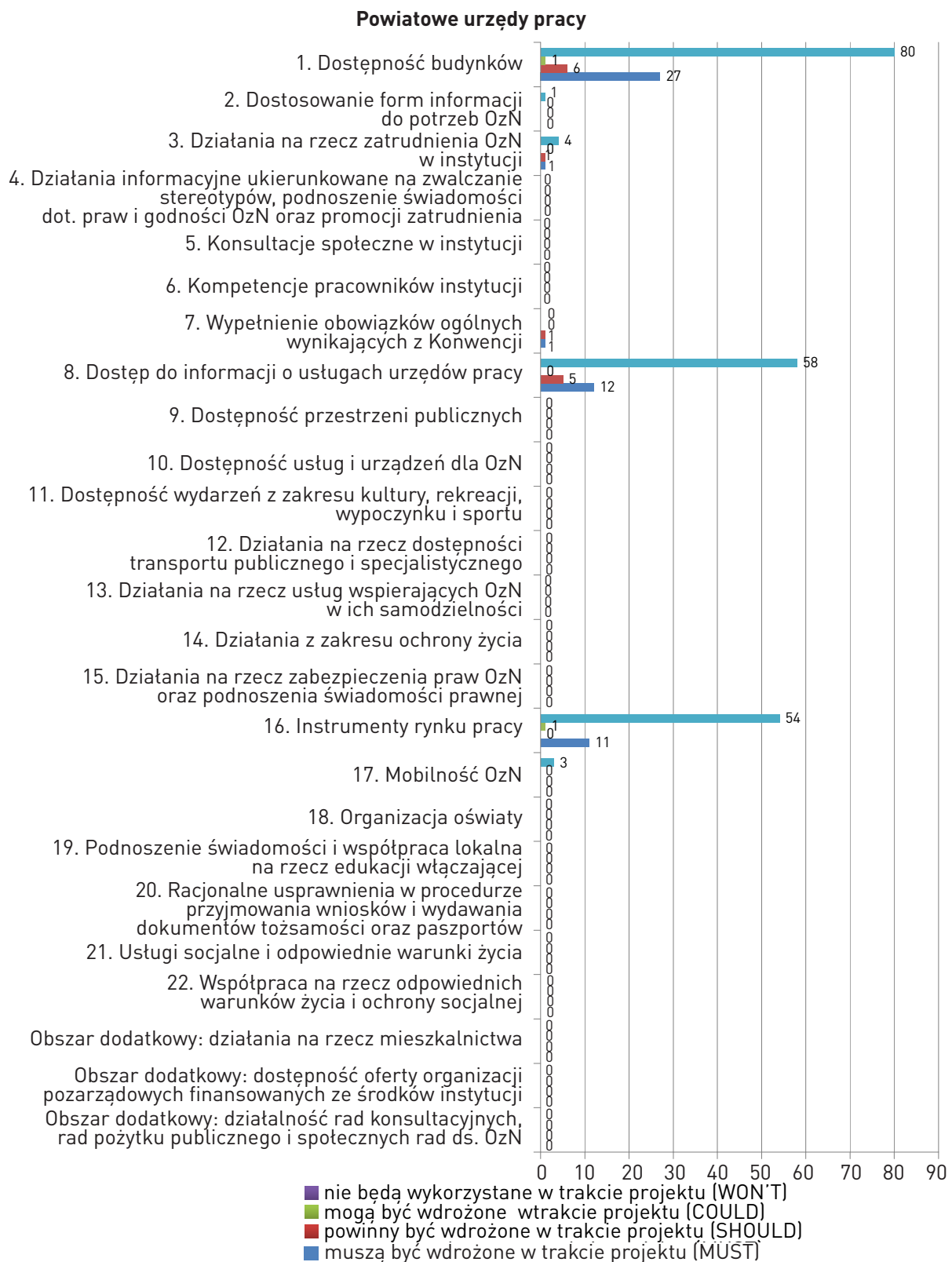

Wykres 11. Obszary, w których wskazano najwięcej rekomendacji dla powiatowych urzędów pracy

Najwięcej rekomendacji z priorytetami uwzględniającymi czas ich wdrożenia w trakcie trwania projektu (MUST, SHOULD, COULD) wskazano w obszarach:

- **dostępność budynków** (34 rekomendacje);
- **dostęp do informacji o usługach urzędów pracy** (17 rekomendacji);
- **instrumenty rynku pracy** (12 rekomendacji).

Rozkład liczby rekomendacji w poszczególnych obszarach z określonymi priorytetami przedstawiono na wykresie 12.

Wykres 12. Rozkład liczby rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD, WON'T dla powiatowych urzędów pracy

Szczegółowy rozkład liczbowy wszystkich rekomendacji wskazanych dla powiatowych urzędów pracy przedstawiono w tabeli 8.

Tab. 8. Liczba rekomendacji dla powiatowych urzędów pracy dotyczących dostosowania stanu faktycznego do postanowień Konwencji

Obszary rekomendacji	Liczba rekomendacji z poszczególnymi priorytetami					
	muszą być wdrożone (MUST)	powinny być wdrożone (SHOULD)	mogą być wdrożone (COULD)	MUST SHOULD COULD razem	nie będą wykorzystane w trakcie projektu (WON'T)	MUST SHOULD WON'T razem
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Obligatoryjne						
1. Dostępność budynków	27	6	1	34	80	114
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	0	0	0	0	1	1
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	1	1	0	2	4	6
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dotyczącej praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	0	0	0	0	0	0
5. Konsultacje społeczne w instytucji	0	0	0	0	0	0
6. Kompetencje pracowników instytucji	0	0	0	0	0	0
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	1	1	0	2	0	2
Obowiązkowe						
8. Dostęp do informacji o usługach urzędów pracy	12	5	0	17	58	75
9. Dostępność przestrzeni publicznych	0	0	0	0	0	0
10. Dostępność usług i urządzeń dla OzN	0	0	0	0	0	0
11. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu	0	0	0	0	0	0
12. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego	0	0	0	0	0	0
13. Działania na rzecz usług wspierających OzN w ich samodzielności	0	0	0	0	0	0

Tab. 8. cd.

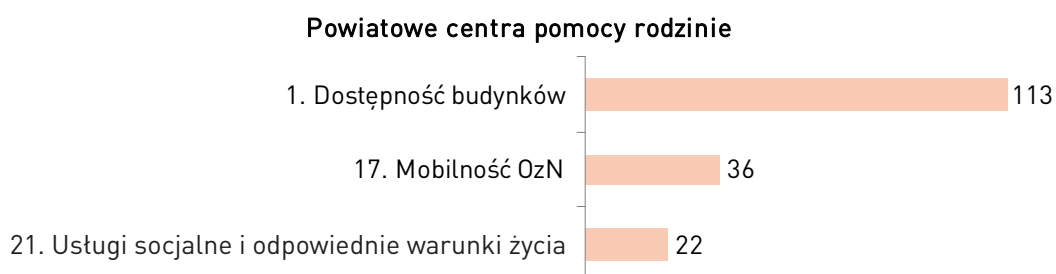
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
14. Działania z zakresu ochrony życia	0	0	0	0	0	0
15. Działania na rzecz zabezpieczenia praw OzN oraz podnoszenia świadomości prawnej	0	0	0	0	0	0
16. Instrumenty rynku pracy	11	0	1	12	54	66
17. Mobilność OzN	0	0	0	0	3	3
18. Organizacja oświaty	0	0	0	0	0	0
19. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej	0	0	0	0	0	0
20. Racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów	0	0	0	0	0	0
21. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia	0	0	0	0	0	0
22. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej	0	0	0	0	0	0
Dodatkowe						
Działania na rzecz mieszkalnictwa	0	0	0	0	0	0
Dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji	0	0	0	0	0	0
Działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. OzN	0	0	0	0	0	0
Razem	52	13	2	67	200	267

5.5.2. Powiatowe centra pomocy rodzinie

W powiatach obowiązkowo objęto monitoringiem powiatowe centra pomocy rodzinie (PCPR). Działają one jako jednostki organizacyjne powiatu i realizują zadania z zakresu pomocy społecznej, rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Dla wszystkich 15 PCPR-ów, w których prowadzony był monitoring, opracowano łącznie 205 rekomendacji. Obszary, w których przedstawiono ich najwięcej, dotyczą:

- **dostępności budynków** (113 rekomendacji, co stanowi 55% wszystkich rekomendacji dla tych instytucji) – obszar ten zalicza się także do obszarów obligatoryjnych, którymi objęto wszystkie instytucje monitorowane w ramach projektu;
- **mobilności osoby z niepełnosprawnością** (36 rekomendacji – 18%);
- **usług socjalnych i odpowiednich warunków życia** (22 rekomendacje – 11%).
Zakres tych rekomendacji w poszczególnych obszarach jest następujący:
- dostępność budynków – otoczenie przed budynkiem i wejścia do budynku, ciągi komunikacyjne w budynku (repcja/punkt informacyjny, korytarze, schody, windy, toalety), dostęp do informacji (m.in. w zakresie bezpieczeństwa: system powiadamiania alarmowego, droga ewakuacyjna);
- mobilność osoby z niepełnosprawnością – informowanie osób z niepełnosprawnościami o możliwościach w zakresie zakupu sprzętu ułatwiającego przemieszczanie się, podejmowanie działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w zakresie pomocy w otrzymaniu psów asystujących i współpraca w tym zakresie z organizacjami pozarządowymi, prowadzenie przez instytucję szkoleń dla osób z niepełnosprawnościami dotyczących umiejętności poruszania się, prowadzenie szkoleń dla personelu pracującego z osobami z niepełnosprawnościami w zakresie umiejętności poruszania się, prowadzenie przez instytucję działań w zakresie ułatwienia zakupu pojazdów i samochodu lub jego dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, wprowadzanie przez instytucję innych ułatwień w zakresie mobilności osobistej tych osób;
- usługi socjalne i odpowiednie warunki życia – podejmowanie działań na rzecz informowania w sposób dostępny osób z niepełnosprawnościami o oferowanych przez instytucję usługach i ich zakresie, zakresie programów realizowanych przez instytucję w ramach ochrony socjalnej i poprawy warunków życia, monitorowanie przez instytucję potrzeb osób z niepełnosprawnościami pod kątem dostępności usług, zapewnianie szkolenia personelu w zakresie kontaktu i świadczenia usług dla osób z niepełnosprawnościami.

Wykres 13. Obszary, w których wskazano najwięcej rekomendacji dla powiatowych centrów pomocy rodzinie

Najczęstsze rekomendacje odnoszące się do czasu wdrożenia w trakcie projektu (z priorytetem MUST, SHOULD, COULD) dotyczyły następujących obszarów:

- **dostępność budynków** (51 rekomendacji);
- **mobilność osoby z niepełnosprawnością** (12 rekomendacji);
- **usługi socjalne i odpowiednie warunki życia** (10 rekomendacji);
- **działania z zakresu ochrony życia** (10 rekomendacji).

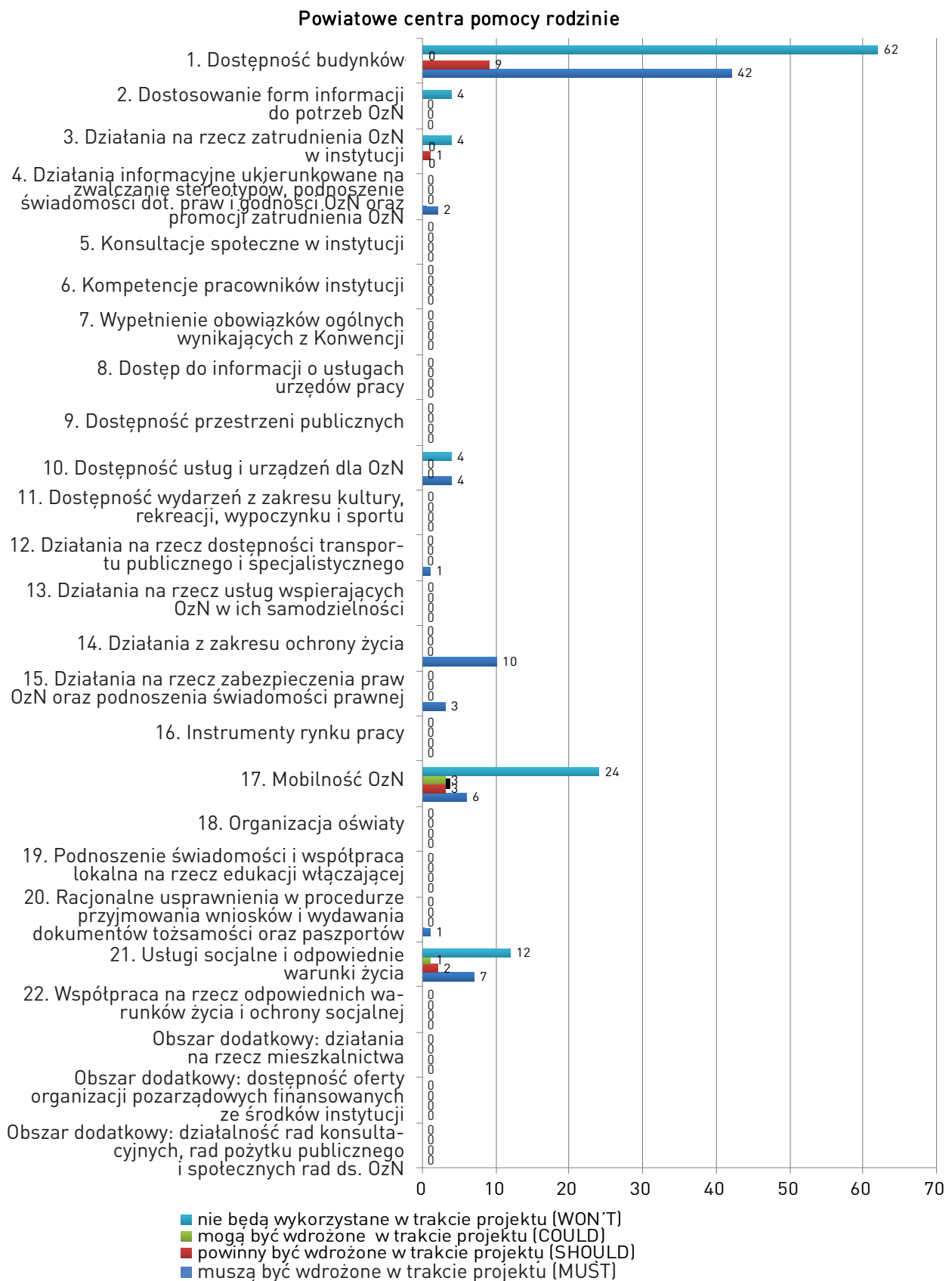
Rozkład liczby rekomendacji dla powiatowych centrów pomocy rodzinie z priorytetem MUST, SHOULD, COULD odnoszących się do wdrożenia w trakcie trwania projektu oraz z priorytetem WON'T (możliwe do wdrożenia po realizacji projektu) zilustrowano na wykresie 14. Natomiast szczegółowy rozkład liczbowy wszystkich rekomendacji przedstawiono w tabeli 9.

Tab. 9. Liczba rekomendacji dla powiatowych centrów pomocy rodzinie dotyczących dostosowania stanu faktycznego do postanowień Konwencji

Obszary rekomendacji	Liczba rekomendacji z poszczególnymi priorytetami					
	muszą być wdrożone (MUST)	powinny być wdrożone (SHOULD)	mogą być wdrożone (COULD)	MUST SHOULD COULD razem	nie będą wykorzystane w trakcie projektu (WON'T)	MUST SHOULD COULD WON'T razem
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Obligatoryjne						
1. Dostępność budynków	42	9	0	51	62	113
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	0	0	0	0	4	4
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	0	1	0	1	4	5
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	2	0	0	2	0	2
5. Konsultacje społeczne w instytucji	0	0	0	0	0	0
6. Kompetencje pracowników instytucji	0	0	0	0	0	0
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	0	0	0	0	0	0
Obowiązkowe						
8. Dostęp do informacji o usługach urzędów pracy	0	0	0	0	0	0

Tab. 9. cd.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
9. Dostępność przestrzeni publicznych	0	0	0	0	0	0
10. Dostępność usług i urządzeń dla OzN	4	0	0	4	4	8
11. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu	0	0	0	0	0	0
12. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego	1	0	0	1	0	1
13. Działania na rzecz usług wspierających OzN w ich samodzielności	0	0	0	0	0	0
14. Działania z zakresu ochrony życia	10	0	0	10	0	10
15. Działania na rzecz zabezpieczenia praw OzN oraz podnoszenia świadomości prawnej	3	0	0	3	0	3
16. Instrumenty rynku pracy	0	0	0	0	0	0
17. Mobilność OzN	6	3	3	12	24	36
18. Organizacja oświaty	0	0	0	0	0	0
19. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej	0	0	0	0	0	0
20. Racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów	1	0	0	1	0	1
21. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia	7	2	1	10	12	22
22. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej	0	0	0	0	0	0
Dodatkowe						
Działania na rzecz mieszkalnictwa	0	0	0	0	0	0
Dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji	0	0	0	0	0	0
Działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. OzN	0	0	0	0	0	0
Razem	76	15	4	95	110	205

Wykres 14. Rozkład liczby rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD, WON'T dla powiatowych centrów pomocy rodzinie

5.6. Urzędy gmin

Monitoringiem objęto 27 urzędów gmin, dla których przygotowano łącznie 2424 rekomendacje. Obszary, w których znalazło się najwięcej rekomendacji, dotyczą:

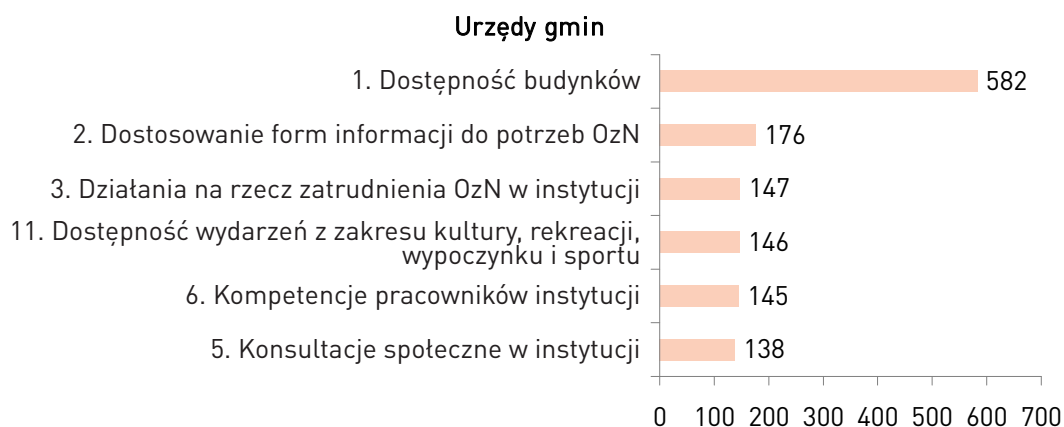
- **dostępności budynków** (582 rekomendacje, co stanowi 24% wszystkich rekomendacji dla urzędów gmin) – obszar ten odnosi się także do zakresu rekomendacji obligatoryjnych, którymi objęte były wszystkie instytucje w ramach niniejszego projektu;
- **dostosowania form informacji do potrzeb osób z niepełnosprawnościami** (176 rekomendacji – 7%) – obszar ten odnosi się także do zakresu rekomendacji obligatoryjnych;
- **działań na rzecz zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w instytucji** (147 rekomendacji – 6%) – obszar ten odnosi się także do zakresu rekomendacji obligatoryjnych;
- **dostępności wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu** (146 rekomendacji – 6%);
- **kompetencji pracowników instytucji** (145 rekomendacji – 6%) – obszar ten odnosi się także do zakresu rekomendacji obligatoryjnych;
- **konsultacji społecznych w instytucji** (138 rekomendacji, blisko 6%) – obszar ten odnosi się także do zakresu rekomendacji obligatoryjnych.

Obszary, w których przygotowano najwięcej rekomendacji dla urzędów gmin, miały następujący zakres:

- dostępność budynków – otoczenie przed budynkiem i wejścia do budynku, ciągi komunikacyjne w budynku (repcja/punkt informacyjny, korytarze, schody, windy, toalety), dostęp do informacji (m.in. w zakresie bezpieczeństwa: system powiadamiania alarmowego, droga ewakuacyjna);
- dostosowanie form informacji do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – publikacja informacji w wersjach dostępnych dla tych osób (np. ulotki informacyjne, ogłoszenia, raporty, publikacje, strony www), publikacja dostępnych informacji – tekst zrozumiały, zapewnianie dostępności w przypadku nowych stron internetowych, usług elektronicznych zamawianych przez daną instytucję (wraz z podstawą prawną obligującą do stosowania kryteriów dostępności w zamówieniach na nowe usługi);
- działania na rzecz zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w instytucji – realizacja przez instytucję projektów lub podejmowanie działań mających na celu zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami, zatrudnianie przez instytucję i jej jednostki organizacyjne tych osób (minimum na poziomie 6% wskaźnika zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami), upublicznianie w trakcie naboru na wolne stanowiska urzędnicze informacji o osiągnięciu lub nie wymaganego wskaźnika zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami (w przypadku niższego wskaźnika niż wymagany pierwszeństwo w zatrudnieniu na stanowiska urzędnicze mają osoby z niepełnosprawnościami),

prowadzenie przez instytucję specjalnych działań usprawniających wykonywanie pracy przez już zatrudnione osoby z niepełnosprawnościami (np. zatrudnienie wspomaganie, możliwość pracy zdalnej, przystosowanie stanowiska pracy);

- dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu – sposoby informowania przez instytucję o mających się wydarzyć imprezach kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych itp., dostępność formy tej informacji dla osób z niepełnosprawnościami, możliwość zapewnienia transportu na wydarzenia, wydzielenie miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnościami w miejscach realizacji wydarzeń, możliwość dotarcia na miejsce istotnych wydarzeń transportem publicznym, dostosowanie wydarzeń i miejsc (np. teatry, kina, muzea) do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, uwzględnianie w toku organizacji imprez/wydarzeń udziału tych osób (np. maraton, koncert), zapewnienie dostępu do miejsc zabytkowych, miejsc rekreacji, placów zabaw, wspieranie przez instytucję monitorowaną rozwoju umiejętności osób z niepełnosprawnościami;
- kompetencje pracowników instytucji – prowadzenie monitoringu potrzeb zgłaszanych przez osoby z niepełnosprawnościami i ich otoczenie w zakresie kontaktu z instytucją i jej jednostkami organizacyjnymi, wdrażanie wniosków z monitoringu tych potrzeb, możliwość zgłaszania przez pracowników instytucji monitorowanej i jej jednostek organizacyjnych szkoleń nt. osób z niepełnosprawnościami, przygotowania pracowników (działania edukacyjne) do kontaktów z osobami z niepełnosprawnościami, w tym w zakresie praktycznego stosowania PJM lub SJM w obsłudze klienta;
- konsultacje społeczne w instytucji – prowadzenie przez instytucję konsultacji społecznych, dostępność dla osób z niepełnosprawnościami informacji o konsultacjach oraz dostępność samych form konsultacji, wprowadzenie racjonalnych usprawnień w tym zakresie, uczestnictwo w konsultacjach społecznych osób z niepełnosprawnościami, ich otoczenia lub organizacji pozarządowych działających na rzecz tej grupy osób.

Wykres 15. Obszary, w których wskazano najwięcej rekomendacji dla urzędów gmin

Najwięcej rekomendacji z priorytetami MUST, SHOULD, COULD wskazano dla urzędów gmin w obszarach:

- dostępność budynków (263 rekomendacje);
- dostosowanie form informacji do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (112 rekomendacji);
- działania na rzecz zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w instytucji (77 rekomendacji);
- racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów (74 rekomendacje);
- dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu (73 rekomendacje);
- kompetencje pracowników instytucji (71 rekomendacji).

Rozkład liczby rekomendacji dla urzędów gmin z priorytetem MUST, SHOULD, COULD do wdrożenia w trakcie trwania projektu oraz z priorytetem WON'T (możliwych do wdrożenia po projekcie) przedstawiono na wykresie 16.

Szczegółowy rozkład liczbowy wszystkich rekomendacji dla urzędów gmin zestawiono w tabeli 10.

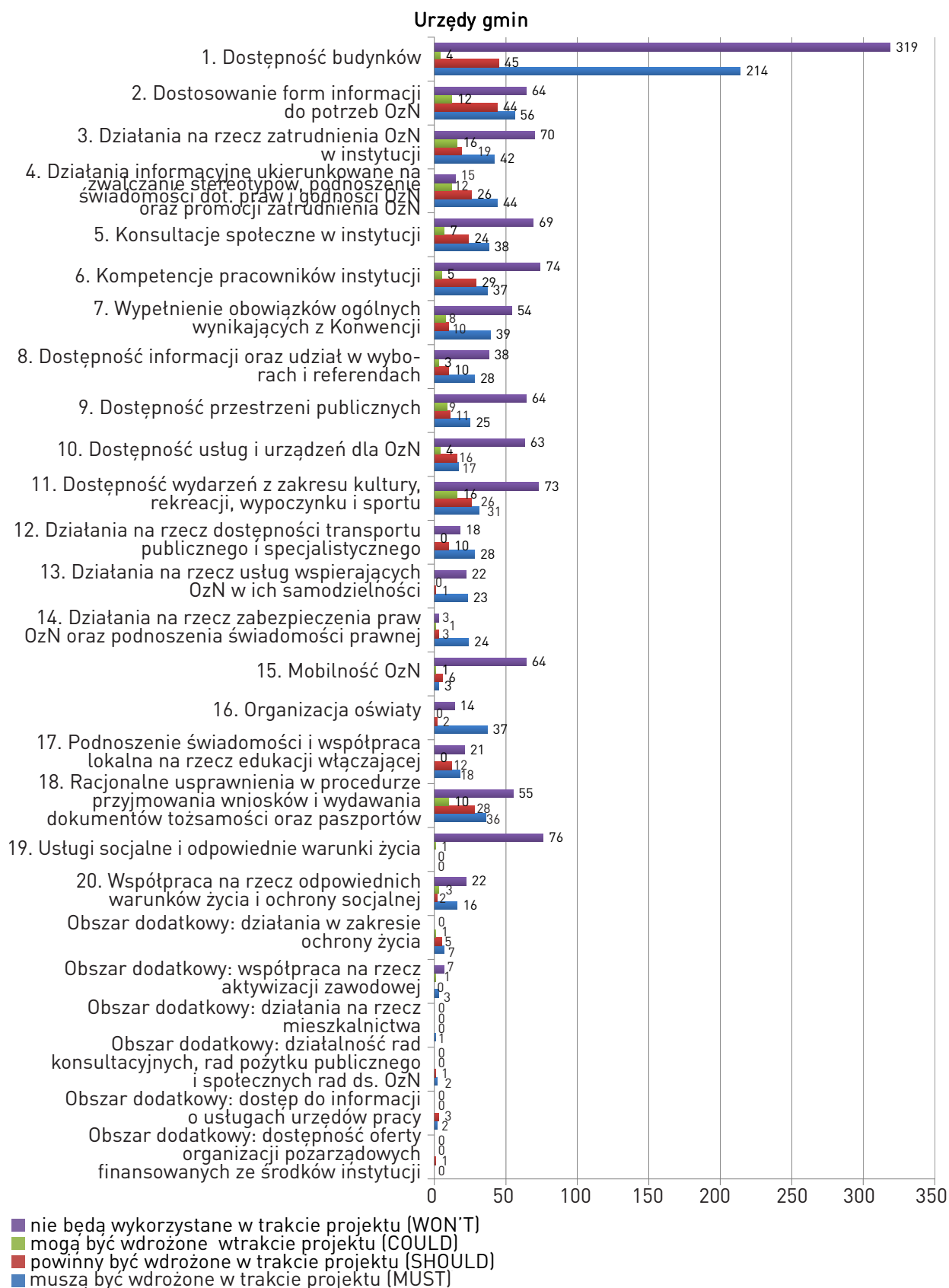
Tab. 10. Liczba rekomendacji dla urzędów gmin dotyczących dostosowania stanu faktycznego do postanowień Konwencji

Obszary rekomendacji	Liczba rekomendacji z poszczególnymi priorytetami					
	muszą być wdrożone (MUST)	powinny być wdrożone (SHOULD)	mogą być wdrożone (COULD)	MUST SHOULD COULD razem	nie będą wykorzystane w trakcie projektu (WON'T)	MUST SHOULD COULD WON'T razem
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Obligatoryjne						
1. Dostępność budynków	214	45	4	263	319	582
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	56	44	12	112	64	176
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	42	19	16	77	70	147
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podniesienie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	44	26	12	82	15	97
5. Konsultacje społeczne w instytucji	38	24	7	69	69	138
6. Kompetencje pracowników instytucji	37	29	5	71	74	145
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	39	10	8	57	54	111

5. NAJCZĘŚCIEJ POJAWIAJĄCE SIĘ REKOMENDACJE

Tab. 10. cd.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Obowiązkowe						
8. Dostępność informacji oraz udział w wyborach i referendach	28	10	3	41	38	79
9. Dostępność przestrzeni publicznych	25	11	9	45	64	109
10. Dostępność usług i urzędów dla OzN	17	16	4	37	63	100
11. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu	31	26	16	73	73	146
12. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego	28	10	0	38	18	56
13. Działania na rzecz usług wspierających OzN w ich samodzielności	23	1	0	24	22	46
14. Działania na rzecz zabezpieczenia praw OzN oraz podnoszenia świadomości prawnej	24	3	1	28	3	31
15. Mobilność OzN	3	6	1	10	64	74
16. Organizacja oświaty	37	2	0	39	14	53
17. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej	18	12	0	30	21	51
18. Racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów	36	28	10	74	55	129
19. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia	0	0	1	1	76	77
20. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej	16	2	3	21	22	43
Dodatkowe						
Działania w zakresie ochrony życia	7	5	1	13	0	13
Współpraca na rzecz aktywizacji zawodowej	3	0	1	4	7	11
Działania na rzecz mieszkalnictwa	1	0	0	1	0	1
Działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. OzN	2	1	0	3	0	3
Dostęp do informacji o usługach urzędów pracy	2	3	0	5	0	5
Dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji	0	1	0	1	0	1
Razem	771	320	116	1219	1205	2424

Wykres 16. Rozkład liczby rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD, WON'T dla urzędów gmin

5.6.1. Ośrodki pomocy społecznej

Monitoring obowiązkowo przeprowadzono także w ośrodkach pomocy społecznej (OPS) w każdej z gmin. Ośrodki te działają jako jednostki organizacyjne pomocy społecznej i realizują zadania własne gminy oraz zadania zlecone z zakresu administracji rządowej.

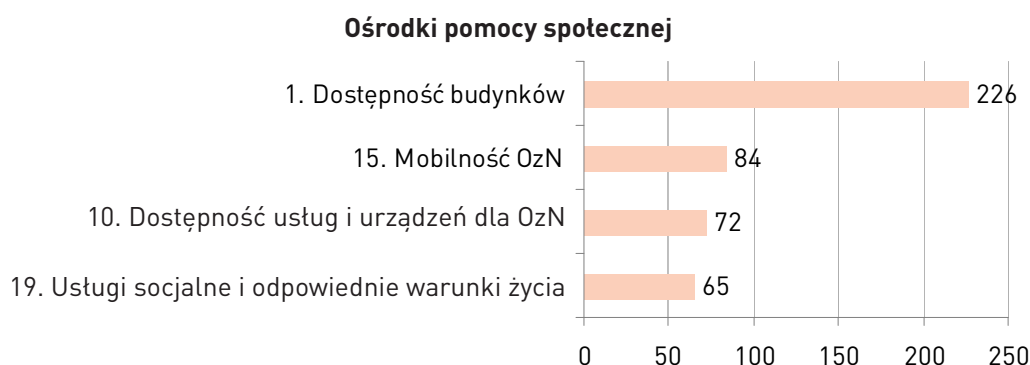
Dla OPS-ów objętych monitoringiem opracowano łącznie 495 rekomendacji. Obszary, w których wskazano ich najwięcej, to:

- **dostępność budynków** (226 rekomendacji, co stanowi 46% wszystkich rekomendacji dla OPS-ów) – obszar obligatoryjny, który wchodził w zakres obszarów monitorowanych we wszystkich instytucjach objętych projektem;
- **mobilność osoby z niepełnosprawnością** (84 rekomendacji – 17%);
- **dostępność usług i urządzeń dla osób z niepełnosprawnościami** (72 rekomendacje – 15%);
- **usługi socjalne i odpowiednie warunki życia** (48 rekomendacji – 10%).

Zakres tematyczny wyżej wymienionych obszarów przedstawia się następująco:

- dostępność budynków – otoczenie przed budynkiem i wejścia do budynku, ciągi komunikacyjne w budynku (repcja/punkt informacyjny, korytarze, schody, windy, toalety), dostęp do informacji (m.in. w zakresie bezpieczeństwa: system powiadamiania alarmowego, droga ewakuacyjna);
- mobilność osoby z niepełnosprawnością – formy informowania przez instytucję osób z niepełnosprawnościami o możliwościach zakupu sprzętu ułatwiającego przemieszczanie się, podejmowanie na rzecz osób z niepełnosprawnościami działań mających na celu pomoc w otrzymaniu psów asystujących i współpraca w tym zakresie z organizacjami pozarządowymi, prowadzenie szkoleń dla osób z niepełnosprawnościami oraz personelu pracującego z tymi osobami dotyczących umiejętności poruszania się, ułatwianie zakupu pojazdów i samochodu (w tym jego dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami), prowadzenie innych działań w zakresie mobilności osobistej osoby z niepełnosprawnością;
- dostępność usług i urządzeń dla osób z niepełnosprawnością – podejmowanie działań na rzecz zapewnienia dostępności informacji o usługach dla osób z niepełnosprawnościami, zapewnianie dostępności usług asystenckich dla osób z niepełnosprawnościami, dostępność usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych na rzecz takich osób, podejmowanie działań na rzecz deinstytucjonalizacji usług świadczonych na rzecz osób z niepełnosprawnościami, tworzenie przez instytucje mechanizmów pozwalających odbiorcom usług na ich ocenę, wykorzystywanie wniosków płynących z oceny usług przez ich odbiorców;

- usługi socjalne i odpowiednie warunki życia – podejmowanie działań na rzecz informowania osób z niepełnosprawnościami o usługach dla nich dostępnych, usługach danej instytucji oferowanych dla takich osób, realizacja programów w zakresie ochrony socjalnej oraz poprawy warunków życia, monitorowanie potrzeb osób z niepełnosprawnościami w zakresie dostępności usług, zapewnienie szkolenia personelu dotyczącego kontaktu i świadczenia usług dla osób z niepełnosprawnościami.

Wykres 17. Obszary, w których wskazano najwięcej rekomendacji dla ośrodków pomocy społecznej

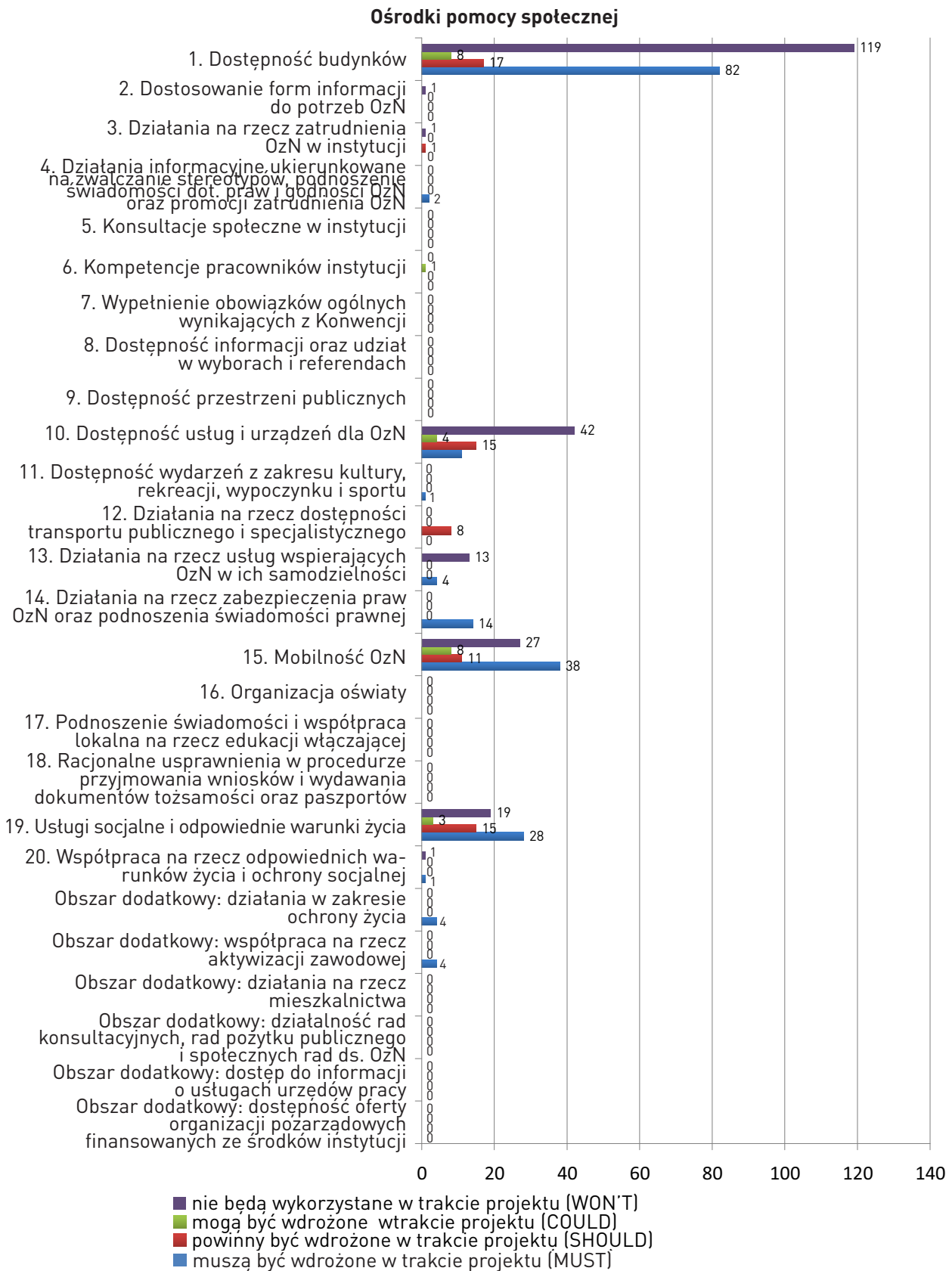
Rekomendacje, którym nadano priorytet MUST, SHOULD, COULD, najczęściej dotyczyły obszarów:

- dostępność budynków (107 rekomendacji);
- mobilność osoby z niepełnosprawnością (57 rekomendacji);
- usługi socjalne i odpowiednie warunki życia (46 rekomendacji);
- dostępność usług i urządzeń dla osób z niepełnosprawnościami (30 rekomendacji).

Rozkład liczby rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD (odnoszących się do wdrożenia w trakcie trwania projektu) oraz WON'T (możliwych do wdrożenia po projekcie) dla ośrodków pomocy społecznej pokazano na wykresie 18.

Szczegółowy rozkład liczbowy wszystkich rekomendacji dla ośrodków pomocy społecznej przedstawiono w tabeli 11.

5. NAJCZĘŚCIEJ POJAWIAJĄCE SIĘ REKOMENDACJE

Wykres 18. Rozkład liczby rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD, WON'T dla ośrodków pomocy społecznej

Tab. 11. Liczba rekomendacji dla ośrodków pomocy społecznej dotyczących dostosowania stanu faktycznego do postanowień Konwencji

Obszary rekomendacji	Liczba rekomendacji z poszczególnymi priorytetami					
	muszą być wdrożone (MUST)	powinny być wdrożone (SHOULD)	mogą być wdrożone (COULD)	MUST SHOULD COULD razem	nie będą wykorzystane w trakcie projektu (WON'T)	MUST SHOULD COULD WON'T razem
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Obligatoryjne						
1. Dostępność budynków	82	17	8	107	119	226
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	0	0	0	0	1	1
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	0	1	0	1	1	2
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	2	0	0	2	0	2
5. Konsultacje społeczne w instytucji	0	0	0	0	0	0
6. Kompetencje pracowników instytucji	0	0	1	1	0	1
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	0	0	0	0	0	0
Obowiązkowe						
8. Dostępność informacji oraz udział w wyborach i referendach	0	0	0	0	0	0
9. Dostępność przestrzeni publicznych	0	0	0	0	0	0
10. Dostępność usług i urządzeń dla OzN	11	15	4	30	42	72
11. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu	1	0	0	1	0	1
12. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego	0	8	0	8	0	8
13. Działania na rzecz usług wspierających OzN w ich samodzielności	4	0	0	4	13	17

5. NAJCZĘŚCIEJ POJAWIAJĄCE SIĘ REKOMENDACJE

Tab. 11. cd.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
14. Działania na rzecz zabezpieczenia praw OzN oraz podnoszenia świadomości prawnej	14	0	0	14	0	14
15. Mobilność OzN	38	11	8	57	27	84
16. Organizacja oświaty	0	0	0	0	0	0
17. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej	0	0	0	0	0	0
18. Racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów	0	0	0	0	0	0
19. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia	28	15	3	46	19	65
20. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej	1	0	0	1	1	2
Dodatkowe						
Działania w zakresie ochrony życia	4	0	0	4	0	4
Działania na rzecz mieszkalnictwa	4	0	0	4	0	4
Współpraca na rzecz aktywizacji zawodowej	0	0	0	0	0	0
Działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. OzN	0	0	0	0	0	0
Dostęp do informacji o usługach urzędów pracy	0	0	0	0	0	0
Dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji	0	0	0	0	0	0
Razem	189	67	24	280	223	503

6. Stopień wykorzystania rekomendacji z monitoringu

Ocenę stopnia wykorzystania rekomendacji w okresie trwania projektu oparto na wynikach wizyty weryfikującej przeprowadzanej w każdej instytucji przez zespół monitorujący przy udziale przedstawicieli instytucji monitorowanej. W czasie wizyty weryfikacyjnej **oceniano te typy rekomendacji, które zostały wskazane jako możliwe do wykorzystania i weryfikacji w trakcie trwania projektu** (to jest rekomendacje ze statusem: muszą być wdrożone – MUST, powinny być wdrożone – SHOULD, mogą być wdrożone – COULD).

Łącznie wszystkie instytucje, które podlegały monitoringowi (od przygotowania rekomendacji po weryfikację ich wdrożenia) otrzymały 2355 rekomendacji, z których wdrożono 1174, co oznacza, że **wykorzystano 50% wszystkich rekomendacji**.

Tab. 12. Zestawienie stopnia wykorzystania rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD przez wszystkie instytucje objęte monitoringiem

Nazwa instytucji	Liczba rekomendacji MUST, SHOULD, COULD	Liczba wykorzystanych rekomendacji MUST, SHOULD, COULD	Procent wykorzystanych rekomendacji
Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie	28	19	68
Administracja zespolona działająca na poziomie wojewódzkim	126	102	81
Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie	34	10	29
Starostwa powiatowe/urzędy miast	506	276	55
Powiatowe urzędy pracy	67	38	57
Powiatowe centra pomocy rodzinie	95	50	53
Urzędy gmin	1219	550	45
Ośrodki pomocy społecznej	280	129	46
Razem	2355	1174	50

Wykres 19. Procentowe zestawienie wykorzystania rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD przez poszczególne typy instytucji objęte monitoringiem

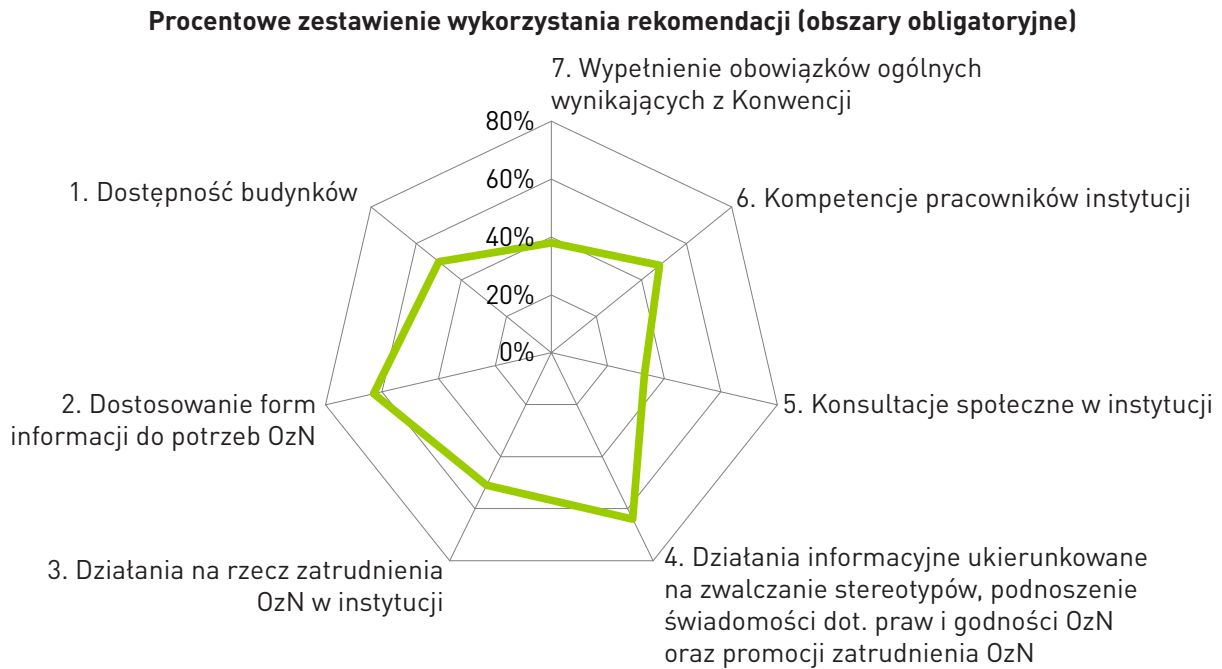
Weryfikacja wykorzystania rekomendacji miała miejsce w przypadku 49 na 50 instytucji objętych monitoringiem. W trakcie projektu jedna z gmin, tj. Ostrów Mazowiecka, zrezygnowała z dalszego udziału, tym samym nie dotyczy jej analiza wdrożenia rekomendacji.

W obszarach obligatoryjnych dla wszystkich instytucji objętych monitoringiem ostatecznie **wykorzystano 50% wskazanych rekomendacji**, tj. 760 na 1507 przedstawionych do wdrożenia (dotyczy to rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD i COULD). Skalę wykorzystania przedstawiono w tabeli 13.

Tab. 13. Zestawienie wykorzystania rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD) w obszarach obligatoryjnych przez wszystkie instytucje objęte monitoringiem

Obszary rekomendacji	Liczba rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD)	Liczba wykorzystanych rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD)	Procent wykorzystania rekomendacji
Obligatoryjne			
1. Dostępność budynków	718	358	50
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	199	126	63
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	118	60	51
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	121	78	64
5. Konsultacje społeczne w instytucji	104	34	33
6. Kompetencje pracowników instytucji	111	53	48
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	136	51	38
Razem	1507	760	50

Należy przy tym zauważyć, że rekomendacje odnoszące się do działań na rzecz zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w instytucji oraz prowadzenia konsultacji społecznych w instytucji nie zawsze były w pełni możliwe do zweryfikowania w zakładanym okresie – jak się okazało, nie wszystkie instytucje we wskazanym czasie dotyczącym wykorzystania zaleceń prowadziły działania z danego obszaru (np. nie rekrutowano nowych pracowników bądź nie prowadzono konsultacji społecznych).

Wykres 20. Zestawienie procentowego wykorzystania rekomendacji w poszczególnych obszarach obligatoryjnych przez wszystkie instytucje objęte monitoringiem

Szczegółowe zestawienie liczby rekomendacji w danych kategoriach oraz liczby wykorzystanych rekomendacji w obszarach obligatoryjnych dla wszystkich monitorowanych instytucji przedstawiono w tabeli 14.

Tab. 14. Zestawienie rekomendacji z poszczególnymi priorytetami w obszarach obligacyjnych dla wszystkich instytucji objętych monitoringiem oraz ich wykorzystania

Rekomendacje obligacyjne dla wszystkich instytucji monitorowanych	MUST			SHOULD			COULD			MUST SHOULD COULD razem		
	LR	LWR	PWR	LR	LWR	PWR	LR	LWR	PWR	LR	LWR	PWR
1. Dostępność budynków	527	292	55	119	66	55	72	0	0	718	358	50
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	106	74	70	71	43	61	22	9	41	199	126	63
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	71	42	59	23	12	52	24	6	25	118	60	51
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	76	43	57	31	30	97	14	5	36	121	78	64
5. Konsultacje społeczne w instytucji	57	17	30	39	15	38	8	2	25	104	34	33
6. Kompetencje pracowników instytucji	60	34	57	44	17	39	7	2	29	111	53	48
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	101	36	36	22	11	50	13	4	31	136	51	38
Razem	998	538	54	349	194	56	160	28	18	1507	760	50

Objaśnienia:

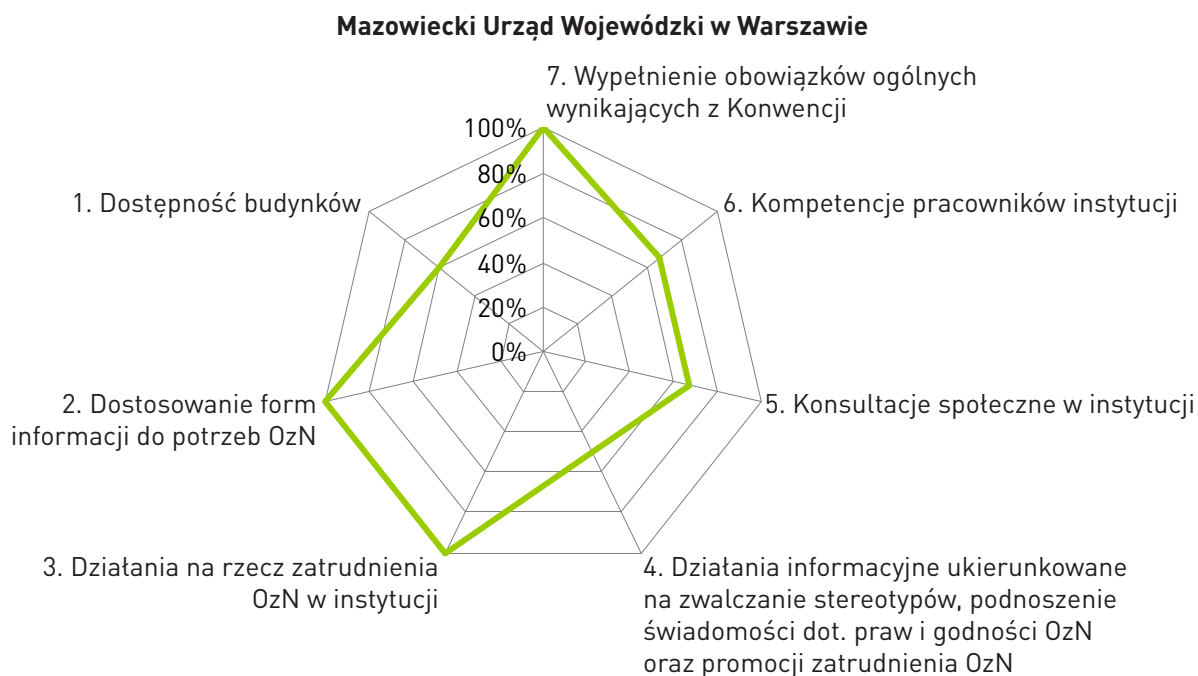
LR – liczba rekomendacji, LWR – liczba wykorzystanych rekomendacji, PWR – procent wykorzystania rekomendacji.

6.1. Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie

Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie wraz z 5 delegaturami otrzymał 28 rekomendacji ze statusem MUST, SHOULD, COULD, z których wdrożył w założonym czasie 19, co oznacza **wykorzystanie zaleceń w 68%**. Skalę wykorzystania rekomendacji na poziomie poszczególnych obszarów przedstawiono w tabeli 15.

Tab. 15. Zestawienie wykorzystania rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD) przez Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie

Obszary rekomendacji	Liczba rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD)	Liczba wykorzystanych rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD)	Procent wykorzystania rekomendacji
Obligatoryjne			
1. Dostępność budynków	15	9	60
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	2	2	100
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	1	1	100
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	2	1	50
5. Konsultacje społeczne w instytucji	3	2	67
6. Kompetencje pracowników instytucji	3	2	67
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	2	2	100
Razem	28	19	68

Wykres 21. Zestawienie procentowego wykorzystania rekomendacji w poszczególnych obszarach przez Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie

Szczegółowe informacje dotyczące liczby rekomendacji w danych kategoriach oraz stopień ich wykorzystania przez Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie wraz z delegaturami zestawiono w tabeli 16.

Tab. 16. Zestawienie rekomendacji z poszczególnymi priorytetami wydanych dla Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie i stopień ich wykorzystania

Obszary rekomendacji	MUST			SHOULD			COULD			Razem PWR
	LR	LWR	PWR	LR	LWR	PWR	LR	LWR	PWR	
1. Dostępność budynków	5	2	40	10	7	70	0	0	0	60
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	1	1	100	1	1	100	0	0	0	100
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	1	1	100	0	0	0	0	0	0	100
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	2	1	50	0	0	0	0	0	0	50
5. Konsultacje społeczne w instytucji	2	1	50	1	1	100	0	0	0	67
6. Kompetencje pracowników instytucji	1	1	100	2	1	50	0	0	0	67
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	1	1	100	1	1	100	0	0	0	100
Razem	13	8	62	15	11	73	0	0	0	68

Objaśnienia:

LR – liczba rekomendacji, LWR – liczba wykorzystanych rekomendacji, PWR – procent wykorzystania rekomendacji.

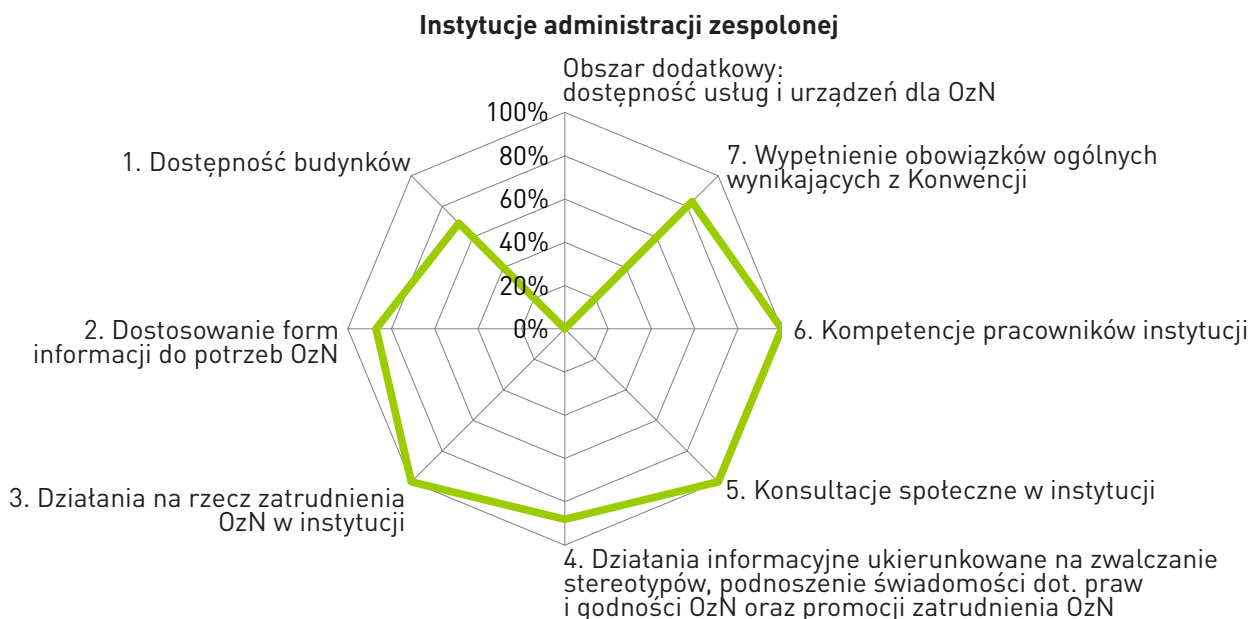
6.2. Administracja zespolona działająca na poziomie wojewódzkim

Instytucje administracji zespolonej monitorowane w ramach projektu otrzymały łącznie 126 rekomendacji ze statusem MUST, SHOULD, COULD, z których 102 wykorzystano w założonym czasie, co oznacza **wdrożenie zaleceń w 81%**. Dość wysoki stopień wykorzystania rekomendacji przez instytucje administracji zespolonej wynikał między innymi z tego, że zaleceń było niewiele (obejmowały jedynie obszary obligatoryjne).

Liczbowe i procentowe wykorzystanie rekomendacji na poziomie poszczególnych obszarów przedstawiono w tabeli 17.

Tab. 17. Wykorzystanie rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD) przez administrację zespółoną

Obszary rekomendacji	Liczba rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD)	Liczba wykorzystanych rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD)	Procent wykorzystania rekomendacji
Obligatoryjne			
1. Dostępnosc budynków	52	36	69
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	31	27	87
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	10	10	100
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	17	15	88
5. Konsultacje społeczne w instytucji	1	1	100
6. Kompetencje pracowników instytucji	8	8	100
7. Wypełnianie obowiązków ogólnych wynikających z konwencji	6	5	83
Dodatkowe			
Dostępność usług i urzędzeń dla OzN	1	0	0
Razem	126	102	81

Wykres 22. Zestawienie procentowego wykorzystania rekomendacji w poszczególnych obszarach przez administrację zespółoną

Szczegółowe informacje dotyczące liczby rekomendacji w danych kategoriach oraz stopnia ich wykorzystania przez administrację zespoloną przedstawiono w tabeli 18.

Tab. 18. Zestawienie rekomendacji z poszczególnymi priorytetami i ich wykorzystania przez administrację zespoloną

Obszary rekomendacji	MUST			SHOULD			COULD			Razem PWR
	LR	LWR	PWR	LR	LWR	PWR	LR	LWR	PWR	
1. Dostępność budynków	52	36	69	0		0	0		0	69
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	18	15	83	11	10	91	2	2	100	87
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	10	10	100	0		0	0		0	100
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	4	2	50	13	13	100	0		0	88
5. Konsultacje społeczne w instytucji	0		0	1	1	100	0		0	100
6. Kompetencje pracowników instytucji	4	4	100	4	4	100	0		0	100
7. Wypełnianie obowiązków ogólnych wynikających z konwencji	6	5	83	0		0	0		0	83
Dostępność usług i urządzeń dla OzN	0		0	1	0	0	0		0	0
Razem	94	72	77	30	28	93	2	2	100	81

Objaśnienia:

LR – liczba rekomendacji, LWR – liczba wykorzystanych rekomendacji, PWR – procent wykorzystania rekomendacji.

6.3. Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie

Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie wraz z jednostkami organizacyjnymi, które były monitorowane, otrzymały łącznie 34 rekomendacje ze statusem MUST, SHOULD, COULD, z których 10 zostało wykorzystanych w założonym czasie, co oznacza **wdrożenie zaleceń w 29%**. Skalę wykorzystania tych rekomendacji przedstawiono w tabeli 19.

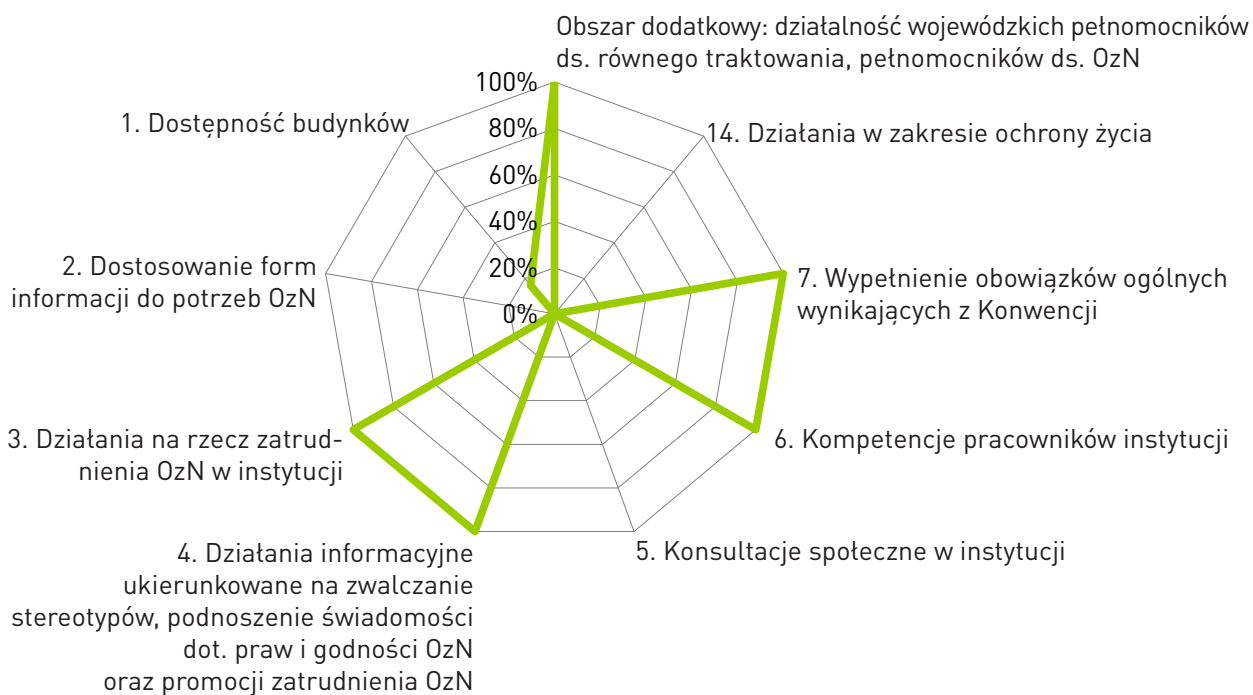
Tab. 19. Zestawienie wykorzystania rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD) przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie

Obszary rekomendacji	Liczba rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD)	Liczba wykorzystanych rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD)	Procent wykorzystania rekomendacji
1.	2.	3.	4.
Obligatoryjne			
1. Dostępność budynków	25	4	16
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	1	0	0
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	1	1	100
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	2	2	100
5. Konsultacje społeczne w instytucji	1	0	0
6. Kompetencje pracowników instytucji	1	1	100
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	1	1	100
Obowiązkowe			
8. Dostęp do informacji o usługach, ofertach pracy i szkoleniach	0		0
9. Dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji	0		0
10. Dostępność usług i urządzeń dla OzN	0		0
11. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu	0		0
12. Działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. OzN	0		0
13. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego	0		0

Tab. 19. cd.

1.	2.	3.	4.
14. Działania w zakresie ochrony życia	1	0	0
15. Instrumenty rynku pracy	0		0
16. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej	0		0
17. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia	0		0
Dodatkowe			
Działalność wojewódzkich pełnomocników ds. równego traktowania, pełnomocników ds. OzN	1	1	100
Razem	34	10	29

Institucje administracji zespolonej

Wykres 23. Zestawienie procentowego wykorzystania rekomendacji w poszczególnych obszarach przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie

Szczegółowe informacje dotyczące liczby rekomendacji w danych kategoriach oraz stopnia ich wykorzystania przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego przedstawiono w tabeli 20.

Tab. 20. Zestawienie rekomendacji z poszczególnymi priorytetami i ich wykorzystania przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie

Obszary rekomendacji	MUST			SHOULD			COULD			Razem PWR
	LR	LWR	PWR	LR	LWR	PWR	LR	LWR	PWR	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Obligatoryjne										
1. Dostępność budynków	19	4	21	2	0	0	4	0	0	16
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	1	0	0	0		0	0		0	0
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	1	1	100	0		0	0		0	100
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	2	2	100	0		0	0		0	100
5. Konsultacje społeczne w instytucji	0		0	1	0	0	0		0	0
6. Kompetencje pracowników instytucji	1	1	100	0		0	0		0	100
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	1	1	100	0		0	0		0	100
8. Dostęp do informacji o usługach, ofertach pracy i szkoleniach	0		0	0		0	0		0	0
9. Dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji	0		0	0		0	0		0	0
10. Dostępność usług i urzędzeń dla OzN	0		0	0		0	0		0	0
11. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu	0		0	0		0	0		0	0
12. Działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. OzN	0		0	0		0	0		0	0
13. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego	0		0	0		0	0		0	0
14. Działania w zakresie ochrony życia	1	0	0	0		0	0		0	0
15. Instrumenty rynku pracy	0		0	0		0	0		0	0
16. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej	0		0	0		0	0		0	0
17. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia	0		0	0		0	0		0	0

Tab. 20. cd.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Dodatkowe										
Działalność wojewódzkich pełnomocników ds. równego traktowania, pełnomocników ds. OzN	1	1	100	0		0	0		0	100
Razem	27	10	37	3	0	0	4	0	0	29

Objaśnienia:

LR – liczba rekomendacji, LWR – liczba wykorzystanych rekomendacji, PWR – procent wykorzystania rekomendacji.

6.4. Starostwa powiatowe/urzędy miast (w miastach na prawach powiatu)

Dla starostw powiatowych/urzędów miast (w miastach na prawach powiatu) przygotowano łącznie 506 rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD (do wykorzystania w okresie realizacji projektu). Ze wszystkich rekomendacji zostało wdrożonych 276, co oznacza **wykorzystanie rekomendacji w 55%**. Skalę tę przedstawiono w tabeli 21.

Tab. 21. Zestawienie wykorzystania rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD) przez starostwa powiatowe/urzędy miast (w miastach na prawach powiatu)

Obszary rekomendacji	Liczba rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD)	Liczba wykorzystanych rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD)	Procent wykorzystania rekomendacji
1.	2.	3.	4.
Obligatoryjne			
1. Dostępność budynków	122	78	64
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	53	35	66
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	26	14	54
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	26	15	58
5. Konsultacje społeczne w instytucji	30	9	30
6. Kompetencje pracowników instytucji	27	13	48
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	29	19	66

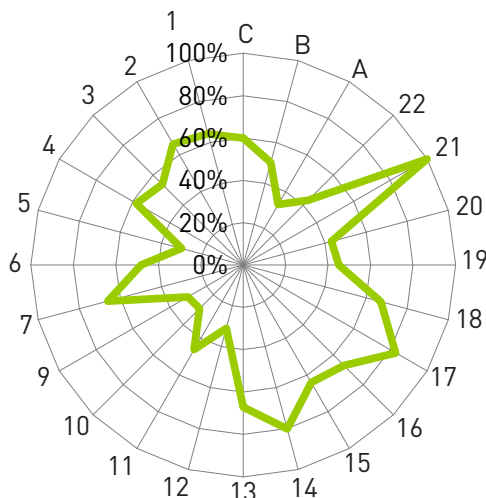
6. STOPIEŃ WYKORZYSTANIA
REKOMENDACJI Z MONITORINGU

Tab. 21. cd.

1.	2.	3.	4.
Obowiązkowe			
8. Dostęp do informacji o usługach urzędów pracy	0		0
9. Dostępność przestrzeni publicznych	20	6	30
10. Dostępność usług i urzędzeń dla OzN	21	6	29
11. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu	24	11	46
12. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego	13	4	31
13. Działania na rzecz usług wspierających OzN w ich samodzielności	9	6	67
14. Działania z zakresu ochrony życia	5	4	80
15. Działania na rzecz zabezpieczenia praw OzN oraz podnoszenia świadomości prawnej	14	9	64
16. Instrumenty rynku pracy	3	2	67
17. Mobilność OzN	6	5	83
18. Organizacja oświaty	18	12	67
19. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej	11	5	45
20. Racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów	14	6	43
21. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia	3	3	100
22. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej	14	6	43
Dodatkowe			
Działania na rzecz mieszkalnictwa	9	3	33
Działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. OzN	4	2	50
Dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji	5	3	60
Razem	506	276	55

Szczegółowe informacje dotyczące liczby rekomendacji w danych kategoriach oraz stopnia ich wykorzystania przez starostwa powiatowe/urzędy miast (w miastach na prawach powiatu) zawarto w tabeli 22.

Starostwa powiatowe/urzędy miast na prawach powiatu

1. Dostępność budynków; 2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN; 3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji; 4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podniesienie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN; 5. Konsultacje społeczne w instytucji; 6. Kompetencje pracowników instytucji; 7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji; 9. Dostępność przestrzeni publicznych; 10. Dostępność usług i urzędów dla OzN; 11. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu; 12. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego; 13. Działania na rzecz usług wspierających OzN w ich samodzielności; 14. Działania z zakresu ochrony życia; 15. Działania na rzecz zabezpieczenia praw OzN oraz podnoszenia świadomości prawnej; 16. Instrumenty rynku pracy; 17. Mobilność OzN; 18. Organizacja oświaty; 19. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej; 20. Racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów; 21. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia; 22. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej; obszary dodatkowe: A. działania na rzecz mieszkalnictwa, B. działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. OzN, C. dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji

Wykres 24. Zestawienie procentowego wykorzystania rekomendacji w poszczególnych obszarach przez starostwa powiatowe/urzędy miast (w miastach na prawach powiatu)

Tab. 22. Zestawienie rekomendacji z poszczególnymi priorytetami oraz ich wykorzystania przez starostwa powiatowe/urzędy miast (w miastach na prawach powiatu)

Obszary rekomendacji	MUST			SHOULD			COULD			Razem PWR
	LR	LWR	PWR	LR	LWR	PWR	LR	LWR	PWR	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Obligatoryjne										
1. Dostępność budynków	86	58	67	32	20	63	4	0	0	64
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	30	21	70	15	11	73	8	3	38	66
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	16	9	56	2	2	100	8	3	38	54

6. STOPIEŃ WYKORZYSTANIA
REKOMENDACJI Z MONITORINGU

Tab. 22. cd.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	20	12	60	6	3	50	0		0	58
5. Konsultacje społeczne w instytucji	17	6	35	12	3	25	1	0	0	30
6. Kompetencje pracowników instytucji	17	10	59	9	3	33	1	0	0	48
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	14	10	71	10	7	70	5	2	40	66
Obowiązkowe										
8. Dostęp do informacji o usługach urzędów pracy	0		0	0		0	0		0	0
9. Dostępność przestrzeni publicznych	11	5	45	7	0	0	2	1	50	30
10. Dostępność usług i urzędzeń dla OzN	10	4	40	10	2	20	1	0	0	29
11. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu	14	6	43	9	4	44	1	1	100	46
12. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego	10	2	20	2	1	50	1	1	100	31
13. Działania na rzecz usług wspierających OzN w ich samodzielności	9	6	67	0		0	0		0	67
14. Działania z zakresu ochrony życia	5	4	80	0		0	0		0	80
15. Działania na rzecz zabezpieczenia praw OzN oraz podnoszenia świadomości prawnej	13	8	62	0		0	1	1	100	64
16. Instrumenty rynku pracy	2	1	50	1	1	100	0		0	67
17. Mobilność OzN	3	3	100	1	1	100	2	1	50	83
18. Organizacja oświaty	16	10	63	2	2	100	0		0	67
19. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej	9	5	56	1	0	0	1	0	0	45

Tab. 22. cd.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
20. Racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów	11	5	45	1	1	100	2	0	0	43
21. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia	2	2	100	1	1	100	0		0	100
22. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej	7	4	57	2	2	100	5	0	0	43
Dodatkowe										
Działania na rzecz mieszkalnictwa	5	2	40	1	0	0	3	1	33	33
Działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. OzN	4	2	50	0		0	0		0	50
Dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji	5	3	60	0		0	0		0	60
Razem	336	198	59	124	64	52	46	14	30	55

Objaśnienia:

LR – liczba rekomendacji, LWR – liczba wykorzystanych rekomendacji, PWR – procent wykorzystania rekomendacji.

6.4.1. Powiatowe urzędy pracy

Powiatowe urzędy pracy otrzymały łącznie 67 rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD (do wykorzystania w okresie realizacji projektu), przy czym wdrożono 38 założeń, co stanowi **57% rekomendacji**. Skalę ich wykorzystania przedstawiono w tabeli 23.

Tab. 23. Zestawienie wykorzystania rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD) przez powiatowe urzędy pracy

Obszary rekomendacji	Liczba rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD)	Liczba wykorzystanych rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD)	Procent wykorzystania rekomendacji
1.	2.	3.	4.
Obligatoryjne			
1. Dostępność budynków	34	22	65
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	0		0

6. STOPIEŃ WYKORZYSTANIA
REKOMENDACJI Z MONITORINGU

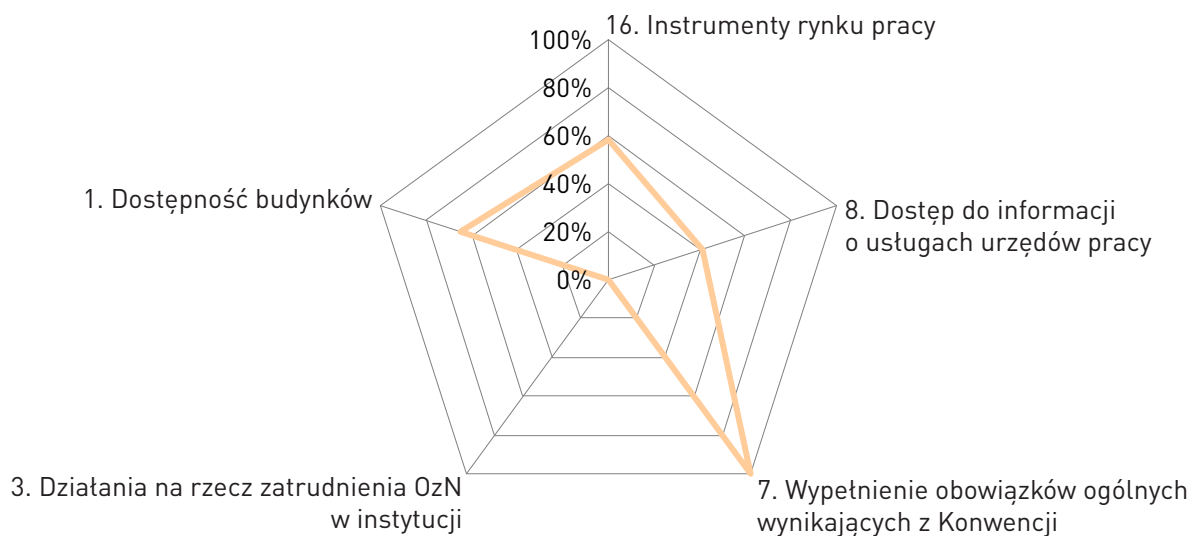
Tab. 23. cd.

1.	2.	3.	4.
3. Działania na rzecz zatrudnienia osób z OzN	2	0	0
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	0		0
5. Konsultacje społeczne w instytucji	0		0
6. Kompetencje pracowników instytucji	0		0
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	2	2	100
Obowiązkowe			
8. Dostęp do informacji o usługach urzędów pracy	17	7	41
9. Dostępność przestrzeni publicznych	0		0
10. Dostępność usług i urzędzeń dla OzN	0		0
11. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu	0		0
12. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego	0		0
13. Działania na rzecz usług wspierających OzN w ich samodzielności	0		0
14. Działania z zakresu ochrony życia	0		0
15. Działania na rzecz zabezpieczenia praw OzN oraz podnoszenia świadomości prawnej	0		0
16. Instrumenty rynku pracy	12	7	58
17. Mobilność OzN	0		0
18. Organizacja oświaty	0		0
19. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej	0		0
20. Racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów	0		0

Tab. 23. cd.

1.	2.	3.	4.
21. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia	0		0
22. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej	0		0
Dodatkowe			
Działania na rzecz mieszkalnictwa	0		0
Dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji	0		0
Działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. OzN	0		0
Razem	67	38	57

Powiatowe urzędy pracy

Wykres 25. Zestawienie procentowego wykorzystania rekomendacji w poszczególnych obszarach przez powiatowe urzędy pracy

Szczegółowe informacje dotyczące liczby rekomendacji z daną kategorią oraz stopnia ich wykorzystania przez powiatowe urzędy pracy przedstawiono w tabeli 24.

Tab. 24. Zestawienie rekomendacji z poszczególnymi priorytetami oraz ich wykorzystania przez powiatowe urzędy pracy

Obszary rekomendacji	MUST			SHOULD			COULD			Razem PWR
	LR	LWR	PWR	LR	LWR	PWR	LR	LWR	PWR	
1.	2.	3.	4.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Obligatoryjne										
1. Dostępność budynków	27	18	67	6	4	67	1	0	0	65
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	0		0	0		0	0		0	0
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	1	0	0	1	0	0	0		0	0
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	0		0	0		0	0		0	0
5. Konsultacje społeczne w instytucji	0		0	0		0	0		0	0
6. Kompetencje pracowników instytucji	0		0	0		0	0		0	0
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	1	1	100	1	1	100	0		0	100
Obowiązkowe										
8. Dostęp do informacji o usługach urzędów pracy	12	5	42	5	2	40	0		0	41
9. Dostępność przestrzeni publicznych	0		0	0		0	0		0	0
10. Dostępność usług i urządzeń dla OzN	0		0	0		0	0		0	0
11. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu	0		0	0		0	0		0	0
12. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego	0		0	0		0	0		0	0
13. Działania na rzecz usług wspierających OzN w ich samodzielności	0		0	0		0	0		0	0

MONITORING JEDNOSTEK ADMINISTRACJI WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO POD KĄTEM DOSTOSOWANIA
DO POSTANOWIEŃ KONWENCJI ONZ O PRAWACH OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH. RAPORT ZBIORCZY

Tab. 24. cd.

1.	2.	3.	4.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
14. Działania z zakresu ochrony życia	0		0	0		0	0		0	0
15. Działania na rzecz zabezpieczenia praw OzN oraz podnoszenia świadomości prawnej	0		0	0		0	0		0	0
16. Instrumenty rynku pracy	11	7	64	0		0	1	0	0	58
17. Mobilność OzN	0		0	0		0	0		0	0
18. Organizacja oświaty	0		0	0		0	0		0	0
19. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej	0		0	0		0	0		0	0
20. Racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów	0		0	0		0	0		0	0
21. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia	0		0	0		0	0		0	0
22. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej	0		0	0		0	0		0	0
Dodatkowe										
Działania na rzecz mieszkalnictwa	0		0	0		0	0		0	0
Dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji	0		0	0		0	0		0	0
Działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. OzN	0		0	0		0	0		0	0
Razem	52	31	60	13	7	54	2	0	0	57

Objaśnienia:

LR – liczba rekomendacji, LWR – liczba wykorzystanych rekomendacji, PWR – procent wykorzystania rekomendacji.

6.4.2. Powiatowe centra pomocy rodzinie

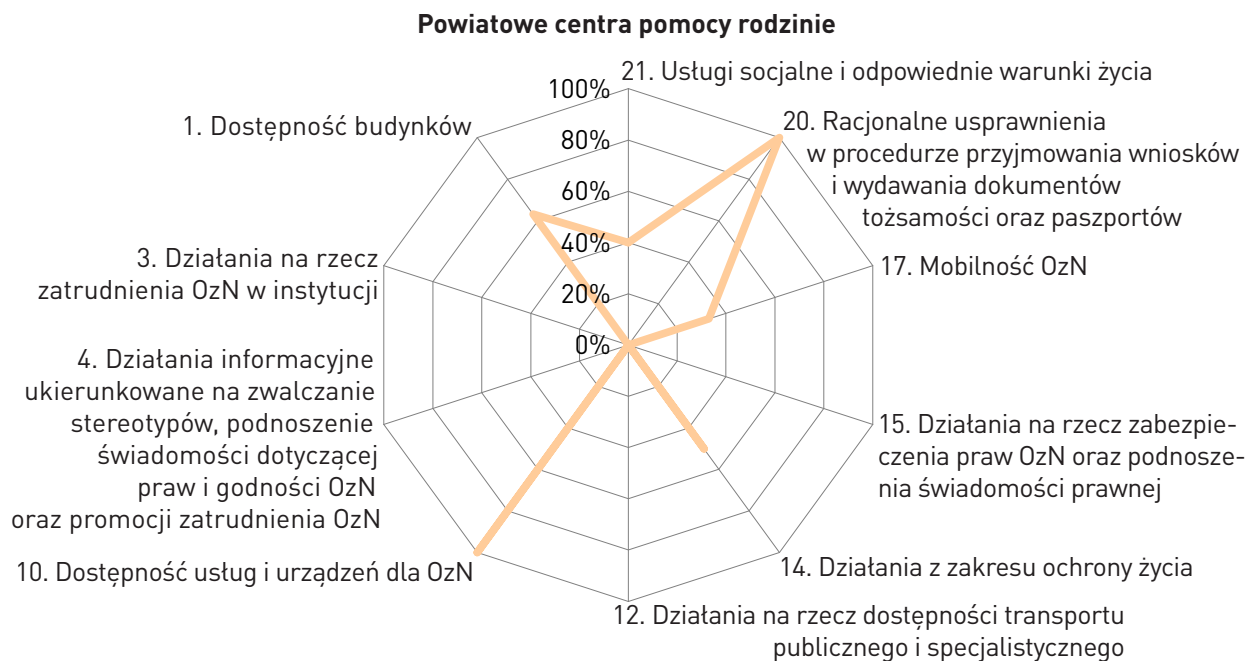
W przypadku powiatowych centrów pomocy rodzinie przygotowano 95 rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD, z czego 50 wdrożono, co oznacza **wykorzystanie rekomendacji w 53%**. Skalę tego przedstawiono w tabeli 25.

Tab. 25. Zestawienie wykorzystania rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD) przez powiatowe centra pomocy rodzinie

Obszary rekomendacji	Liczba rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD)	Liczba wykorzystanych rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD)	Procent wykorzystania rekomendacji
1.	2.	3.	4.
Obligatoryjne			
1. Dostępność budynków	51	32	63
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	0		0
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	1	0	0
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	2	0	0
5. Konsultacje społeczne w instytucji	0		0
6. Kompetencje pracowników instytucji	0		0
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	0		0
Obowiązkowe			
8. Dostęp do informacji o usługach urzędów pracy	0		0
9. Dostępność przestrzeni publicznych	0		0
10. Dostępność usług i urzędzeń dla OzN	4	4	100
11. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu	0		0
12. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego	1	0	0
13. Działania na rzecz usług wspierających OZN w ich samodzielności	0		0
14. Działania z zakresu ochrony życia	10	5	50
15. Działania na rzecz zabezpieczenia praw OzN oraz podnoszenia świadomości prawnej	3	0	0
16. Instrumenty rynku pracy	0		0

Tab. 25. cd.

1.	2.	3.	4.
17. Mobilność OzN	12	4	33
18. Organizacja oświaty	0		0
19. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej	0		0
20. Racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów	1	1	100
21. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia	10	4	40
22. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej	0		0
Dodatkowe			
Działania na rzecz mieszkalnictwa	0		0
Dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji	0		0
Działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. OzN	0		0
Razem	95	50	53

Wykres 26. Zestawienie procentowego wykorzystania rekomendacji w poszczególnych obszarach przez powiatowe centra pomocy rodzinie

Szczegółowe informacje dotyczące liczby rekomendacji w danych kategoriach oraz stopnia ich wykorzystania przez powiatowe centra pomocy rodzinie zawarto w tabeli 26.

Tab. 26. Zestawienie rekomendacji z poszczególnymi priorytetami oraz ich wykorzystania przez powiatowe centra pomocy rodzinie

Obszary rekomendacji	MUST			SHOULD			COULD			Razem PWR
	LR	LWR	PWR	LR	LWR	PWR	LR	LWR	PWR	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Obligatoryjne										
1. Dostępność budynków	42	26	62	9	6	67	0		0	63
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	0		0	0		0	0		0	0
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	0		0	1	0	0	0		0	0
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	2	0	0	0		0	0		0	0
5. Konsultacje społeczne w instytucji	0		0	0		0	0		0	0
6. Kompetencje pracowników instytucji	0		0	0		0	0		0	0
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	0		0	0		0	0		0	0
Obowiązkowe										
8. Dostęp do informacji o usługach urzędów pracy	0		0	0		0	0		0	0
9. Dostępność przestrzeni publicznych	0		0	0		0	0		0	0
10. Dostępność usług i urzędzeń dla OzN	4	4	100	0		0	0		0	100
11. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu	0		0	0		0	0		0	0
12. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego	1	0	0	0		0	0		0	0

MONITORING JEDNOSTEK ADMINISTRACJI WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO POD KĄTEM DOSTOSOWANIA
DO POSTANOWIEŃ KONWENCJI ONZ O PRAWACH OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH. RAPORT ZBIORCZY

Tab. 26. cd.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
13. Działania na rzecz usług wspierających OzN w ich samodzielności	0		0	0		0	0		0	0
14. Działania z zakresu ochrony życia	10	5	50	0		0	0		0	50
15. Działania na rzecz zabezpieczenia praw OzN oraz podnoszenia świadomości prawnej	3	0	0	0		0	0		0	0
16. Instrumenty rynku pracy	0		0	0		0	0		0	0
17. Mobilność OzN	6	4	67	3	0	0	3	0	0	33
18. Organizacja oświaty	0		0	0		0	0		0	0
19. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej	0		0	0		0	0		0	0
20. Racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów	1	1	100	0		0	0		0	100
21. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia	7	2	29	2	1	50	1	1	100	40
22. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej	0		0	0		0	0		0	0
Dodatkowe										
Działania na rzecz mieszkalnictwa	0		0	0		0	0		0	0
Dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji	0		0	0		0	0		0	0
Działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. OzN	0		0	0		0	0		0	0
Razem	76	42	55	15	7	47	4	1	25	53

Objaśnienia:

LR – liczba rekomendacji, LWR – liczba wykorzystanych rekomendacji, PWR – procent wykorzystania rekomendacji.

6.5. Urzędy gmin

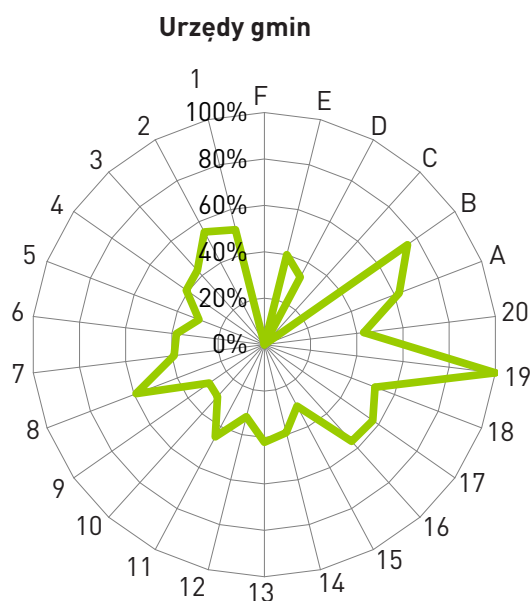
Urzędy gmin monitorowane w ramach projektu otrzymały łącznie 1219 rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD (do wykorzystania w okresie realizacji projektu), przy czym wdrożono 550 zaleceń, co oznacza **wykorzystanie rekomendacji w 45%**. Skalę wdrożonych w założonym czasie rekomendacji przedstawiono w tabeli 27.

Tab. 27. Zestawienie wykorzystania rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD) przez urzędy gmin

Obszary rekomendacji	Liczba rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD)	Liczba wykorzystanych rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD)	Procent wykorzystania rekomendacji
1.	2.	3.	4.
Obligatoryjne			
1. Dostępność budynków	263	133	51
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	112	62	55
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	77	33	43
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	82	34	41
5. Konsultacje społeczne w instytucji	69	21	30
6. Kompetencje pracowników instytucji	71	27	38
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	57	22	39
Obowiązkowe			
8. Dostępność informacji oraz udział w wyborach i referendach	41	24	59
9. Dostępność przestrzeni publicznych	45	13	29
10. Dostępność usług i urządzeń dla OzN	37	11	30
11. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu	73	33	45
12. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego	38	12	32
13. Działania na rzecz usług wspierających OzN w ich samodzielności	24	10	42

Tab. 27. cd.

1.	2.	3.	4.
14. Działania na rzecz zabezpieczenia praw OzN oraz podnoszenia świadomości prawnej	28	11	39
15. Mobilność OzN	10	3	30
16. Organizacja oświaty	39	22	56
17. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej	30	17	57
18. Racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów	74	38	51
19. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia	1	1	100
20. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej	21	9	43
Dodatkowe			
Działania w zakresie ochrony życia	13	8	62
Współpraca na rzecz aktywizacji zawodowej	4	3	75
Działania na rzecz mieszkalnictwa	1	0	0
Działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. OzN	3	1	33
Dostęp do informacji o usługach urzędów pracy	5	2	40
Dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji	1	0	0
Razem	1219	550	45

1. Dostępność budynków; 2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN; 3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji; 4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN; 5. Konsultacje społeczne w instytucji; 6. Kompetencje pracowników instytucji; 7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji; 8. Dostępność informacji oraz udział w wyborach i referendach; 9. Dostępność przestrzeni publicznych; 10. Dostępność usług i urzędzeń dla OzN; 11. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu; 12. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego; 13. Działania na rzecz usług wspierających OzN w ich samodzielności; 14. Działania na rzecz zabezpieczenia praw OzN oraz podnoszenia świadomości prawnej; 15. Mobilność OzN; 16. Organizacja oświaty; 17. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej; 18. Racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów; 19. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia; 20. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej; obszary dodatkowe: A. działania w zakresie ochrony życia, B. współpraca na rzecz aktywizacji zawodowej, C. działania na rzecz mieszkalnictwa, D. działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. OzN, E. dostęp do informacji o usługach urzędów pracy, F. dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji

Wykres 27. Zestawienie procentowego wykorzystania rekomendacji w poszczególnych obszarach przez urzędy gmin

Szczegółowe informacje dotyczące liczby rekomendacji w danej kategorii oraz stopnia ich wykorzystania przez urzędy gmin przedstawiono w tabeli 28.

Tab. 28. Zestawienie rekomendacji z poszczególnymi priorytetami oraz ich wykorzystania przez urzędy gmin

Obszary rekomendacji	MUST			SHOULD			COULD			Razem PWR
	LR	LWR	PWR	LR	LWR	PWR	LR	LWR	PWR	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Obligatoryjne										
1. Dostępność budynków	214	110	51	45	23	51	4	0	0	51
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	56	37	66	44	21	48	12	4	33	55
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	42	21	50	19	9	47	16	3	19	43
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	44	25	57	26	14	54	12	5	42	54
5. Konsultacje społeczne w instytucji	38	10	26	24	10	42	7	1	14	30
6. Kompetencje pracowników instytucji	37	18	49	29	9	31	5	0	0	38
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	39	18	46	10	2	20	8	2	25	39
Obowiązkowe										
8. Dostępność informacji oraz udział w wyborach i referendach	28	16	57	10	7	70	3	1	33	59
9. Dostępność przestrzeni publicznych	25	10	40	11	3	27	9	0	0	29
10. Dostępność usług i urządzeń dla OzN	17	5	29	16	6	38	4	0	0	30
11. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu	31	16	52	26	8	31	16	9	56	45
12. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego	28	9	32	10	3	30	0		0	32
13. Działania na rzecz usług wspierających OzN w ich samodzielności	23	10	43	1	0	0	0		0	42

6. STOPIEŃ WYKORZYSTANIA
REKOMENDACJI Z MONITORINGU

Tab. 28. cd.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
14. Działania na rzecz zabezpieczenia praw OzN oraz podnoszenia świadomości prawnej	24	10	42	3	1	33	1	0	0	39
15. Mobilność OzN	3	0	0	6	2	33	1	1	100	30
16. Organizacja oświaty	37	20	54	2	2	100	0		0	56
17. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej	18	10	56	12	7	58	0		0	57
18. Racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów	36	22	61	28	14	50	10	2	20	51
19. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia	0		0	0		0	1	1	100	100
20. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej	16	7	44	2	1	50	3	1	33	43
Działania w zakresie ochrony życia	7	3	43	5	4	80	1	1	100	62
Współpraca na rzecz aktywizacji zawodowej	3	2	67	0		nd	1	1	100	75
Dodatkowe										
Działania na rzecz mieszkalnictwa	1	0	0	0		nd	0		0	0
Działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. OzN	2	0	0	1	1	100	0		0	33
Dostęp do informacji o usługach urzędów pracy	2	0	0	3	2	67	0		0	40
Dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji	0		0	1	0	0	0		0	0
Razem	557	269	48	289	126	44	110	32	29	45

Objaśnienia:

LR – liczba rekomendacji, LWR – liczba wykorzystanych rekomendacji, PWR – procent wykorzystania rekomendacji.

6.5.1. Ośrodki pomocy społecznej

Ośrodki pomocy społecznej otrzymały łącznie 280 rekomendacji do wykorzystania w trakcie trwania projektu (tj. rekomendacje z priorytetem MUST, SHOULD, COULD), przy czym wdrożono 129 rekomendacji, zatem **stopień ich wykorzystania wynosi 46%**. Dokładne dane w odniesieniu do poszczególnych obszarów przedstawiono w tabeli 29.

Tab. 29. Zestawienie wykorzystania rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD) przez ośrodki pomocy społecznej

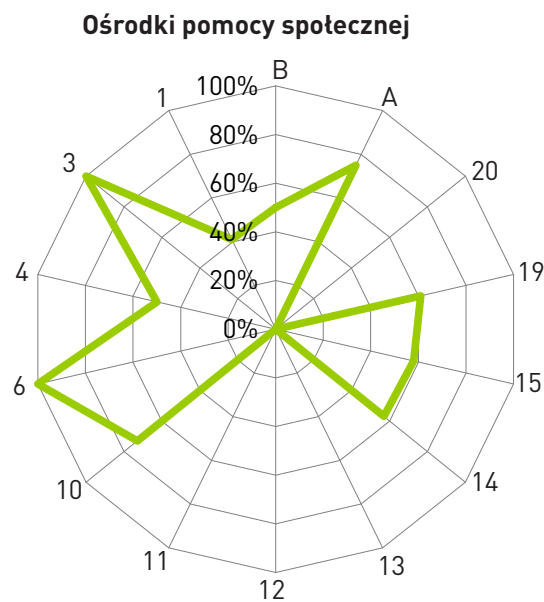
Obszary rekomendacji	Liczba rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD)	Liczba wykorzystanych rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD)	Procent wykorzystania rekomendacji
1.	2.	3.	4.
Obligatoryjne			
1. Dostępność budynków	107	44	41
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	0		0
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	1	1	100
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	2	1	50
5. Konsultacje społeczne w instytucji	0		0
6. Kompetencje pracowników instytucji	1	1	100
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	0		0
Obowiązkowe			
10. Dostępność usług i urządzeń dla OzN	30	13	73
11. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu	1	0	0
12. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego	8	0	0
13. Działania na rzecz usług wspierających OzN w ich samodzielności	4	0	0
14. Działania na rzecz zabezpieczenia praw OzN oraz podnoszenia świadomości prawnej	14	8	57
15. Mobilność OzN	57	28	58
19. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia	46	28	61
20. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej	1	0	0

6. STOPIEŃ WYKORZYSTANIA
REKOMENDACJI Z MONITORINGU

Tab. 29. cd.

1.	2.	3.	4.
Dodatkowe			
Działania w zakresie ochrony życia	4	3	75
Działania na rzecz mieszkalnictwa	4	2	50
Razem	280	129	46

Skalę wykorzystania rekomendacji w obszarach możliwych do wdrożenia w trakcie realizacji projektu przez monitorowane OPS-y zobrazowano na wykresie 28.

1. Dostępność budynków; 3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji; 4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN; 6. Kompetencje pracowników instytucji; 10. Dostępność usług i urzędzeń dla OzN; 11. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu; 12. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego; 13. Działania na rzecz usług wspierających OzN w ich samodzielności; 14. Działania na rzecz zabezpieczenia praw OzN oraz podnoszenia świadomości prawnej; 15. Mobilność OzN; 19. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia; 20. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej; obszary dodatkowe: A. działania w zakresie ochrony życia, B. działania na rzecz mieszkalnictwa

Wykres 28. Zestawienie procentowego wykorzystania rekomendacji w poszczególnych obszarach przez ośrodki pomocy społecznej

Szczegółowe informacje dotyczące liczby rekomendacji z daną kategorią oraz stopnia ich wykorzystania przez ośrodki pomocy społecznej zestawiono w tabeli 30.

Tab. 30. Zestawienie rekomendacji z poszczególnymi priorytetami oraz ich wykorzystania przez ośrodki pomocy społecznej

Obszary rekomendacji	MUST			SHOULD			COULD			Razem PWR
	LR	LWR	PWR	LR	LWR	PWR	LR	LWR	PWR	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Obligatoryjne										
1. Dostępność budynków	82	38	46	17	6	35	8	0	0	41
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb OzN	0		0	0		0	0		0	
3. Działania na rzecz zatrudnienia OzN w instytucji	0		0	1	1	100	0		0	100
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dot. praw i godności OzN oraz promocji zatrudnienia OzN	2	1	50	0		0	0		0	50
5. Konsultacje społeczne w instytucji	0		0	0		0	0		0	
6. Kompetencje pracowników instytucji	0		0	0		0	1	1	100	100
7. Wypełnienie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji	0		0	0		0	0		0	
Obowiązkowe										
10. Dostępność usług i urządzeń dla OzN	11	8	73	15	4	27	4	1	25	43
11. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu	1	0	0	0		0	0		0	0
12. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego	0		0	8	0	0	0		0	0
13. Działania na rzecz usług wspierających OzN w ich samodzielności	4	0	0	0		0	0		0	0
14. Działania na rzecz zabezpieczenia praw OzN oraz podnoszenia świadomości prawnej	14	8	57	0		0	0		0	57
15. Mobilność OzN	38	22	58	11	3	27	8	3	38	49

Tab. 31. cd.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
19. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia	28	17	61	15	9	60	3	2	67	61
20. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej	1	0	0	0		0	0		0	0
Dodatkowe										
Działania w zakresie ochrony życia	4	3	75	0		0	0		0	75
Działania na rzecz mieszkalnictwa	4	2	50	0		0	0		0	50
Razem	189	99	52	67	23	34	24	7	29	46

Objaśnienia:

LR – liczba rekomendacji, LWR – liczba wykorzystanych rekomendacji, PWR – procent wykorzystania rekomendacji.

6.6. Wdrożenie rekomendacji w wybranych jednostkach

Z 50 monitorowanych jednostek administracji województwa mazowieckiego wymieniono poniżej wyróżniające się 23 jednostki (urzędy wraz z jednostkami organizacyjnymi), wybrane według kryterium najwyższej liczby wdrożonych rekomendacji w swojej grupie przy jednoczesnym osiągnięciu określonego procentu wdrożonych rekomendacji w stosunku do liczby rekomendacji sformułowanych w raportach końcowych dla danych instytucji i możliwych do weryfikacji w trakcie projektu (MUST, SHOULD, COULD).

Procent rekomendacji wdrożonych przez jednostki w stosunku do liczby rekomendacji sformułowanych w raportach skierowanych do tych jednostek i możliwych do weryfikacji w trakcie projektu był najwyższy w administracji zespolonej, a najniższy w gminach. Wynika to z tego, że średnia liczba rekomendacji różni się w poszczególnych grupach:

- do jednostek administracji zespolonej skierowano najmniej rekomendacji – średnio 21;
- do starostw powiatowych/miast na prawach powiatu skierowano więcej rekomendacji – średnio 44;
- do gmin skierowano najwięcej rekomendacji – średnio 58.

Następujące jednostki administracji zespolonej działającej na poziomie wojewódzkim osiągnęły największą liczbę wdrożonych rekomendacji (przy czym procent wdrożonych rekomendacji w stosunku do liczby rekomendacji sformułowanych w raportach końcowych i możliwych do weryfikacji w trakcie projektu wynosił co najmniej 82 przy średniej dla służb zespolonych 81):

- Wojewódzka Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna – 27 wdrożonych rekomendacji;
- Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków – 23;
- Kuratorium Oświaty – 19;
- Wojewódzki Inspektorat Nadzoru Budowlanego – 16;
- Wojewódzka Komenda Państwowej Straży Pożarnej – 14.

Starostwa powiatowe/miasta na prawach powiatu według największej liczby wdrożonych rekomendacji (przy czym procent wdrożonych rekomendacji w stosunku do liczby rekomendacji sformułowanych w raportach końcowych możliwych do weryfikacji w trakcie projektu wynosił co najmniej 52 , przy średniej dla starostw i miast na prawach powiatu 53) to:

- Starostwo Powiatowe w Siedlcach – 38 wdrożonych rekomendacji;
- Starostwo Powiatowe w Węgrowie – 38;
- Starostwo Powiatowe w Koziencicach – 36;
- Starostwo Powiatowe w Białobrzegach – 34;
- Starostwo Powiatowe w Sokołowie Podlaskim – 33;
- Starostwo Powiatowe w Piasecznie – 30.

Największą liczbą wdrożonych rekomendacji (przy czym procent wdrożonych rekomendacji w stosunku do liczby rekomendacji sformułowanych w raportach końcowych i możliwych do weryfikacji w trakcie projektu wynosił co najmniej 47 przy średniej dla gmin 46) mogą pochwalić się gminy:

- Lesznowola – 59 wdrożonych rekomendacji;
- Jabłonna – 56;
- Belsk Duży – 50;
- Platerów – 43;
- Wiśniew – 42;
- Nasielsk – 37;
- Stara Błotnica – 36;
- Kobyłka – 34;
- Odrzywót – 30;
- Drobin – 29;
- Michałowice – 29;
- Solec nad Wisłą – 28.

W świetle powyższych danych na szczególne podkreślenie zasługuje zaangażowanie dwóch gmin: Lesznowoli i Jabłonnej, które przy największej liczbie wdrożonych rekomendacji wykonały 100% zaleceń sformułowanych przez zespoły monitoringowe.

7. Analiza porównawcza stanu przestrzegania Konwencji w monitorowanych instytucjach

Analiza porównawcza przestrzegania Konwencji w monitorowanych instytucjach nie jest zadaniem łatwym. Przede wszystkim dlatego, że jednostki te mają różną wielkość, liczbę mieszkańców, poziom zamożności lub inne decydujące uwarunkowania. Niełatwo jednoznacznie zestawiać dane dotyczące niewielkiej gminy z danymi o wiele większego ośrodka. Realizując działania monitoringowe, a szczególnie dokonując porównań, należy mieć to na uwadze.

Warto zaznaczyć, że poziom i zakres przestrzegania wyrażonych w Konwencji praw osób z niepełnosprawnościami był bardzo różny i najczęściej wynikał z długoletniej historii danego urzędu – nie zawsze obecne władze w pełni miały wpływ na aktualny stan ich przestrzegania.

Monitorowane jednostki różniły się nie tylko poziomem dochodów (co omówiono na początku raportu), ale także stopniem zaangażowania w realizowanie zadań na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Aktywność samorządów w podejmowaniu starań o fundusze z PFRON-u na zadania zlecone⁴, na usuwanie barier architektonicznych, w tworzeniu placówek aktywizacji społeczno-zawodowej nie była wprost skorelowana z sytuacją ekonomiczną mieszkańców. Stosunkowo duże środki z PFRON-u na zadania zlecone przeznaczono w powiecie zwoleńskim (Pp 91,8) i białobrzeskim (Pp 110,6), które mają najniższe wskaźniki Pp spośród monitorowanych powiatów, a najniższe dofinansowania w przeliczeniu na 1 mieszkańca były: w wotomińskim o średniej wysokości wskaźnika Pp (237,2) i w pułtuskim o jednym z niższych wskaźników (140,2) oraz piaseczyńskim z bardzo wysokim wskaźnikiem Pp (465,5).

W realizacji praw osób z niepełnosprawnościami duże znaczenie ma możliwość korzystania z rehabilitacji społecznej i zawodowej na terenie placówek do tego powołanych.

⁴ Sprawozdanie PFRON za 2017 – *Zbiornicze zestawienie realizacji zadań zleczonych z funduszy PFRON przez samorzady powiatowe w 2017 r.*

Sieć placówek reintegracji społecznej, takich jak: WTZ, ZAZ, CIS i KIS, na terenie Mazowsza nie jest wystarczająca, a dostępność do ich usług ograniczona⁵. Nasycenie liczbą WTZ w województwie mazowieckim jest stosunkowo duże w porównaniu do innych województw (83 WTZ w 2016 r., podczas gdy średnia liczba na województwo wynosiła 44 placówki). Jednak w przypadku ZAZ-ów istnieje na terenie województwa mazowieckiego tylko 8 takich miejsc (ze 103 w skali kraju), które zatrudniają osoby ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, a więc osoby mające największe ograniczenia i trudności w znalezieniu zatrudnienia na otwartym rynku pracy. Z kolei CIS-ów w 2016 r. było tylko 4 w porównaniu np. z województwem wielkopolskim – 23, lubuskim – 20, śląskim – 18, a w całym kraju było ich 159.

Liczba KIS-ów również była niewielka: w 2016 r. – 7 (z 217 w kraju) w porównaniu do województwa wielkopolskiego – 17, śląskiego – 38, małopolskiego – 22 czy warmińsko-mazurskiego – 36 placówek. W ostatnich 2 latach nastąpił rozwój tej formy wsparcia osób wykluczonych i jest ich w 2018 r. 21 w województwie mazowieckim (wg danych z www.mcps.com.pl). KIS-y tworzone są głównie przez jednostki, więc to pozytywna tendencja w działaniach podejmowanych przez samorządy.

Charakterystyczne jest to, że na terenie kraju placówki KIS powstają w dużej mierze z inicjatywy jednostek samorządu terytorialnego (3/4 wszystkich KIS-ów) i w pewnej mierze odzwierciedla to aktywność jednostek w danym regionie. Nie wszystkie grupy osób z niepełnosprawnością w równym stopniu korzystają z usług tych centrów. Według źródła przywołanego w przypisie 5 „Niewielki natomiast udział wśród beneficjentów CIS miały osoby, dla których główną przestanką wykluczenia była choroba psychiczna”.

Dostępność do usług systemowych instytucji aktywizacji społecznej i zawodowej na Mazowszu jest niewielka.

Drugim elementem wsparcia dla osób z niepełnosprawnością są zazwyczaj fundusze przekazane przez PFRON na rehabilitację społeczną i zawodową osób z niepełnosprawnościami w formie zadań zleczanych. Jak wynika ze sprawozdania PFRON za 2017 r., poszczególne starostwa w różnym stopniu starają się o te fundusze. Niezależnie od kwot, którymi dysponowały samorządy, w skali Mazowsza w 2017 r. ze wsparcia PFRON na indywidualne wnioski skorzystało w monitorowanych powiatach ok. 1180 osób. Jest to niewielki odsetek – według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 r. liczba

⁵ Źródło danych o placówkach WTZ, ZAZ, CIS, KIS: Notatkę opracowano na podstawie źródeł administracyjnych pozyskiwanych w ramach Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej na rok 2016 – danych zbiorczych z Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej i Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz rejestrów prowadzonych przez wojewodów. Dodatkowo dzięki uprzejmości Departamentu ds. Finansowych PFRON oraz Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej MRPiPS skorzystano z danych jednostkowych ze sprawozdań ZAZ, WTZ i CIS. Ponadto pozyskano dane ze sprawozdań składanych do wojewodów o KIS i ZAZ.

osób z niepełnosprawnościami w województwie mazowieckim wyniosła 515 697, czyli ok. 10% mieszkańców.

Dostępność i wyposażenie budynków, przebudowa lub zaniechania w zakresie dostępności przestrzeni publicznych to wynik nie tylko działań lub zaniechań urzędów, ale także niezależnych od nich przyczyn. W związku z tym wśród jednostek są urzędy lub placówki im podległe, które funkcjonują w nowych budynkach, w dużym stopniu dostępnych dla klientów z niepełnosprawnościami, z windą i pochylniami, a rekomendacje projektowe mogły poprawić jedynie jakość w zakresie szczegółów. Natomiast są jeszcze budynki aktualnie niedostępne dla osób poruszających się na wózkach i działania podjęte w ramach projektu też nie mogły zmienić radykalnie tej rzeczywistości. Również w budynkach starych lub zabytkowych, gdzie nie można wprowadzić zmian, jednostki mają wpływ jedynie na organizację pracy i obsługę klientów. Niektóre jednostki wprowadzały wiele przeemyślanych udogodnień.

Dziedziną, w której przemiany dostosowawcze przebiegają bardzo powoli, jest sfera usług wspierających i usamodzielniających dla osób z niepełnosprawnościami w środowisku lokalnym. Przygotowanie nowych miejsc w dziennych ośrodkach wsparcia dla dorastających młodych z niepełnosprawnościami lub uruchomienie nowych ośrodków wymaga długotrwałych starań o lokal i fundusze, a decyzje te nie w pełni są w gestii samorządu lokalnego. Jednocześnie występują ograniczenia w puli środków z budżetu państwa przeznaczonej na specjalistyczne usługi opiekuńcze (SUO), więc gminy spotykają się z licznymi ograniczeniami. Te trudności powodują, że SUO kierowane są w mniejszym wymiarze godzin, niż wynika z zaleceń lekarza, albo są kierowane tylko do dzieci, a dorośli z niepełnosprawnościami nie mają możliwości korzystania z takiego wsparcia. Do tego dochodzą trudności kadrowe. Podobne problemy występują przy uruchamianiu mieszkań chronionych, wspomaganych i w większości samorządów takie inicjatywy w ogóle nie są podejmowane. Wyjątek stanowi Urząd Miasta Stołecznego Warszawy, który stara się podejmować takie wyzwania. Jednak w odniesieniu do skali potrzeb w tym zakresie dotychczasowe rozwiązania są niewystarczające.

Zdecydowanie więcej jednostki mogą zmienić i dostosować w zakresie działań organizacyjnych, regulujących bieżące działanie urzędów i instytucji im podległych, niż w zakresie dostosowania lokali, przestrzeni publicznej lub lokalnego transportu.

Działania monitoringowe w części instytucji spotkały się z otwartym przyjęciem, możliwe dużo rekomendacji wdrożono, co faktycznie miało wpływ na pełniejsze włączenie osób z niepełnosprawnościami w różne dziedziny życia społecznego. Pracownicy wielu instytucji stali się wrażliwsi i bardziej uważni na potrzeby osób z niepełnosprawnościami niż przed przystąpieniem do projektu.

7.1. Świadomość i znajomość treści Konwencji

W rozmowach z pracownikami urzędów, szczególnie w urzędach gmin i powiatów, od początku przewijało się stwierdzenie, że Konwencja nie była dotąd punktem odniesienia w ich pracy i planach lub decyzjach oraz jej tekst nie był znany przed rozpoczęciem projektu, chociaż wszyscy wiedzieli, że konwencja praw osób z niepełnosprawnościami istnieje. Zapisy Konwencji postrzegane są przez pracowników urzędów jako bardzo ogólne stwierdzenia, które nie mają żadnego przełożenia na zobowiązania w ich codziennej pracy.

Prawie wszyscy urzędnicy zdają sobie sprawę z istnienia różnych rodzajów niepełnosprawności, ale skojarzenia wiążą się prawie wyłącznie z niepełnosprawnością ruchową i w związku z tym dominuje przekonanie, że wszystko co powinni zrobić, to zapewnić dostępność i dostosowanie budynków do potrzeb takich osób. W planach budowy lub remontów obiektów użyteczności publicznej starają się uwzględniać zasady projektowania uniwersalnego.

Działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami nie są postrzegane jako priorytetowe; zwłaszcza jednostki organizacyjne pomocy społecznej mają bardzo dużo zadań i koncentrują się na pomocy osobom wykluczonym z powodu ubóstwa, pomocy dla rodzin wielodzietnych, ewentualnie dla seniorów, których traktuje się jako grupę osób z niepełnosprawnościami. Dużo mniej dostrzegane są potrzeby młodych osób lub dzieci z niepełnosprawnościami.

Urzędy gmin i ich jednostki organizacyjne koncentrują się na pomocy osobom, które same zgłaszają swoje potrzeby do służb gminnych. Ze swojej strony gminy nie zbierają danych o potrzebujących dorosłych z niepełnosprawnościami i nie posiadają takich informacji w celu planowania adekwatnego wsparcia.

7.2. Przestrzeganie Konwencji w zakresie zadań obligatoryjnych

W największym stopniu Konwencja jest przestrzegana w obszarach, w których przepisy obligują urzędy do konkretnych działań. Dotyczy to na przykład usprawnień w procedurze przyjmowania wniosków oraz wydawania dokumentów tożsamości i paszportów, organizowania bezpłatnego dowozu dzieci do szkół, informacji o dostępnych lokalach wyborczych. W tych obszarach prawie nie było uchybień, czasem dotyczyły one interpretacji, jak dalece gmina powinna uwzględniać potrzeby indywidualnych osób (odnosi się to zwłaszcza do dowozu dzieci do szkół dostosowanych do potrzeb ucznia z określoną niepełnosprawnością) lub upowszechnienia informacji o uprawnieniach na stronie internetowej urzędu lub tablicach informacyjnych.

Stosunkowo szybko i chętnie wprowadzane są zmiany techniczne dotyczące wytyczenia miejsca parkingowego (jeżeli obok budynku jest dostatecznie dużo miejsca) i jego oznaczenia lub różnego rodzaju oznakowania ułatwiające poruszanie się i poprawiające bezpieczeństwo osób z różnymi niepełnosprawnościami. Jeżeli występują uchybienia w tym zakresie, to w miarę szybko są usuwane i wprowadzane są zmiany na korzyść osób z niepełnosprawnościami.

Dużo większe trudności występują wówczas, jeżeli budynek całkowicie nie jest dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową. Może to stanowić barierę nie do przezwyciężenia, jeżeli budynek znajduje się pod opieką konserwatora zabytków lub koszt związany z remontem starego i niedostosowanego budynku byłby bardzo wysoki. W części urzędów pracownicy wychodzą naprzeciw potrzebom osób z niepełnosprawnościami i obsługują klientów tylko na parterze. Niektóre urzędy uważają jednak, że taki stan jest dla nich usprawiedliwieniem, że nie muszą podejmować żadnych działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Ogółem w 50 monitorowanych urzędach oraz w podległych im instytucjach aż 143 budynki poddano obmiarom dotyczącym dostępności. Wśród nich 35 (czyli ¼) było niedostosowanych dla osób z niepełnosprawnościami – w większości z nich mieściły się jednostki podległe.

Gminy (27)

Na szczeblu gminnym stwierdzono całkowity brak dostępności w 8 siedzibach urzędów gminnych lub miejskich na 27 monitorowanych budynków. Poza tym w większości niedostępnych budynków mieściły się także jednostki organizacyjne gmin. Niedostępnych było 8 budynków, w których zlokalizowane były siedziby GOPS i budynki przeznaczone na 4 biblioteki gminne. Niedostępne są budynki niektórych szkół (4) oraz niektórych gminnych ośrodków kultury i świetlic (6). Niedostępne są też niektóre ośrodki sportu (1). Należy podkreślić, że szczególnie brak dostępności lokali GOPS może być bardzo uciążliwy dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych lub matek z małymi dziećmi, a brak dostępności szkół podstawowych stanowi barierę w nauczaniu włączającym. Wiele urzędów jest przystosowanych tylko częściowo i wymagają one jeszcze wielu przemian w następnych latach.

Stwierdzono również niedostępność niektórych muzeów – ulokowanych w obiektach historycznych i pozostających pod ochroną konserwatora zabytków, np. Książnica Płocka, Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu, Dom Pracy Twórczej Reymontówka w Chlewiskach (3).

Starostwa powiatowe

Sytuacja wygląda dużo lepiej w starostwach powiatowych, gdyż wszystkie monitorowane budynki tych urzędów były dostępne dla osób z niepełnosprawnością ruchową poza jednym, który był dostosowany w niewielkim zakresie. Nie zawsze tak jest w jednostkach podległych. Stwierdzono niedostępność powiatowych urzędów pracy (1) oraz Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej (1) i Zarządu Dróg Powiatowych (1), powiatowej biblioteki (1). Nie można było stwierdzić, jaka jest dostępność budynków **powiatowych komend policji**, bo poza jednym wyjątkiem jednostki te nie poddały się monitoringowi mimo usilnych nalegań przedstawicieli niektórych starostw.

Warto zwrócić uwagę na fakt, że wiele urzędów, które były częściowo dostępne (np. tylko na parterze) dokładało szczególnych starań, by w pełni profesjonalnie obsłużyć klientów z niepełnosprawnością ruchową i w tym celu wprowadzano liczne udogodnienia organizacyjne. W jednej z bibliotek położonych w budynku niedostępnym książki można wybrać on-line, a do domu osoby z niepełnosprawnością dostarczają je wolontariusze.

W zabytkowym budynku Urzędu Gminy Jabłonna znajduje się wiele udogodnień, bardzo rzadkich w budynkach jednostek samorządu terytorialnego, w szczególności na poziomie gminnym. Są w nim dostępne urządzenia do korzystania z komputerów i dokumentów dla osób słabowidzących, przez długi czas była dostępna linia telefoniczna dla osób słabosłyszących, petenci mieli bezpośredni dostęp do tłumacza języka migowego. Z innych dostosowań można wymienić wyznaczone miejsce do karmienia piersią (i nie jest ono zlokalizowane w toalecie).

W niektórych budynkach nowo wybudowanych urzędnicy wykazują pewien opór przed oklejaniem drzwi lub schodów taśmami ze względów estetycznych. Dodatkowe oznaczenia ułatwiające poruszanie się osobom słabowidzącym powinny być przedmiotem rozważań architektów na etapie projektowania, by wybrać rozwiązania ułatwiające bezpieczne poruszanie się, a jednocześnie w pełni uwzględniające kolorystykę i styl aranżacji wnętrz budynków przeznaczonych na urzędy.

Niektóre jednostki miały już przygotowane plany remontów, przebudowy lub przeniesienia instytucji do innego budynku zapewniającego dostępność. Sytuacja w tym zakresie zmienia się dynamicznie. Niestety zdarzały się przypadki, gdy w trakcie ostatnio realizowanego remontu nie poprawiono dostępności budynku dla osób z niepełnosprawnością ruchową, mimo że nie wiązało się to z bardzo wysokimi kosztami. W wielu miejscach urzędy gminne lub powiatowe mają plany na najbliższe 2 lata. W tym czasie zostaną wybudowane lub wyremontowane lokale użyteczności publicznej (GOPS-y, PUP-y, biblioteki, świetlice, obiekty sportowe) – zapewniano, że plany uwzględniają zasady uniwersalnego projektowania. Ponieważ w praktyce często okazuje się, że nowe obiekty w szczegółowych rozwiązaniach nie zawsze uwzględniają w pełni te wytyczne, istnieje duża potrzeba

przekazania wytycznych do powiatowego inspektoratu nadzoru budowlanego (PINB), by zadbać o te dostosowania na etapie projektowania.

7.3. Przestrzeganie Konwencji w zakresie zadań nieobligatoryjnych

Jednostki niechętnie podejmują działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami w sytuacji, gdy nie mają jasno ustalonego obowiązku objęcia pomocą wszystkich osób, które jej potrzebują i o nią wystąpią. Dotyczy to zwłaszcza spraw trudniejszych, długofalowych, których rozwiązywanie generuje znaczące koszty, jak tworzenie ośrodków dziennego i całonocnego pobytu.

W znikomym stopniu są też wykonywane przez jednostki wszystkich szczebli zadania pomocy społecznej określone w art. 15 Ustawy z dnia 12 marca 2006 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1508 z późn. zm.), czyli analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej, w szczególności świadczenia niepieniężne, a także zadania wynikające z rozeznaczonych potrzeb oraz rozwijanie nowych form pomocy i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb. W większości urzędów jako przyczynę tej sytuacji wymieniano brak dostatecznej liczby pracowników, zbyt duże obciążenie obowiązkami osób zatrudnionych i brak czasu na analizę sytuacji osób z niepełnosprawnościami oraz planowanie zmian w udzielaniu wsparcia.

W związku z tym, że treść Konwencji nie jest znana większości pracowników, obowiązki ogólne wynikające z tego dokumentu zwykle nie są wypełniane.

Zdecydowanie częściej problemy osób z niepełnosprawnościami są rozwiązywane w tych jednostkach, gdzie prężnie działają organizacje pozarządowe na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Zarówno presja z ich strony, jak i gotowość gminy do wspierania działań NGO w sposób bardzo widoczny przyspiesza proces zmian w środowisku lokalnym.

W niektórych jednostkach wyrażano opinię, że różne dostosowania nie są wprowadzane lub zostały zrobione nieprawidłowo z braku wiedzy i świadomości, a zażalenia wnoszono wobec PINB-ów, które często całkowicie ignorują potrzeby osób z niepełnosprawnościami, nie pilnują przepisów na etapie udzielania pozwoleń na budowę czy kontroli w trakcie prowadzenia inwestycji. Zdarza się to nawet w stosunku do budynków, w których siedzibę ma również PINB lub w budynkach blisko zlokalizowanych PINB. Niektóre jednostki poniosły duże koszty związane z budową lub remontem budynków – siedziby urzędów, a mimo to nie spełniają wielu wymagań związanych z dostępnością budynków. Ważne jest, by już na etapie projektowania budowy nowych obiektów lub remontów budynków jednostki brały pod uwagę potrzeby osób z niepełnosprawnościami oraz starały

się o zapewnienie zgodności projektu z zasadami uniwersalnego projektowania, a nie tylko z przepisami prawa budowlanego.

7.4. Stan przestrzegania Konwencji w gminach i ich jednostkach organizacyjnych (według obszarów)

Na wstępie trzeba podkreślić, że zamieszczone niżej informacje nie odnoszą się do m.st. Warszawy, będącego gminą o statusie miasta na prawach powiatu. Ze względu na wielkość tej jednostki samorządu i liczbę mieszkańców nie można w żaden sposób porównywać jej do gmin liczących kilka tysięcy osób.

Według danych statystycznych na rok 2016, we wszystkich powiatach objętych monitoringiem (<http://www.polskawliczbach.pl/Powiaty>) zamieszkiwało łącznie blisko 1 mln 360 tys. osób, a w Warszawie według tych samych danych blisko 1 mln 760 tys. osób, zatem o 400 tys. osób więcej, przy czym według danych nieoficjalnych w Warszawie mieszka od 300 do 500 tys. osób niezameldowanych. W samej Warszawie mieszka więc od 700 do 900 tys. osób więcej niż we wszystkich pozostałych monitorowanych powiatach łącznie.

Warszawa podejmuje wiele działań we wszystkich obszarach – w jednych są one wystarczające, w innych wiele zostaje do zrobienia. W niektórych obszarach, takich jak konsultacje społeczne, wielokrotnie przekraczają one działania wszystkich innych monitorowanych jednostek razem wziętych.

W innych dziedzinach, np. dostępności do wydarzeń kulturalnych, Urząd Miasta Stołecznego Warszawy należy do nielicznych wyjątków podejmujących wymierne działania w tej dziedzinie: wspólnie z NGO wypracowuje standardy dostępności takich wydarzeń kulturalnych dla różnych grup osób z niepełnosprawnościami, z uwzględnieniem różnorodności potrzeb.

1. Dostępność budynków – Matryca diagnostyczna: dostępność

Problem ten szczegółowo omówiono wcześniej.

2. Dostosowanie form informacji do potrzeb osób z niepełnosprawnościami

Zdecydowana większość urzędów, zamawiając usługi dotyczące budowy i obsługi stron internetowych urzędów, stara się, by spełniały one wymogi WCAG 2.0. Zazwyczaj strony przygotowywane są przez wyspecjalizowane firmy zewnętrzne. Mimo to część wymogów nie była spełniona w sposób wystarczający, ale urzędy starały się wprowadzić poprawki albo od razu, albo przy najbliższej przebudowie strony. Zazwyczaj przygotowaniem

informacji na stronę internetową urzędów gminnych zajmują się pracownicy, którzy nie znają się na wymaganiach WCAG 2.0 pod względem informatycznym. W związku z tym trudno im skontrolować efekty pracy firm zewnętrznych przygotowujących nowe strony lub wprowadzających zmiany.

Jednocześnie, nawet przy prawidłowo przygotowanej stronie, niezbędna jest podstawowa wiedza z tego zakresu wśród osób zamieszczających materiały, co nie zawsze ma miejsce. Należy podkreślić, że nie wszystkie dostosowania dla osób niewidomych i słabowidzących są możliwe do wprowadzenia na każdej stronie, gdyż to zależy od systemu, w którym są zbudowane. Gminy nie mogą tego radykalnie zmienić ze względu na znaczące koszty, zwłaszcza w krótkim czasie w trakcie trwania projektu.

Dostosowanie strony internetowej urzędu nie oznacza dostosowania stron jednostek organizacyjnych, które są częściej niedostępne, co ma szczególne znaczenie w przypadku GOPS, PCPR, PUP.

3. Działania na rzecz zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w instytucji

W przeważającej liczbie urzędów gmin nie jest spełniony wymóg zatrudnienia 6% osób z niepełnosprawnościami – w 24 na 26 monitorowanych był niższy, a tylko w dwóch wyższy niż 6% (np. w Urzędzie Miasta i Gminy Nasielsk wynosił 11%).

Urzędnicy tłumaczą trudności ogólną sytuacją na rynku pracy:

- generalnie trudno jest znaleźć pracowników na stanowiska w urzędzie gminy i są wakaty;
- osoby z niepełnosprawnościami na ogół nie mają wymaganych kompetencji do wykonywania określonej pracy lub są mało dyspozycyjne, nie mogą pracować w terenie;
- osoby z niepełnosprawnościami nie zgłaszają się w trakcie rekrutacji.

4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dotyczącej praw i godności osób z niepełnosprawnościami oraz promocji zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami

Urzędy gmin nie podejmują działań informacyjnych (poza nielicznymi wyjątkami) i kampanii uświadamiających potrzeby osób z niepełnosprawnościami, natomiast chętne są do wspierania takich działań prowadzonych na ich terenie przez NGO, twierdząc, że organizacje te są najbliższe potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Przykłady niektórych gmin, jak Nasielsk, Lesznowola czy Jabłonna, wskazują, że gminy wykazują w tym zakresie wiele inicjatyw: od zatrudniania na ważnych i rozpoznawalnych stanowiskach osób z niepełnosprawnościami (Nasielsk, Jabłonna), poprzez powoływanie przedsiębiorstw społecznych zatrudniających osoby z niepełnosprawnościami

(Nasielsk) czy promowanie, wsparcie i inicjowanie wszechstronnej współpracy z takimi przedsiębiorstwami (Lesznawola), po tak spektakularne wydarzenia, jak organizacja zawodów na wózkach, w których wzięło udział wiele niepełnosprawnych osób, w tym burmistrz gminy (Nasielsk).

5. Konsultacje społeczne w instytucji

W większości gmin konsultacje społeczne ograniczają się do konsultacji programów współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi, a i te konsultacje nie cieszą się zainteresowaniem mieszkańców i NGO.

6. Kompetencje pracowników instytucji

Wśród urzędników panuje przekonanie, że zawsze sobie poradzą z obsługą klientów z niepełnosprawnościami, czasem występuje lęk przed kontaktem z osobami z chorobą psychiczną. Zasadniczo nie doceniają potrzeby specjalistycznych szkoleń w tym zakresie, mimo że wielu pracowników podejmuje różnorodne inne studia podyplomowe lub kursy doszkalające. Na pewno przeszkodą jest brak bezpłatnych szkoleń w tym zakresie organizowanych na poziomie samorządu województwa i dostępnych dla różnych szczebli jednostek samorządowych.

Z drugiej strony wiele gmin sygnalizuje, że podjęte specjalistyczne szkolenia, np. z języka migowego, nigdy nie były przez pracowników wykorzystane. Były to szkolenia niewystarczające do skomunikowania się z osobą głuchą, ponieważ biegłość w tym języku można osiągać tylko poprzez ciągły kontakt ze społecznością osób głuchych – bez tego ta umiejętność naturalnie zanika.

7. Wypełnianie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji

Obowiązki ogólne w rozumieniu Konwencji i metodologii projektu nie mają w większości przypadków (poza klauzulami społecznymi) zastosowania w działaniach samorządu na poziomie gminnym.

8. Dostępność informacji oraz udział w wyborach i referendach

Jak sygnalizowano wyżej, zasadnicze obowiązki w tym zakresie są realizowane. W praktyce jednak wiele zależy od inwencji i zaangażowania gmin. To gmina zatem decyduje, czy umieści dodatkowe, dostępne materiały, czy informacja o uprawnieniach będzie wszechstronna i skuteczna, czy będzie zawierała wszystkie możliwe wzory dokumentów, czy ogłoszenia w formie drukowanej będą umieszczane na dwóch wysokościach (dostępne

dla osób poruszających się na wózkach), a więc czy informacja będzie faktycznie dostępna dla osób z niepełnosprawnościami i przez nie wykorzystana.

9. Dostępność przestrzeni publicznych

Zazwyczaj przez gminę przechodzą różnego rodzaju drogi. Wiele z nich nie leży w gestii gmin i urzędy mają poczucie niemal braku wpływu na kształtowanie przestrzeni publicznych. Jeżeli dochodzi do remontów dróg gminnych, to często koszty związane z dostosowaniem podjazdów, krawężników, przystanków są na tyle wysokie, że wymaga to dodatkowych funduszy na ten cel. Jeżeli gminy mają możliwość, to podejmują takie działania, ale dotyczy to niektórych gmin miejskich, w większych ośrodkach. Podobnie jest ze środkami transportu publicznego, który często nie leży w gestii gminy. Oczywiście występują tu duże różnice zależnie od wielkości gminy i jej charakteru miejskiego lub wiejskiego.

10. Dostępność usług i urządzeń dla osób z niepełnosprawnością

Samorządy gmin wiejskich lub w małych ośrodkach uważają, że dobrze znają potrzeby indywidualnych mieszkańców i starają się na nie odpowiadać. Jednak z rozmów wynika, że kryterium brany w pierwszym rzędzie pod uwagę jest ubóstwo i do tych osób kieruje się wsparcie. Niepełnosprawność postrzega się głównie jako ograniczenie samodzielności osób starszych, a dopiero w dalszej kolejności ewentualnie uwzględnia się konieczność wsparcia dla pozostałych osób z niepełnosprawnościami.

Przedstawiciele wielu gmin deklarują, że na ich terenie mieszkają dorosłe osoby z zaburzeniami psychicznymi, w szczególności niesamodzielne, które pozostają w domach bez możliwości uczęszczania do placówki. Dzieje się tak z powodu braku placówek (ŚDS-ów), braku miejsc w tych placówkach albo zaburzeń osób z niepełnosprawnościami, uniemożliwiających uczęszczanie do tych placówek, gdzie jeden opiekun przypada na pięciu mieszkańców. Gminy są bezradne w tym zakresie. Wiele gmin sygnalizowało, że ich starania o założenie ŚDS-u nie przyniosły rezultatów, albo że w działających placówkach nie ma możliwości zwiększenia liczby miejsc mimo kolejek. Nie stwierdzono natomiast prób sięgania po środki unijne na tworzenie form opieki i integracji społecznej dla osób wykluczonych.

W większości samorządów problemem jest też realizacja specjalistycznych usług opiekuńczych (SUO), gdyż wiele czynników ogranicza możliwość skorzystania z nich – są to:

- brak przygotowanych kadr;
- niskie stawki dla wykonawcy za usługi;
- ograniczenia ze strony urzędu wojewódzkiego co do wysokości puli funduszy przyznanych na realizację SUO, w związku z czym dostępne są tylko w ograniczonej liczbie

godzin (mniejszej niż zalecane przez lekarza specjalistę) i zazwyczaj tylko dla dzieci z niepełnosprawnością, a nie są świadczone dla dorosłych z niepełnosprawnościami.

Gminy nie czynią niemal żadnych starań o stworzenie w prowadzonych przez siebie DPS-ach warunków dostosowanych dla osób zupełnie niesamodzielnych i nie mają wiedzy, dokąd mogłyby skierować swojego mieszkańca, dotkniętego np. niepełnosprawnością sprzężoną. Nie mają też żadnych planów na wypadek potrzeby zapewnienia okresowej opieki nad taką osobą, np. w przypadku choroby rodziców. Często przedstawiciele OPS-ów przyznawali, że nigdy się nad tym nie zastanawiali, mimo że są takie osoby wśród mieszkańców gminy.

11. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu

Udział osób z niepełnosprawnościami w imprezach gminnych jest na ogół ignorowany i nie rozważa się ani udogodnień w zakresie dostępności miejsca, dowozu, ani rozpowszechniania informacji. Jeżeli na terenie gminy są prężne NGO, wówczas zwykle samorząd popiera działania uświadamiające podejmowane przez te organizacje. Przeważnie dotyczy to jednak imprez, pikników organizowanych przez stowarzyszenia specjalnie dla dzieci czy dorosłych z niepełnosprawnościami, a nie jest dostatecznie wspierane ich uczestnictwo w ogólnodostępnych wydarzeniach kulturalnych czy sportowo-rekreacyjnych.

12. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego

Gminy (poza Warszawą) nie dysponują własnym transportem publicznym. Transport specjalistyczny służy przede wszystkim dowozowi uczniów z niepełnosprawnościami do szkół. Część gmin posiada własny transport specjalistyczny, zakupiony ze środków PFRON.

13. Działania na rzecz usług wspierających osoby z niepełnosprawnością w ich samodzielności

Gminy nie czują się zobowiązane do planowania i tworzenia placówek dziennych (ŚDS-ów) lub rozbudowanych usług, które sprzyjałyby samodzielności, jak wsparcie ze strony asystentów, trenerów pracy wspomagających zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami na otwartym rynku pracy, uruchamianie mieszkań chronionych, nawet treningowych, lub mieszkań wspomaganych w celu budowania kompleksowego systemu wsparcia usamodzielniającego. Gminy nie tworzą bazy danych o potrzebach w zakresie takiego wsparcia, więc też nie planują rozwijania różnych form pomocy. Nie reagują na usilne domaganie się jakichś usług przez petentów. Argumentują, że nie mają odpowiednich lokali albo że skala problemu w gminie jest niewielka.

14. Działania na rzecz zabezpieczenia praw osoby z niepełnosprawnością oraz podnoszenia świadomości prawnej osób z niepełnosprawnościami

Samorządy gmin odnoszą się prawie wyłącznie do nałożonych na nie obowiązków, a nie śledzą szeroko praw osób z niepełnosprawnościami, natomiast zadania uświadamiania tych praw samym zainteresowanym lub szerzej całej społeczności zupełnie nie są brane pod uwagę. Niewiele samorządów zamieszczało jakiegokolwiek informacje o uprawnieniach osób z niepełnosprawnościami na swojej stronie internetowej.

Wiele gmin świadczy natomiast pomoc prawną osobom z niepełnosprawnościami z własnych środków, niezależnie od pomocy realizowanej w trybie ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej.

15. Mobilność osoby z niepełnosprawnością

Samorząd gminy nie podejmuje inicjatyw prowadzenia szkoleń w zakresie poruszania się osób z niepełnosprawnościami i udzielania im pomocy w tym zakresie. Dominuje przekonanie, że w tej dziedzinie rodziny muszą sobie poradzić same. Udzielane są ewentualnie informacje gdzie i jakie sprzęty ułatwiające mobilność można zakupić. Przedstawiciele gmin wskazują, że obowiązki w tym zakresie spoczywają na powiatach.

16. Organizacja oświaty – podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej

Na ogół gminy starają się wypełniać swoje obowiązki w zakresie organizacji edukacji dla uczniów z niepełnosprawnościami, jednak nie przywiązują dostatecznej wagi do edukacji włączającej i uważają ją za bardzo kłopotliwą. Nie podejmują wysiłków, żeby utrzymać uczniów z niepełnosprawnościami w starszych klasach szkół podstawowych i szkołach średnich. Zwykle w szkołach gminnych najwięcej jest dzieci z niepełnosprawnościami w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, a losy starszych uczniów nie są analizowane. Często rodzice przenoszą dziecko w starszych klasach do szkoły poza gminą albo do szkoły społecznej lub dowożą do większej miejscowości. Urzędy nie podejmują działań w celu wyszkolenia i przygotowania do pracy nauczycieli wspomagających uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, chociaż w bardzo wielu miejscach brakuje takich nauczycieli i dyrektorzy szkół mają szczególne trudności ze znalezieniem kadry.

W przypadku uczniów z niepełnosprawnością intelektualną lub/i spektrum autyzmu gminy stosunkowo rzadko podejmują inicjatywy tworzenia klas specjalnych w szkołach ogólnodostępnych, co nie ułatwia pozostawienia ucznia w szkole ogólnodostępnej i zapewnienia mu dostosowanych w pełni warunków nauki.

Większość problemów z edukacją uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi ma charakter jakościowy i tego rodzaju monitoring nie jest w stanie wychwycić istoty wszystkich problemów, gdyż w sferze formalnej obowiązki są wypełnione. W rezultacie w zakresie oświaty sformułowano stosunkowo mało rekomendacji.

17. Racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów

Gmin dotyczy także procedura przyjmowania wniosków i wydawania dowodów osobistych. Takie usprawnienia wprowadzają praktycznie wszystkie urzędy gminne, gdyż obowiązek ten wynika wprost z przepisów ustawy. Osoby z niepełnosprawnościami nie mają problemu, by wyrobić sobie dowód osobisty. Usługi takie są w miarę potrzeby świadczone w domu osoby z niepełnosprawnością, a wiele gmin przewiduje dodatkowo możliwość wykonania w domu zdjęcia. Mankamentem jest to, że zwykle nie ma informacji dla mieszkańców o tych udogodnieniach na stronie internetowej.

18. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia

Zwykle prowadzone są działania na rzecz ochrony życia na poziomie wypłacania zasiłków rodzicom, gdy urodzi się dziecko zagrożone niepełnosprawnością. Jednak informacje na ten temat są trudno dostępne i nie są eksponowane w ramach informacji o działaniach gminy. W związku z tym rodziny przeżywające kryzys z powodu zagrożenia życia lub zdrowia dziecka muszą dopytywać o miejsca świadczenia tych działań, co może narazić je na dodatkowy stres i cierpienie.

19. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej

Sytuacja rodzin sprawujących opiekę nad osobami z niepełnosprawnością, zależnych od pomocy innych, nie jest analizowana, w związku z tym działania takie nie są planowane. Działania gminy są tylko doraźne i to na ogół w sytuacjach, gdy niepełnosprawność wiąże się z podeszłym wiekiem lub z ubóstwem. Brakuje dbałości o takie wsparcie dla rodzin sprawujących opiekę nad osobą z niepełnosprawnością, by rodzice mogli podjąć pracę zawodową. Tworzenie odpowiednich ośrodków wsparcia w ciągu dnia dla dorosłych z niepełnosprawnościami jest procesem długotrwałym i toczy się bardzo powoli.

7.5. Stan przestrzegania Konwencji w starostwach powiatowych według obszarów

1. Dostępność budynków – Matryca diagnostyczna: dostępność

Wśród monitorowanych budynków – siedzib starostw powiatowych – wszystkie były dostępne dla klientów z niepełnosprawnością ruchową, poza jednym przystosowanym w niewielkim stopniu. Często są to budynki wybudowane lub remontowane w ostatnich latach, wyposażone w windy (jeżeli są wielokondygnacyjne), w podjazdy, wejścia specjalnie dostosowane. Nie spełniały jednak potrzeb osób z problemami wzroku, słuchu i z niepełnosprawnością intelektualną.

2. Dostosowanie form informacji do potrzeb osób z niepełnosprawnościami

Zazwyczaj starostwa starają się, by strony internetowe spełniały wymagania WCAG 2.0 i umieszczają to wymaganie w zamówieniach, jednak na ogół udaje się sprostać temu zadaniu tylko częściowo. Ale świadomość konieczności dostosowania informacji do potrzeb osób słabowidzących i niewidomych jest duża i działania na rzecz wprowadzenia zmian są dla urzędników oczywiste. Czasem występują ograniczenia techniczne ze względu na określony system operacyjny strony, którego całkowita zmiana byłaby wyjątkowo kosztowna.

3. Działania na rzecz zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w instytucji

W monitorowanych starostwach stosunkowo dużo urzędów zatrudniało powyżej 6% osób z niepełnosprawnościami, chociaż w jednostkach podległych ten odsetek zwykle nie był już tak wysoki. Takich urzędów było 6 na 15 monitorowanych, czyli stanowiły 40%.

4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dotyczącej praw i godności osób z niepełnosprawnościami oraz promocji zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami

Zasadniczo starostwa powiatowe są dumne ze swoich starań i działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami, które są podopiecznymi dużych instytucji w ramach edukacji specjalnej, np. w SOSW, albo są podopiecznymi DPS-ów. Starostwa dokładają starań i poszukują funduszy na remonty, rozbudowy, dostosowania, transport i inne udogodnienia dla mieszkańców czy uczniów tych instytucji. Natomiast nie mają rozeznania ani danych na temat osób z niepełnosprawnościami żyjących w środowisku lokalnym, w domach rodzinnych. Uważają bowiem, że takie rozpoznanie sytuacji jest w gestii gmin, ale

też nie zbierają tych danych na poziomie powiatu w celu planowania instytucji środowiskowych. W większości przypadków nie istnieje współpraca między urzędami gminnymi i starostwami ani koordynacja w tym zakresie. Jeżeli określone potrzeby osób z niepełnosprawnościami nie są przypisane jednoznacznie do określonej jednostki samorządu terytorialnego, to nikt się tymi sprawami nie zajmuje.

Jeżeli na terenie danego starostwa działają organizacje pozarządowe na rzecz osób z niepełnosprawnościami, to urząd zazwyczaj aktywnie włącza się w działania tych organizacji. Chętnie korzystają z programu Aktywny Samorząd i w ramach tych funduszy podejmują działania zmniejszające bariery ograniczające osoby z niepełnosprawnościami w uczestnictwie w życiu społecznym i zawodowym.

5. Konsultacje społeczne

Z monitoringu wynika, że konsultacje społeczne zwykle są ogłaszane, ale urzędnicy uważają, że odzew ze strony osób z niepełnosprawnościami jest bardzo słaby, zupełnie sporadycznie ktoś reaguje na takie ogłoszenie. Jedynie w powiatach, gdzie istnieją silniejsze organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami, zdarzają się uwagi ze strony zainteresowanych do przedstawianych rozwiązań. Ale organizacje ze swojej strony podkreślają, że nie mają odpowiednich zasobów, żeby móc włączać się w te konsultacje (np. rodzice ze stowarzyszeń nie mają z kim zostawić dziecka czy dorosłej osoby z niepełnosprawnością, by wziąć udział w konsultacjach bezpośrednich). Zazwyczaj do konsultacji społecznych przedstawiany jest powiatowy program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz powiatowy program działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

6. Kompetencje pracowników instytucji

Pracownicy zasadniczo są otwarci na potrzeby osób z niepełnosprawnościami, ale traktują tę grupę jako jednorodną i kojarzą niepełnosprawność głównie z osobami z niepełnosprawnością ruchową. Rzadko zdają sobie sprawę, jak bardzo różnorodna jest ta grupa, a potrzeby często diametralnie różne. Ze swojej strony nie zgłaszają szczególnych potrzeb szkoleń w tym zakresie. Często pracownicy szkolą się w zakresie profesjonalnej obsługi klientów i bardzo wskazane byłoby, żeby programy takich szkoleń zawierały cały pakiet informacji o potrzebach osób z niepełnosprawnościami.

Pracownicy utożsamiają osoby z niepełnosprawnością np. intelektualną czy spektrum autyzmu z „klientem trudnym”, któremu poświęconych jest wiele szkoleń.

7. Wypełnianie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji

Pracownicy urzędów powiatowych stoją na stanowisku, że wypełnianie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji dotyczy jednostek samorządowych wojewódzkich i władz centralnych. Koncentrują się na wymiernych zadaniach.

8. Dostęp do informacji o usługach urzędów pracy

Dziesięć starostw powiatowych (na 15 monitorowanych) korzysta z programów Aktywnej Samorząd, w ramach których wykorzystywały szansę na wsparcie zarówno edukacji osób z niepełnosprawnościami (studia, kursy), jak i przygotowania ich do podjęcia pracy (doradztwo zawodowe, psychologiczne).

Powiaty brały też udział w innych projektach skierowanych na aktywizację zawodową, a materiały o nich można znaleźć w wielu urzędach powiatów i gmin.

Powiatowe urzędy pracy ogłaszają na swoich stronach informacje o możliwości wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami poszukujących pracy.

9. Dostępność przestrzeni publicznych

Większość starostw powiatowych nie monitoruje dostępności przestrzeni publicznych. Nie ma formy zgłaszania przez mieszkańców wniosków o miejscach, w których szczególnie potrzebne są prace znoszące bariery w poruszaniu się osób z niepełnosprawnością ruchową lub z problemami wzroku. Starostwa powiatowe dostosowują np. przejścia dla pieszych, przystanki autobusowe do autobusów niskopodłogowych niejako przy okazji planowanych remontów dróg, skrzyżowań, wymiany sygnalizacji świetlnej, jeżeli tylko fundusze na to pozwalają. Ale nie są to działania podejmowane oddzielnie i dotyczą tylko części inwestycji. Nie zawsze są skoordynowane prawidłowo z zakupem taboru do transportu publicznego i zdarzają się sytuacje, gdy nie można prawidłowo korzystać z autobusów niskopodłogowych z braku odpowiednio wyprofilowanych przystanków.

10. Dostępność usług i urządzeń dla osób z niepełnosprawnościami

Starostwa powiatowe deklarują, że dbają o zapewnienie usług osobom z niepełnosprawnościami przebywającym w DPS-ach ponadgminnych lub ośrodkach szkolno-wychowawczych. Przedstawiciele samorządów powiatowych nie potrafią natomiast wskazać, które DPS-y o zasięgu ponadgminnym są przystosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, całkowicie niesamodzielnych. Urzędy powiatowe nie zbierają też

żadnych informacji o warunkach w DPS-ach gminnych, mimo że to starosta ustala i ogłasza wysokość odpłatności za pobyt w DPS-ie na terenie powiatu.

Występuje więc w tym zakresie luka, wskutek której nie ma na poziomie powiatu żadnego monitoringu i koordynacji dostępu do usług w DPS-ach dla osób z poważniejszymi zaburzeniami. Często przedstawiciele powiatów podnoszą problem braku budynków/lokalii na uruchomienie nowych placówek. Głównie starają się zapewnić odpowiednią kadre opiekunek i pielęgniarek świadczących usługi osobom starszym.

Jeżeli prowadzone są ośrodki interwencji kryzysowej, to przedstawiciele starostw deklarują, że osoby z niepełnosprawnościami lub ich rodziny przyjmowane są również do takich ośrodków i udzielane jest im wszechstronne wsparcie. Nie deklarują jednak jednoznacznie, że wsparcie to obejmuje całodobową albo wielogodzinną w ciągu doby opiekę nad osobami całkowicie niesamodzielnymi. Sytuacja w poszczególnych powiatach jest różna i w niektórych takiego wsparcia nikt nie udziela ani nie rozważa takiej możliwości.

11. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu

Zazwyczaj imprezy organizowane są dla ogółu mieszkańców, bez szczególnego uwzględnienia potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Nawet jeżeli odbywają się w miejscach dostępnych, to takie informacje nie pojawiają się ani na stronie internetowej, ani na plakatach. Nie ma zwyczaju zapraszania osób z niepełnosprawnościami na takie spotkania. Widoczna jest tendencja do organizowania imprez i spotkań oddzielnych dla osób z niepełnosprawnościami, tylko w ich środowisku, chociaż czasem są to imprezy z wieloletnimi tradycjami i robione z dużym rozmachem. Jednak idea włączenia społecznego w środowisku lokalnym z trudem dochodzi do głosu.

12. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego

Starostwa podejmują działania przede wszystkim w celu zapewnienia dostępności do budynków użyteczności publicznej i wewnątrz nich. Zwykle transport publiczny w małym stopniu dostosowany jest do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Starostwa w pierwszym rzędzie starają się o zapewnienie transportu specjalistycznego dla placówek opiekuńczych. Najczęściej czynią zabiegi o dodatkowe środki, np. z funduszy UE, na zakup takich środków transportu.

13. Działania na rzecz usług wspierających osoby z niepełnosprawnościami w ich samodzielności

Usługi wspierające są świadczone najczęściej tam, gdzie działają NGO na rzecz osób z niepełnosprawnościami, a samorząd głównie stara się wspierać te działania w ramach

ogłaszanych konkursów. W niektórych miastach na prawach powiatu, w których działa dużo takich organizacji, program zadań zleczanych przez urząd jest wcześniej konsultowany i wybierane są priorytety pod wpływem opinii NGO reprezentujących osoby z niepełnosprawnościami.

Powiaty nie podejmują się natomiast niemal żadnych zadań monitorujących i koordynujących działania na poziomie gminnym i ponadgminnym w tym zakresie.

14. Działania z zakresu ochrony życia

W zakresie ochrony życia sytuacja wygląda różnie w poszczególnych powiatach. Niektóre prowadzą działalność z tego zakresu, a inne nie wiedzą nawet, dokąd skierować osobę potrzebującą wsparcia. Jeżeli nawet taka działalność jest prowadzona, to informacja o niej jest trudno dostępna. Nie można jej znaleźć na stronach internetowych i niełatwo telefonicznie znaleźć osobę w urzędzie, która kompetentnie udzieli informacji. W związku z tym osoba, która znajduje się w kryzysie po ustyszeniu diagnozy, że dziecko ma niepełnosprawność lub jego życie jest zagrożone, musi włożyć dużo wysiłku, by uzyskać wstępną informację, gdzie skierować się w celu uzyskania wsparcia i pomocy. Pracownicy pomocy społecznej twierdzą, że jeżeli taka osoba jest klientem PCPR-u lub GOPS-u, to tam uzyska informację. Jednak zupełnie nie biorą pod uwagę sposobu szukania informacji przez osobę, która dotychczas nigdy z tych instytucji pomocowych nie korzystała, a znalazła się w bardzo trudnej życiowej sytuacji ze względu na zagrożenie zdrowia lub życia dziecka w okresie życia płodowego.

15. Działania na rzecz zabezpieczenia praw osoby z niepełnosprawnością oraz podnoszenia świadomości prawnej osób z niepełnosprawnościami

Wszystkie starostwa wykonują swoje zadania ustawowe w zakresie zapewnienia dostępu do nieodpłatnej pomocy prawnej. Rzadko natomiast monitorują dostosowanie świadczonych usług do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Większość urzędów starostwa powiatowego nie podejmuje innych działań na rzecz podnoszenia świadomości o prawach osób z niepełnosprawnościami w społeczeństwie, lecz działa na rzecz tych osób w ramach ich środowiska. Oznacza to, że osoby z niepełnosprawnościami nie są ujmowane w planowaniu ogólnodostępnych imprez w lokalnej społeczności – nie zapewnia im się udogodnień niezbędnych do tego, by mogły one w tych wydarzeniach uczestniczyć. Wspierane są natomiast imprezy kulturalne, sportowe – zarówno dla dzieci, jak i dorosłych z niepełnosprawnościami – w ich własnym środowisku. Funkcjonuje to jak dwa odrębne światy, które tylko sporadycznie mają coś wspólnego, np. wolontariusze włączają się w imprezy dla osób z niepełnosprawnościami.

16. Instrumenty rynku pracy

W powiatach tworzone są powiatowe programy działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami, w ramach których realizuje się wsparcie dla takich osób. Zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami na otwartym rynku pracy stanowi jeden z celów i rzeczywiście uruchamiane jest doradztwo zawodowe, pośrednictwo pracy, wsparcie psychologiczne, dokształcanie w formie studiów, szkół policealnych i kursów. Niestety to wsparcie nie jest dostosowane do wszystkich grup osób z niepełnosprawnościami. Największe problemy mają osoby z zaburzeniami psychicznymi, w tym z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, gdyż brakuje profesjonalistów przygotowanych do pracy z tą grupą osób oraz programów wsparcia dostosowanych do specyficznych potrzeb tych grup.

17. Mobilność osoby z niepełnosprawnością

PCPR-y działają w powiatach w zakresie wspierania mobilności osób z niepełnosprawnością ruchową, opierając się na środkach z PFRON-u, które przekazują na zakup urządzeń ułatwiających mobilność tych osób.

18. Organizacja oświaty

Zadania z zakresu oświaty, które są obowiązkowe dla starostw powiatowych, zasadniczo wszystkie są realizowane.

19. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej

Pracownicy starostw odpowiedzialni za organizację edukacji zazwyczaj koncentrują się na zapewnieniu odpowiedniego miejsca i kadry do prowadzenia placówek w ramach szkolnictwa specjalnego. W szkołach średnich, podlegających starostwu, są otwarci na przyjmowanie uczniów z niepełnosprawnościami, jednak podejmują konkretne działania dopiero wówczas, jeżeli tacy uczniowie pojawią się w szkole. Nie jest to działanie przygotowujące szkoły do przyjmowania uczniów z niepełnosprawnością. Prowadzone są też różne programy i spotkania z młodzieżą poświęcone przeciwdziałaniu dyskryminacji.

Urzednicy jednak twierdzą, że muszą być bardzo ostrożni, by nie stygmatyzować młodych uczniów, zwłaszcza w przypadku niepełnosprawności mniej widocznych. W opinii przedstawicieli samorządów edukacja włączająca jest trudniejsza, gdyż szczególnie wiąże się ze stałą współpracą z rodzicami pełnosprawnych uczniów, którzy często mają wiele zastrzeżeń. Edukacja włączająca wymaga więcej swobodnej przestrzeni i więcej czasu poświęconego przez nauczycieli na sprawy wychowawcze i indywidualne kontakty, a obecnie szkoły są skrajnie zatłoczone, zaś nauczyciele przeciążeni pracą. W szkołach

zazwyczaj nie pojawia się tematyka związana z osobami z niepełnosprawnościami na żadnych lekcjach, a uczniowie nie są też zapoznawani z Konwencją. Jedynie starostwa, które wspierają rozwój wolontariatu wśród uczniów, faktycznie działają na rzecz włączenia społecznego osób z niepełnosprawnościami.

20. Racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów

Ten zakres dotyczy części starostw, które wydają paszporty. Starostwa nie wydają dowodów osobistych. Wprowadzają usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i zazwyczaj osoby z niepełnosprawnościami nie mają problemu, żeby uzyskać wsparcie. Urzędy jednak rzadko o tym informują na swoich stronach internetowych.

21. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia

Aktywne starostwa podejmują działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami, opierając się na programie Aktywny Samorząd. Fundusze przekazywane przez PFRON są rzeczywiście wykorzystywane na znoszenie barier, pomoc w uzyskaniu wykształcenia, wsparcie w poszukiwaniu pracy. Dofinansowywane są również turnusy rehabilitacyjne. W trosce o osoby z niepełnosprawnością z powodu wieku rozwijane są usługi opiekuńcze i usługi pielęgniarek środowiskowych.

22. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej

Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia prowadzona jest między starostwem a jednostkami podległymi oraz organizacjami pozarządowymi. Często stowarzyszenia tworzone są przez pracowników placówek, np. DPS-ów, i wspólnie starają się rozwijać oraz podnosić jakość wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami. Działania te podejmowane są jednak przede wszystkim na rzecz podopiecznych tych instytucji. Nadal zbyt rzadko rozważane są formy wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami pozostających w środowisku rodzinnym, a potrzebujących wsparcia we włączeniu społecznym i zawodowym. Współpraca między PCPR-ami a PUP-ami daje dobre efekty w zakresie wspierania osób z niepełnosprawnościami wchodzących na rynek pracy. W tym zakresie jest jeszcze bardzo dużo do zrobienia.

7.6. Stan przestrzegania Konwencji w służbach zespolonych

Służby zespolone stosunkowo poważnie traktowały przystąpienie do projektu i podejmowały się wprowadzenia pewnych zmian oraz wdrożenia rekomendacji w ramach projektu. Warto jednak zaznaczyć, że zalecenia, jakie otrzymywały, ze względu na węższy obszar działań tych instytucji miały mniejszy zakres niż rekomendacje dla gmin i powiatów. Co istotne, projekt przewidywał monitoring tylko 7 obszarów dotyczących w zasadzie dostosowania formalnego pracy samych urzędów, a nie ich działań merytorycznych.

1. Dostępność budynków – Matryca diagnostyczna: dostępność

Wśród pracowników służb zespolonych dominuje poczucie, że służby te nie mają żadnego wpływu na dostępność budynków, bo najczęściej nie są właścicielami tych lokali, tylko je wynajmują, w związku z tym nie mają wpływu na dostosowanie i zapewnienie dostępności. Szczególnie w zakresie dostosowania budynków do potrzeb osób z niepełnosprawnościami uderzający jest brak możliwości wpływu ze strony Wojewódzkiego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego (WINB) na działania i decyzje podejmowane przez PINB-y, gdyż one podlegają starostwom, a nie WINB. To utrudnia upowszechnianie dobrych praktyk. Analogicznie Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków nie ma wpływu na uzasadnione dostosowanie zabytków do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, gdyż decyzje w tym zakresie są po stronie inwestorów i PINB, które wydają pozwolenia na budowę. A takich inicjatyw jest bardzo niewiele.

Dużą barierę we wprowadzaniu zmian dotyczących dostępności budynków – siedzib służb zespolonych – dla osób z niepełnosprawnościami stanowi to, że wiele z nich ma siedziby w wynajętych lokalach/budynkach i nie mogą samodzielnie wprowadzić zmian oraz dostosowań. Dłuższa droga z wystąpieniem z takim wnioskiem do właściciela budynku i uzyskanie zgody na przebudowę jest trudna i wymagałaby albo inwestowania w cudzy lokal, albo pozyskania środków na przebudowę przez właściciela. W praktyce takie zmiany są możliwe w zakresie mniej kosztownym, np. dotyczącym oznakowania schodów, drzwi czy innych elementów ciągów pieszych w takich budynkach.

2. Dostosowanie formy informacji do potrzeb osób z niepełnosprawnościami

Służby zespolone należą do tych instytucji, które mają poczucie, że ich obowiązki służbowe nie dotyczą osób z niepełnosprawnościami albo w bardzo ograniczonym zakresie. Stwierdzają, że wśród ich klientów prawie nigdy nie zdarzają się osoby z niepełnosprawnościami, nikt nie zgłasza do nich problemów takich osób. Nie widzą więc potrzeby szkoleń w tym zakresie, jedynie zapewnienie dostępności budynku dla osób z niepełnosprawnością

ruchową oraz ewentualnie informacji na stronie internetowej na potrzeby osób z problemami wzroku.

Wyjątek stanowi Straż Pożarna. Strażacy mogą zetknąć się z osobami z niepełnosprawnościami w trakcie działań ratowniczych. Z tego względu zaplanowano wprowadzenie bezpiecznych procedur, które uwzględnią specyfikę osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym z zaburzeniami ze spektrum autyzmu.

3. Działania na rzecz zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w instytucji

Żadne służby zespolone, które były monitorowane, nie zatrudniają 6% pracowników z niepełnosprawnością. Zasadniczą przyczynę stanowi to, że w służbach zespolonych niezbędna jest pełna dyspozycyjność pracowników do pracy w terenie, w trudnych warunkach budów, kontroli w pomieszczeniach niedostępnych architektonicznie oraz duża sprawność fizyczna w innych służbach. Nie widzą możliwości, by osoby z niepełnosprawnościami posiadały odpowiednie kompetencje i predyspozycje psychofizyczne, by pracować w tych służbach. Teoretycznie biorą pod uwagę możliwość pracy osób z niepełnosprawnościami, np. w księgowości, ale w praktyce to się nie zdarza.

4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dotyczącej praw i godności osób z niepełnosprawnościami oraz promocji zatrudnienia

W trakcie trwania projektu służby zespolone zwykle po raz pierwszy zetknęły się z problematyką praw osób z niepełnosprawnościami i dopiero w wyniku działań monitoringowych, dostarczenia wielu informacji o różnych grupach osób z niepełnosprawnościami i ich specyfice pracownicy tych służb uświadomili sobie wagę problemu. Podjęli się promowania tekstu Konwencji, chociaż wcześniej takie działania były im obce. Nadal jednak podkreślają, że w trakcie wykonywania swoich obowiązków służbowych nie spotykają się z osobami z niepełnosprawnościami.

5. Konsultacje społeczne w instytucji

Służby zespolone podkreślają, że konsultacje społeczne wcale ich nie dotyczą i nigdy takich działań nie podejmują. Wyjątkiem jest Wojewódzka Komenda Straży Pożarnej, ale i tak konsultacje społeczne dotyczą rzadko przyjmowanych dokumentów.

6. Kompetencje pracowników instytucji

Pracownicy służb zespolonych generalnie nie stykają się z osobami z niepełnosprawnościami i uważają, że nie muszą mieć umiejętności porozumiewania się z osobami z różnymi

potrzebami w zakresie skutecznej komunikacji. Wyjątek stanowiła Straż Pożarna – starała się wypracować procedury bezpiecznej ewakuacji osób z niepełnosprawnościami, zwłaszcza takich, które mają trudności w porozumiewaniu się i nie potrafią same ocenić źródeł i skali niebezpieczeństwa dla zdrowia i życia. Świadomość potrzeb w tym zakresie mieli także pracownicy niektórych wydziałów Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Warszawie kontrolujących działalność instytucji, w których funkcjonowały osoby z niepełnosprawnościami, np. domów pomocy społecznej.

7. Wypełnianie obowiązków ogólnych

Służby zespolone wykazywały otwartość na promowanie Konwencji ze względu na społeczną wagę problemu, ale w zakresie swoich kontaktów służbowych zupełnie się z takimi osobami bezpośrednio nie stykają. Największą motywacją do zastosowania rekomendacji w ramach projektu, a nawet współpracy w przyszłości, wykazała Straż Pożarna. Jej pracownicy mają świadomość, że strażacy w ramach pełnienia swojej służby mogą się spotkać z osobami z różnymi niepełnosprawnościami i chcą podnieść swoje kompetencje w udzielaniu fachowej pomocy, w umiejętnościach porozumiewania się, w opracowaniu najbezpieczniejszych procedur ewakuacji.

Podsumowanie

W wielu samorządach istnieje otwartość na wprowadzanie zmian i podejmowanie działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Niezbędne jest jednak systematyczne uświadamianie konieczności wdrażania Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych i traktowania osób z niepełnosprawnością jako pełnoprawnych obywateli.

Warto rozważyć klarowne przypisanie obowiązków w zakresie realizacji praw osób z niepełnosprawnościami poszczególnym szczeblom samorządu, żeby sprawy najtrudniejsze i dotyczące najbardziej skomplikowanych i specyficznych potrzeb poszczególnych grup nie były pomijane. Niezbędne jest zadbanie o zbieranie podstawowych danych statystycznych, ale pomagających identyfikować potrzeby zarówno aktualne, jak i przyszłe, w celu uruchomienia procesu systematycznego planowania. Istotne znaczenie ma też dobry przepływ informacji pomiędzy wszystkimi szczeblami jednostek samorządu, począwszy od gmin, przez powiaty do urzędu marszałkowskiego i urzędu wojewódzkiego. Obecnie zbierane dane nie są na tyle precyzyjne, by móc planować system wsparcia w środowisku lokalnym z uwzględnieniem realnych potrzeb.

Spis tabel

1. Daty przeprowadzonego monitoringu w poszczególnych typach instytucji	19
2. Najczęstsze bariery we wdrażaniu Konwencji w poszczególnych typach instytucji monitorowanych.....	30
3. Liczba wszystkich rekomendacji w <u>obszarach obligatoryjnych</u> dla 50 instytucji monitorowanych dotyczących dostosowania stanu faktycznego do postanowień Konwencji	49
4. Liczba rekomendacji z poszczególnymi priorytetami dotyczących dostosowania stanu faktycznego do postanowień Konwencji dla Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie	53
5. Liczba rekomendacji z poszczególnymi priorytetami dotyczących dostosowania stanu faktycznego do postanowień Konwencji dla administracji zespolonej	56
6. Liczba rekomendacji z poszczególnymi priorytetami dotyczącymi dostosowania stanu faktycznego do postanowień Konwencji dla Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie	58
7. Liczba rekomendacji z poszczególnymi priorytetami dotyczących dostosowania stanu faktycznego) do postanowień Konwencji dla starostw powiatowych/urzędów miast (w miastach na prawach powiatu).....	64
8. Liczba rekomendacji dla powiatowych urzędów pracy dotyczących dostosowania stanu faktycznego do postanowień Konwencji.....	68
9. Liczba rekomendacji dla powiatowych centrów pomocy rodzinie dotyczących dostosowania stanu faktycznego do postanowień Konwencji.....	71
10. Liczba rekomendacji dla urzędów gmin dotyczących dostosowania stanu faktycznego do postanowień Konwencji	76
11. Liczba rekomendacji dla ośrodków pomocy społecznej dotyczących dostosowania stanu faktycznego do postanowień Konwencji.....	82
12. Zestawienie stopnia wykorzystania rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD przez wszystkie instytucje objęte monitoringiem	85
13. Zestawienie wykorzystania rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD) w <u>obszarach obligatoryjnych</u> przez wszystkie instytucje objęte monitoringiem.....	86
14. Zestawienie rekomendacji z poszczególnymi priorytetami w obszarach obligatoryjnych dla wszystkich instytucji objętych monitoringiem oraz ich wykorzystania.....	88
15. Zestawienie wykorzystania rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD) przez Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie.....	89
16. Zestawienie rekomendacji z poszczególnymi priorytetami wydanych dla Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie i stopień ich wykorzystania	90

17. Wykorzystanie rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD) przez administrację zespoloną	91
18. Zestawienie rekomendacji z poszczególnymi priorytetami i ich wykorzystania przez administrację zespoloną	92
19. Zestawienie wykorzystania rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD) przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie.....	93
20. Zestawienie rekomendacji z poszczególnymi priorytetami i ich wykorzystania przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie.....	95
21. Zestawienie wykorzystania rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD) przez starostwa powiatowe/urzędy miast (w miastach na prawach powiatu).....	96
22. Zestawienie rekomendacji z poszczególnymi priorytetami oraz ich wykorzystania przez starostwa powiatowe/urzędy miast (w miastach na prawach powiatu).....	98
23. Zestawienie wykorzystania rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD) przez powiatowe urzędy pracy	100
24. Zestawienie rekomendacji z poszczególnymi priorytetami oraz ich wykorzystania przez powiatowe urzędy pracy	103
25. Zestawienie wykorzystania rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD) przez powiatowe centra pomocy rodzinie	105
26. Zestawienie rekomendacji z poszczególnymi priorytetami oraz ich wykorzystania przez powiatowe centra pomocy rodzinie.....	107
27. Zestawienie wykorzystania rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD) przez urzędy gmin.....	109
28. Zestawienie rekomendacji z poszczególnymi priorytetami oraz ich wykorzystania przez urzędy gmin	112
29. Zestawienie wykorzystania rekomendacji (MUST, SHOULD, COULD) przez ośrodki pomocy społecznej	114
30. Zestawienie rekomendacji z poszczególnymi priorytetami oraz ich wykorzystania przez ośrodki pomocy społecznej	116

Spis wykresów

1. Trzy obszary, w których wydano najwięcej rekomendacji łącznie dla wszystkich 50 instytucji.....	49
2. Rozkład liczby rekomendacji w <u>obszarach obligatoryjnych</u> dla wszystkich instytucji objętych monitoringiem.....	50
3. Trzy obszary, w których wskazano najwięcej rekomendacji dla Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie wraz z delegaturami	51
4. Rozkład liczby rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD, WON'T dla Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie.....	52
5. Trzy obszary, w których wskazano najwięcej rekomendacji dla instytucji administracji zespolonej.....	54
6. Rozkład liczby rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD, WON'T dla monitorowanych instytucji administracji zespolonej	55
7. Obszary, w których wskazano najwięcej rekomendacji dla Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie	58
8. Rozkład liczby rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD, WON'T dla monitorowanego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie	60
9. Obszary, w których wskazano najwięcej rekomendacji dla starostw powiatowych/urzędów miast (w miastach na prawach powiatu).....	62
10. Rozkład liczby rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD, WON'T dla monitorowanych starostw powiatowych/urzędów miast (w miastach na prawach powiatu).....	63
11. Obszary, w których wskazano najwięcej rekomendacji dla powiatowych urzędów pracy	66
12. Rozkład liczby rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD, WON'T dla powiatowych urzędów pracy.....	67
13. Obszary, w których wskazano najwięcej rekomendacji dla powiatowych centrów pomocy rodzinie.....	70
14. Rozkład liczby rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD, WON'T dla powiatowych centrów pomocy rodzinie	73
15. Obszary, w których wskazano najwięcej rekomendacji dla urzędów gmin	75
16. Rozkład liczby rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD, WON'T dla urzędów gmin	78
17. Obszary, w których wskazano najwięcej rekomendacji dla ośrodków pomocy społecznej.....	80
18. Rozkład liczby rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD, WON'T dla ośrodków pomocy społecznej.....	81

19. Procentowe zestawienie wykorzystania rekomendacji z priorytetem MUST, SHOULD, COULD przez poszczególne typy instytucji objęte monitoringiem	86
20. Zestawienie procentowego wykorzystania rekomendacji w poszczególnych obszarach obligatoryjnych przez wszystkie instytucje objęte monitoringiem	87
21. Zestawienie procentowego wykorzystania rekomendacji w poszczególnych obszarach przez Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie.....	89
22. Zestawienie procentowego wykorzystania rekomendacji w poszczególnych obszarach przez administrację zespoloną.....	91
23. Zestawienie procentowego wykorzystania rekomendacji w poszczególnych obszarach przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie.....	94
24. Zestawienie procentowego wykorzystania rekomendacji w poszczególnych obszarach przez starostwa powiatowe/urzędy miast (w miastach na prawach powiatu).....	98
25. Zestawienie procentowego wykorzystania rekomendacji w poszczególnych obszarach przez powiatowe urzędy pracy	102
26. Zestawienie procentowego wykorzystania rekomendacji w poszczególnych obszarach przez powiatowe centra pomocy rodzinie	106
27. Zestawienie procentowego wykorzystania rekomendacji w poszczególnych obszarach przez urzędy gmin	111
28. Zestawienie procentowego wykorzystania rekomendacji w poszczególnych obszarach przez ośrodki pomocy społecznej	115

ZAŁĄCZNIK 1. Obszary objęte monitoringiem na poziomie poszczególnych jednostek
(dostępny w wersji elektronicznej na stronach internetowych Partnerów:
<https://pzn.org.pl/>, <http://www.synapsis.org.pl/>, <https://fpbb.pl/>)